

ANUL COMEMORATIV AL PATRIARHILOR NICODIM MUNTEANU ȘI IUSTIN MOISESCU, ÎN PATRIARHIA ROMÂNĂ

Preot CĂLIN NEGREA – parohia Gătaia
Preot dr. VALENTIN BUGARIU – parohia Birda

Patriarhul Nicodim Munteanu (1939-1948)

a). 2019 – împlinirea a 80 de ani de la alegerea ca Patriarh al României (1939) – prezentare biografică;
La 30 iunie 1939, marele Colegiu electoral bisericesc a ales în scaunul de arhiepiscop al Bucureștilor, mitropolit al Ungrovlahiei și patriarh al Bisericii Ortodoxe Române pe Nicodim Munteanu, până atunci mitropolit al Moldovei și Sucevei¹.

Patriarhul Nicodim s-a născut la 6 decembrie 1864, în Pipirig, jud. Neamț. Pe pereții uneia dintre odăile de oaspeți ale casei frumoase și primitoare pe care a înălțat-o la Mănăstirea Neamț, Înaltpreasfințitul a păstrat fotografia modestei case bătrânești din Pipirigul Neamțului, în care el însuși a văzut lumina zilei de sărbătoarea Sfântului Nicolae, în anul 1864. Tatăl, muntean de origine, din ținutul Buzăului, era om cu stare. Stăpâna un munte întreg, unde își așezase stânele și își ținea oile numeroase. Aici și-a petrecut vacanțele de vară în aer bun și în liniștea care i-a fost

totdeauna dragă, laolaltă cu părinții și cu ciobanii, la vatra de suflet și limbă română pe care a învățat să o vorbească și să o scrie atât de frumos, viitorul traducător al Bibliei, acela care avea să fie Patriarhul României. Legătura cu Pipirigul nu a pierdut-o niciodată². Tânărul Nicolae a urmat cursurile Seminarului „Veniamin” din Iași (1882-1890) apoi pe cele ale Academiei Duhovnicești din Kiev unde a studiat timp de cinci ani. A stat sub binecuvântarea Sfântului Mitropolit Iosif Naniescu care l-a trimis la Kiev cu un

scop bine definit: acela de a învăța limba rusă și de a traduce din Teologia de la Răsărit. Ucenicul a reușit, a deprins tainele limbii ruse și întreaga viață s-a trudit cu talmăcirea unor opere teologice slave.

¹ Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române, secolele XIX-XX*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, p. 429. (Se va prescurta *Istoria Bisericii...*).

² I. D. Ștefănescu, „Nicodim, Arhiepiscopul Bucureștilor, Mitropolitul Ungrovlahiei, Locțiitor al Tronului Cezareei Capadociei și Patriarhul României” în vol. *Patriarhul Nicodim Munteanu Un măturisitor al Luminii în vremuri întunecate*, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2019, p. 89-90. (Se va prescurta în continuare *Patriarhul Nicodim Munteanu...*). (Se va prescurta în continuare „Nicodim, Arhiepiscopul Bucureștilor...”).

A fost tuns în monahism la mănăstirea Neamț, sub numele de Nicodim (1894), hirotonit ierodiacon la Iași (1894), ieromonah în 1896; predicator la catedrala mitropolitană din Iași (1895), hirotesit arhimandrit și numit vicar al Mitropoliei Moldovei (1898-1902), apoi vicar al Episcopiei Dunării de Jos (1902-1909) și director al Seminarului „Sf. Andrei” din Galați (1908-1909), arhiereu-vicar al Mitropoliei Moldovei, cu titlul „Băcăuanul” (1909).

La 18 februarie 1912 ales episcop de Huși (însăunat la 3 martie 1912); loctiitor de arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului (iun. 1918 – dec. 1919). Retras din scaunul de la Huși la 31 dec. 1923, fiind apoi stareț al mănăstirii Neamț (1924-1935). La 23 ian. 1935 ales mitropolit al Moldovei (însăunat la 4 feb. 1935).

Ca stareț a înființat un seminar monahal la Neamț (1925-1928) – mutat apoi la Cernica - și o școală pentru frații de mănăstire (1928-1937), mai târziu un seminar de muzică bisericească (1937); ca mitropolit a ridicat, tot la Neamț, palatul mitropolitan și actuala clădire a Seminarului Teologic; în tipografia reutilizată de la Neamț s-au imprimat peste o sută de lucrări.

La 30 iun. 1939 a fost ales patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (însăunat la 5 iul.), păstorind până la moarte. Membru de onoare al Academiei Române (5 oct. 1918), „doctor honoris causa” al Facultății de Teologie din Cernăuți (1920). În 1917 delegat de Sf. Sinod la Marele Sobor de la Moscova care a hotărât reînființarea Patriarhiei Ortodoxe Ruse; în toamna anului 1946 a condus o delegație sinodală română într-o vizită la Moscova.

A trecut la cele veșnice în 27 februarie 1948 fiind prohodit în Catedrala patriarhală din București³.

b). Înțelept păstor și apărător al Bisericii în vremuri tulburi din istoria țării;

1. Patriarhul Nicodim ca slujitor la Mitropolia din Iași

Iașul a fost cel dintâi popas al lucrării Patriarhului Nicodim. Pe când încă nu se putea ști ce soartă rânduise Dumnezeu pentru tânărul său slujitor, prin anii 1895-1897, la Mitropolia Moldovei, cârmuită de Sf. Ierarh Iosif Naniescu, puteam privi frumoasele sale însușiri în cadrul cultului divin. Prețuiam călcătura sa falnică și de mare podoabă ca ierodiacon în cadrul rânduieilor liturgice și ne bucuram că vedeam un chip așa de luminat în sfințele slujbe. Tânărul slujitor Nicodim era pe atunci ca o podoabă între alți diaconi la slujbele de Tedeum din Catedrala Mitropoliei. Noi, școlarii, ne bucuram văzând acest chip ales atât prin înfățișarea sa, cât și prin felul slujbei. Aveam apoi despre ce vorbi între noi la seminar⁴.

Patriarhul Nicodim a fost trimis la Academia Teologică din Kiev fiind „cel mai reprezentativ ierarh român care a studiat ca bursier”⁵ aici.

Un seminarist din vremea aceea ilustrează calitățile spirituale și cărturărești ale tânărului ieromonah: A dat Dumnezeu însă și a venit în slujba mitropoliei părintele Nicodim. După ce a trecut vremea diaconiei și a fost înălțat la treapta de arhimandrit, odată am văzut pe tânărul slujitor, împodobit cu darurile cărții, suindu-se pe amvon și începând a cuvânta creștinește⁶.

2. Arhimandritul Nicodim la Galați

Calitatea de arhimandrit de scaun i-a oferit prilejul să își arate în timpul cel mai scurt priceperea de bun cunoscător al vieții administrative bisericești, precum și dexteritatea de bun îndrumător în cele culturale și misionare. Partea cu adevărat nemuritoare a operei pe care precucioșia sa a săvârșit-o la Galați⁷.

Era încă la Galați când Înaltpreasfinția sa a dat la lumină *Cuvântările la Postul Mare* ale arhiepiscopului Inochentie al Odesei⁸. La Galați a fost și directorul Seminarului „Sf. Andrei”⁹.

3. Din nou la Iași

La Galați, arhimandritul Nicodim a stat până în 1909 când a trecut ca vicar al mitropolitului Pimen Georgescu la Iași. În 1909 a fost ridicat la treapta de arhiereu-vicar. Arhiereu Nicodim prin alegerea episcopului eparhiot Conon Arămescu Donici la București a fost ales și întronizat ca episcop la Huși. Numirea s-a făcut în preajma Primului Război Mondial când s-a apucat de treabă gospodărească, făcând înnoiri în locuința episcopală, în curtea ei și în patrimoniul Episcopiei. În această perioadă a fost loctiitor de arhiepiscop al Basarabiei după Marea Unire. Ca episcop al Hușilor a reprezentat Biserica Ortodoxă Română la Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse în 1917 cu prilejul reînființării Patriarhiei Moscovei.

3 Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, Ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Andreiana, Sibiu, 2014, p. 432-433.

4 Iuliu Scriban, „Un dar al lui Dumnezeu”, în vol. *Patriarhul Nicodim Munteanu...*, p. 54.

5 Nicolae Chifăr, „Ierarhi de seamă ai Bisericii Ortodoxe Române care au studiat la Academia Duhovnicească de la Kiev”, în „Revista Teologică”, nr. 2 / 2016, p. 41.

6 Iuliu Scriban, „Un dar al lui Dumnezeu”, p. 55.

7 † Cosma Petrovici, „Apostolat la Dunăre”, în vol. *Patriarhul Nicodim Munteanu...*, p. 114.

8 Iuliu Scriban, „Un dar al lui Dumnezeu”, p. 57.

9 Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii...*, p. 429.

4. Starețul Mănăstirii Neamțului

În anul 1924, episcopul Nicodim al Hușilor se retrage la Mănăstirea Neamț. Voia să se dăruiască unei munci noi și unui ideal pe care îl purta în suflet: să scrie și să redobândească vatra secularizată de stat a mănăstirii. Redactează un mare număr dintre scrierile sale cuprinzătoare de lămuriri teologice și sfaturi duhovnicești. Revede și pune la punct traducerea Sfintei Scripturi, opera vieții. Vlădica pune ordine în gospodărie. Se plantează livezi imense, se repară casele călugărilor și încăperile de incintă. Aici sunt organizate ateliere de țesătorie, cizmărie, dogărie, stolerie și argintărie. Prin grija starețului Nicodim, mănăstirea și-a redobândit vatra, adică aproximativ 14.000 hectare de pădure de stejar, fag și brad¹⁰.

La Neamț a fost vizitat de Mihail Sadoveanu, între cei doi s-a legat o prietenie trainică clădită pe admirația scriitorului față de Patriarhul Nicodim: „L-am găsit singur la stăreție în chilia sa, m-a privit prin lentilele ochelarilor lui ca din altă lume, a venit zâmbind către mine ca dintr-o ramă de ctitor și imediat m-a pus la curent cu treburi străvechi, am discutat despre Petru Mușat, despre cetate, despre Braniște, despre Secu și alte așezări care au rămas acolo în trecut ca într-o peșteră în care cu greu se pot coborî muritorii din zilele noastre. Numai el mai cunoștea cuvântul misterios care face să cadă zăvoarele, dar nu îl spunea nimănui, îl păstra pentru el cu un zâmbet nevinovat. [...] S-au replantat livezi, s-au curățat și s-au săpat iazuri, comunitatea monahilor, ca un roi harnic, se împrăștia zilnic în poieni, la fântâni și la toate despărțămintele gospodăriei, iar la ceasul trapezei se adunau toți după rânduială sub privirea starețului lor, dând trupului cele de cuvîntă însă neuitând scopul vieții lor. Incinta mănăstirii și împrejurimile imediate au fost apărute de animalele care altădată își aveau acolo domnie. Unde era un loc gol, acum cresc flori. Sfintele slujbe au reînceput a se săvârși cu o măreție impresionantă. Pentru poporul care vine aici cu sutele de mii la hramul Înălțării Domnului, mănăstirea a redevenit iarăși izvor de apă vie suflătoare”¹¹.

5. Mitropolit al Moldovei

În vremea când s-a aflat la Neamț, Mitropolitul Pimen al Moldovei a trecut la cele veșnice, Episcopul Nicodim a fost ales și apoi întronizat Mitropolit al Moldovei. În data de 3 februarie 1935, Nicodim a fost instalat mitropolit în Catedrala și la reședința lui Iosif cel Sfânt. În înțelegere cu toți, s-a pus îndată pe lucru. Palatul Mitropolitan, bine gospodărit de mitropolitul Pimen, a dobândit acele câteva îndreptări pe care le putea face un cunosător al vremurilor mai de demult. Cerdacul cel mare de la etaj, cu o frumoasă vedere deasupra grădinii spre catedrală și strada Ștefan cel Mare, a fost închis cu pereți de stejar și geamuri. Dăruit cu sobe bune și mobilier, el a devenit un minunat loc de meditație care amintea de vremea Sf. Mitropolit Iosif. Catedrala lui Veniamin și Biserica „Sf. Gheorghe”, vechea mitropolie din curte, au dobândit la rândul lor un veșmânt alb și curat pe dinafară. Împotriva unor mari greutateți, s-au adus din Franța veșminte de mătase pentru soborul slujitor. Pentru vizitele canonice ale mitropolitului s-a executat la comandă un autobuz începător. Mitropolitul Nicodim se simțea fericit, avea liniștea și bucuria răgazului. Putea scrie și medita. Trăia cu amintirile și se bucura de realizările de fiecare clipă. Ritmul vieții părea să dureze ani întregi¹².

6. Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

La trecerea la cele veșnice a Patriarhului Miron Cristea, Mitropolitul Nicodim a fost ales Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române la 30 iunie 1939 de Marele Congres Național Bisericesc.

Arhipăstoria Patriarhului Nicodim s-a desfășurat în condiții politice și sociale deosebite. Intrarea României în Război, pierderea rând pe rând a unor provincii: Basarabia, Bucovina, Ținutul Herța, Cadrilaterul, apoi nord-vestul Transilvaniei, retragerea regelui și instaurarea regimului de autoritate a mareșalului Ion Antonescu, apoi guvernarea legionară a influențat și viața bisericească a românilor ortodocși. Patriarhul a incurajat, sfătuit și ajutat pe clericii și credincioșii ortodocși. Acum a început să lucreze Atelierul Mănăstirii Țigănești, mănăstirile au purtat grijă de copiii săraci și orfani. În Mănăstirea Plumbuita s-a întemeiat o școală de infirmiere. La Patriarhie, Patriarhul Nicodim a ctitorit Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii care va edita: Sf. Scriptură, carte de slujbă, de zidire suflătoare și manuale pentru învățământul teologic. A purtat de grijă învățământului teologic mediu și superior reprezentat de academiile și facultățile teologice¹³.

Instaurarea regimului comunist după 23 august 1944 a reprezentat intrarea României în sfera de influență sovietică. Noul regim politic a exercitat din primele zile un control strict asupra activității Bisericii. Cu acest

10 I. D. Ștefănescu, „Nicodim, Arhiepiscopul Bucureștilor...”, p. 100-101.

11 Mihail Sadoveanu, „Ctitoria de la Neamț”, în vol. *Patriarhul Nicodim Munteanu...*, p. 64; 66.

12 I. D. Ștefănescu, „Nicodim, Arhiepiscopul Bucureștilor...”, p. 102-103.

13 I. D. Ștefănescu, „art. cit”, p. 107-108.

prilej au fost epurați clericii considerați „legionari”, Școala a fost separată de Biserică, au fost cenzurate periodicele bisericești și a fost verificat colportajul. O breșă în trupul Bisericii a fost făcută de unii clerici care s-au numit „democrați” care au înființat chiar o Uniune a Preoților Democrați, un satelit al Partidului Comunist din România. În aceste condiții Patriarhul Nicodim în două rânduri, 1945 și 1947 s-a retras la Mănăstirea Neamț¹⁴.

c). Inițiator și promotor al traducerilor în limba română a textelor biblice, patristice și liturgice;

Traducerea și tipărirea Sfintei Scripturi în românește a fost opera vieții Patriarhului Nicodim. Rod a osteneților din Mănăstirea Neamț a fost ediția sinodală din 1936. Traducerea a fost făcută după textele originale de părinții profesori Gala Galaction și Vasile Radu împreună cu Nicodim Munteanu. În 1944, Nicodim Munteanu, devenit patriarh, a tipărit ediția integrală a Bibliei, în care 51 de cărți au fost traduse de el după *Septuaginta* și unele ediții slave și 28 de cărți de profesorii Vasile Radu și Gala Galaction. La acestea se adaugă mai multe ediții ale Noului Testament în mai multe ediții la Mănăstirea Neamț. Tot Nicodim Munteanu în colaborare cu arhimandritul Iuliu Scriban și preotul Pavel Savin a realizat *Mica Biblie* (1913) și împreună cu I. D. Ștefănescu, *Biblia ilustrată* în 1936.

Familiarizat cu Sfânta Scriptură, ne-a dat cea mai bună ediție din câte s-a tipărit până în prezent. A respins cu mult curaj toate erorile, exagerările, precum și romantismul științific, social și religios pentru că s-a sprijinit pe Scrierile Sfinților Părinți, pe care le-a cercetat profund¹⁵.

A publicat mai multe traduceri din teologia rusă. Prin această activitate și-a împlinit menirea trimiterii la studii la Kiev de către Mitropolitul Iosif Naniescu. A publicat *Predici catehetice*, de C. Stratilov, un volum de 446 de pagini, *Cuvântări apologetice*, de arhiepiscopul Serghie de Vladimir, un volum de 400 de pagini, *Menirea Științei și Artei*, de Lev Tolstoi, un volum de 412 de pagini, *Viața și operele Sfinților Părinți și învățători ai Bisericii*, trei volume, cumulând 1.337 de pagini, *Predici pentru tineretul școlar*, un volum de 416 de pagini, *Primele zile ale Creștinismului*, trei volume cumulând 1.489 de pagini, *Viața și operele Sfântului Apostol Pavel*, 3 volume, cumulând 1.900 de pagini, *Viața lui Iisus*, două volume, cumulând 1.300 de pagini toate de F.W. Farrar, *Cuvântări la Postul Mare*, *Predici la Sărbătorile împărătești*, *Cuvântări la Sărbătorile Maicii Domnului și alte Duminici*, *Predici despre căderea lui Adam*, de arhiepiscopul Inocențiu al Odesei, patru volume, cumulând 9.008 pagini, *Paisie*, un volum de 413 pagini, scris de Cetfericov, *Un păstor model*, *Cei pierduți*, *Pe urmele lui Hristos*, *Viața de seminar*, scrise de pr. G. Petrol, patru volume, cuprinzând 1.300 pagini, *Istoria Biblică*, de prof. A. P. Lopuhin, trei volume apărute, cuprinzând 1.784 de pagini. La aceste 27 de volume apărute, traduceri și prelucrări, adăugăm pe cele originale, în număr de 60¹⁶.

La editura Institutului Biblic și de Misiune s-au tipărit diverse cărți de cult: *Triodul*, *Ceaslovul*, *Panehida*, *Rugăciunea Domnească ilustrată și explicată*, *Aghiasmatarul*, *Molitfelnicul*, *Anastasimatarul*, *Explicarea Liturghiei* de Nicolae Cabasila, și *Acatistul Bunei Vestiri*.

d). Inițiator al colecției „Ogorul Domnului”, ce formează aproape o enciclopedie teologică;

Patriarhul Nicodim a început la Mănăstirea Neamț imprimarea unei întregi biblioteci creștine, bogată și variată în același timp intitulată „Ogorul Domnului” în 35 de volume. Tematica este variată: istoria biblică, istoria creștină, cuvântul Sfintei Scripturi și literatura patristică, biografii, opere de viață creștină, omiletică. Nu lipsesc lucrările care adresate tinerimii școlare dar și credincioșilor: tâlcuiri ale Sfintei Liturghii, a rugăciunii domnești, Crezului, celor nouă fericiri și celor zece porunci.

Un viu interes teologic îl reprezintă lucrările de istorie biblică, viața lui Iisus și opera Sfântului Apostol Pavel¹⁷.

Pe lângă prelucrări și traduceri, Patriarhul Nicodim are și lucrări originale cum e lucrarea *Semințe evanghelice pentru ogorul Domnului* în care prezintă activitatea Părinților Apostolici, apologeti de limbă greacă și latină (Sf. Ignatie al Antiohiei, Policarp al Smirnei, Irineu, Iustin Filosoful și Tertulian).

Poporul i-a dat broșuri cu povestiri și îndemnuri morale. Preoților le-a creat o colecție, *Ogorul Domnului*, o adevărată enciclopedie teologică. În această colecție, preotul își găsește cele de trebuință pentru rosturile sale pastorale și duhovnicești. Preotul care are în biblioteca sa această colecție, aproape că nu mai are nevoie de alte lucrări de teologie. Are în această colecție predici pentru toate duminicile și sărbătorile de peste an, apologetică, cateheză, morală, dogmatică, liturgică, istorie bisericească, viața și doctrina Sfinților Părinți¹⁸.

14 Emilian Nica, „Patriarhul Nicodim și poziția lui față de instaurarea regimului comunist în România”, în „Analele Universității Alexandru Ioan Cuza, Seria Teologie”, 2008, p. 164-168.

15 † Antim Angelescu, „Patriarhul Nicodim”, în vol. *Patriarhul Nicodim Munteanu...*, p. 145.

16 † Iosif Gafton, „Amintiri ziditoare”, în vol. *Patriarhul Nicodim Munteanu...*, p. 133.

17 <http://www.comunapipirig.ro/personalitatea-comunei/patriarhul-nicodim-munteanu.html>, accesat 30. 10. 2019.

18 Dumitru Fecioru, „La șase ani de patriarhat ai Părintelui Patriarh Nicodim (30 iunie 1939-30 iunie 1945)”, în vol. *Patriarhul Nicodim Munteanu...*, p. 86.

e). Întemeietor în anul 1940 a Școlii de pictură bisericească din Arhiepiscopia Bucureștilor;

Patriarhul Nicodim Munteanu a întemeiat o Școală de pictură pentru nevoile Patriarhiei Române. Aici, l-a așezat ca director pe eruditul profesor I. D. Ștefănescu care alături de Mitropolitul Visarion Puiu al Bucovinei și episcopul Iosif Gafton erau oamenii de încredere ai vlădiciei Nicodim.

Profesorul I. D. Ștefănescu, originar din Moldova, și-a făcut studiile universitare în țară. Căsătorit cu fiica poetului Alexandru Vlahuță, el pleacă la Paris, unde rămâne câțiva ani. În acest timp îndeplinește funcțiunea de profesor de Arheologie creștină la Universitatea romano-catolică locală și la aceea din Bruxelles. În tot acest timp, el s-a bucurat de prietenia catolicilor, care i-au admis chiar să locuiască împreună cu familia, în mod excepțional, în "Maison de la famille" a universității, casă situată în rue des Saints Pères. Înapoiat în țară, este profesor la Academia de arte frumoase și prieten intim al Mitropolitului Nicodim Munteanu al Moldovei. Între timp, îi moare singurul copil, licean. La venirea lui Nicodim în postul de patriarh, prof. I. D. Ștefănescu este numit directorul Școlii de pictură bisericească de pe lângă Patriarhie, școală pe care-o înființează el, iar mai apoi profesor la Facultatea de Litere din Capitală¹⁹.

f). Reprezentant demn și responsabil al Bisericii Ortodoxe Române în relația cu Statul român;

În întreaga sa activitate de episcop, mitropolit și patriarh, Nicodim Munteanu a avut o poziție demnă în relație cu Coroana și guvernul României. Cu diplomație a reușit să obțină din partea Statului român, vatra Mănăstirii Neamț secularizată de Cuza. În demnitatea de Patriarh a fost apropiat Regelui Mihai dar nu a colaborat în niciun fel cu puterea comunistă instaurată în 6 martie 1945.

Ultima prezență în public a Patriarhului Nicodim însoțit de Rege s-a petrecut în toamna anului 1946 cu prilejul sfințirii catedralei mitropolitane din Timișoara. La ritualul sfințirii altarului cu așezarea moaștelor a participat Regele, îmbrăcat în veșmânt ritual, a participat activ la sfințire, ungând cu Mir zidurile catedralei, după care se retrage împreună cu Patriarhul Nicodim²⁰.

Patriarhul Nicodim a fost prezent la Sinaia unde a fost primit în audiență de Regele Mihai și Regina-mamă Elena. Cu acest prilej, Majestatea Sa Regele a binevoit să primească un exemplar, întocmit pentru suveran, din Biblia apărută de curând (1944 n.n.). Patriarhul Nicodim a rugat apoi pe regina-mamă Elena să primească o frumoasă icoană pe lemn, executată de elevii Școlii Superioare de Pictură Bisericească a Arhiepiscopiei Bucureștilor, înfățișând pe Mântuitorul.

Cu acest prilej, Regele Mihai a binevoit să distingă „proprio motu” pe Părintele Patriarh Nicodim cu însemnele Mare Cruce și Cordon ale Ordinului „Serviciu Credincios”. Această decorație este superioară Marelui Cordon al Ordinului „Steaua României” și constituie o distincție deosebit de rară²¹.

Puterea comunistă de la început a încercat și apoi și realizat un control sever asupra Bisericii care s-a lovit de personalitatea Patriarhului Nicodim Munteanu. Muntean nu doar prin onomastică, ci și prin obârșie, Patriarhul a fost obișnuit cu greul, cu dificultăți de tot felul. Unii clerici care s-au dovedit a fi șantajabili, cum a fost ministrul Cultelor, Constantin Burducea (6 martie 1945 – 9 martie 1946) au încercat să facă opoziție Patriarhului prin colaborarea cu puterea politică.

La presupusa abdicare a Regelui din 6 martie 1945, Mihai Relea, ministru al Artelor în primul guvern Petru Groza a schițat o regență, în care ar fi intrat Patriarhul, prințul Știrbei și dr. Constantin Parhon²².

Siguranța a identificat în primăvara anului 1945 „cărțile în care se defăimează Partidul Comunist” și constată că „aceste cărți se difuzează de diverse persoane la școli, prin tramvaie și pe străzi. Editura este „Credința Ortodoxă”²³.

Patriarhul a avut întâlniri la Patriarhie cu reprezentanți ai Partidului Național Țărănesc.

Într-un cadru restrâns, patriarhul Nicodim și-a exprimat sprijinul față de suveran în perioada grevei regale (1 august 1945 și 7 ianuarie 1946). Deși într-o discuție interceptată în toamna anului 1945 de serviciile secrete, Nicodim a avut cuvinte elogioase față de primul ministru dr. Petru Groza, patriarhul a contestat guvernul procomunist și Frontul Național Democrat, ca și prezența trupelor sovietice în România²⁴.

19 Dudu Velicu, *Biserica Ortodoxă în perioada sovietizării României. Însemnări zilnice, I, 1945-1947*, Ediție îngrijită de Alina Tudor-Pavelescu, București, 2004, p. 145.

20 Petrică Zamela, *Mitropolitul Vasile Lăzărescu al Banatului (1894-1969). Monografie istorică*, Editura Universității, Oradea, 2011, p. 79.

21 I. D. Ștefănescu, „Audiență la Suveran și decoararea Patriarhului Nicodim (Duminică, 8 iulie 1945)” în vol. *Patriarhul Nicodim Munteanu...*, p. 38-39.

22 Cristian Vasile, *Biserica Ortodoxă Română în primul deceniu comunist*, Editura Curtea Veche, București, 2005, p. 70. (Se va prescurta în continuare *Biserica Ortodoxă Română...*).

23 Cristian Vasile, *Biserica Ortodoxă Română...*, p. 71.

24 Cristian Vasile, *op. cit.*, p. 73.

Patriarhul Iustin Moiescu (1977-1986)

a). Prezentarea biografică a celui de al 4-lea Patriarh al României;

Patriarhul Iustin Moiescu s-a născut în 5 martie 1910, în Cândești, jud. Argeș, în familia învățătorului Ioan Gh. Moiescu, căzut în Primul Război Mondial. Mama, Maria, a purtat de grijă celor patru copii ai familiei, două fete și doi băieți. Elevul Iustin Moiescu a urmat cursurile Școlii Primare din sat în perioada 1916-1922. Prin grija Patriarhului Miron Cristea și datorită rezultatelor foarte bune la învățătură și purtare, tânărul Iustin a urmat Seminarul orfanilor de război din Câmpulung-Muscel (1922-1930).

Cu sprijinul aceluiași Patriarh, tânărul absolvent de seminar teologic a putut să urmeze cursurile Facultății de Teologie Ortodoxă din Atena (1930-1934). A urmat studii de specializare la Facultatea de Teologie Romano-Catolică din Strasburg (1934-1936), și din nou la Atena (1936-1937) unde a obținut diploma de doctor în teologie

cu teza: *Evagrie din Pont. Viața, scrierile și învățătura* (în limba greacă, Atena, 1937, 155 p.), premiată de Academia de Științe din Atena. Diploma obținută a fost apoi echivalată la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București.

Profesor de limba latină la Seminarul „Nifon” din București (1937-1938), profesor de Noul Testament la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Varșovia (1938-1939). A fost profesor agregat (1940), apoi titular (1942) la Exegeza Noului Testament la Facultatea de Teologie din Cernăuți-Suceava, transferat în 1946, la aceeași catedră a Facultății de Teologie din București.

La 26 februarie 1956 a fost ales arhiepiscop al Sibiului și

mitropolit al Ardealului (hirotonit arhieru la 15 martie, înscăunat la 18 martie). În 10 ianuarie 1957 a fost ales arhiepiscop al Iașilor și mitropolit al Moldovei și Sucevei (înscăunat la 13 ianuarie), păstorind 20 de ani.

La 12 iunie 1977 a fost ales arhiepiscop al Bucureștilor, mitropolit al Ungrovlahiei și patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (înscăunat la 19 iunie) păstorind până la moarte în 31 iulie 1986²⁵.

b). Înțelept apărător al Bisericii în timpul unui regim ostil religiei și Bisericii;

Regimul comunist din România (1945-1989) s-a manifestat ca un regim totalitar, interzicând existența partidelor politice, a parlamentului care s-a transformat în Marea Adunare Națională. În economie s-au produs schimbări notabile: a dispărut mica proprietate în favoarea Statului. În agricultură s-a produs fenomenul de colectivizare, iar în industrie cel de apariție a industriei grele după model sovietic.

Școala, artel și Religia au avut la rândul lor de suferit. Au apărut manualele traduse din Uniunea Sovietică, au dispărut în reprezentarea artistică orice stil, în favoarea realismului socialist. Biserica a avut la rândul ei de suferit: au fost trecute în autoritatea Statului și ultimele proprietăți, s-a încercat distrugerea componentei umane a Bisericii prin interzicerea intrării în monahism a unor persoane tinere, închiderea unor vetre monahale, persecutarea, mutarea în regim de domiciliu obligatoriu și închisoarea a unor călugări, preoți, profesori de teologie și mireni.

Patriarhul Iustin Moiescu a arhipăstorit de la începutul perioadei comuniste și până aproape de răsturnarea acestui regim, cunoscând îndeaproape întinericul anilor '50 cunoscuți prin prigoana regimului Gheorghiu-Dej când s-au realizat cele mai mari atrocități în numele luptei de clasă. S-a dorit ștergerea memoriei colective prin crearea unui om nou. S-au produs în această perioadă: arestări masive, munca obligatorie și în comun și deportarea în Bărăgan. În perioada de patriarhat, Iustin Moiescu a făcut cunoștință cu regimul Ceaușescu care a continuat lupta împotriva Bisericii prin cultul personalității proprii, distrugerea felului de trai al românilor prin

²⁵ Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor...*, p. 408-409.

sistemizare rurală și urbană, alimentație „științifică” și prin restricții de tot felul (pâinea cartelată, apariția hainelor și încălțămintelor din înlocuitor în locul materiei obișnuite, iluminat, încălzit, carburanți cu restricție).

Proaspăt întronizat Mitropolit al Ardealului, Iustin Moisescu s-a remarcat prin obținerea a două vile de pe str. Timișului din Sibiu care au aparținut Mitropoliei și au fost rechiziționate de Centrul Militar și Miliția locală. Locuințele au fost destinate pentru salariații Centrului Eparhial și profesorii de la Institutul Teologic²⁶.

După niciun an de arhipăstorire la Sibiu, Mitropolitul Iustin Moisescu a fost ales mitropolit al Moldovei. Aici a cunoscut cele mai notabile realizări din istoria eparhiei. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel le menționează în chip deslușit: „Spiritul practic cu care a fost înzestrat Mitropolitul Iustin s-a concretizat în cele trei clădiri de la Centrul eparhial, peste 70 de biserici și capele noi, 52 de case parohiale, 5 sedii noi de protopopiate și alte 5 sedii protopopești au fost renovate și extinse, [...] a restaurat integral sau parțial peste 20 de mănăstiri și schituri [...] a înființat 10 muzee de artă bisericească”²⁷.

Un profesor de la Seminarul Teologic de la Neamț descrie o descindere a Patriarhului Iustin Moisescu la Mănăstirea Neamț. Această mărturie îl înfățișează pe Patriarhul Iustin în raport cu puterea politică căreia îi arată cinstea dar nu obediența. „În pădurea din jurul Mănăstirii Neamț se află o cabană de vânătoare unde, în fiecare an, venea Nicolae Ceaușescu. [...] În toamna anului 1977, prin luna septembrie, își anunțase vizita, din nou, familia Nicolae Ceaușescu, însoțită de mulți demnitari. Se aflase că Ceaușescu și însoțitorii săi aveau să viziteze și Mănăstirea Neamț. Aici venise și Patriarhul Iustin cu intenția de a-l întâlni pe președinte pentru a-l convinge de necesitatea impulsiei lucrărilor de conservare și restaurare a monumentelor istorice. [...] Protocolul prevedea ca primirea oficială să se desfășoare în jurul orei 17⁰⁰. La ora 16⁴⁵ am ieșit cu toții în fața turnului de la intrarea în Mănăstire. Patriarhul Iustin în mijloc, iar de o parte și de alta, părintele Efrem Chișcaru, starețul mănăstirii, profesorii de la seminar și părinții monahi. În spate erau așezați, pe mai multe rânduri, elevii seminariști, peste 200 la număr, care trebuiau ca, în momentul când patriarhul îl întâmpina pe șeful Statului, să cânte un imn de primire: „Bine ați venit...” [...] Patriarhul a mai așteptat până la ora 18¹⁵ după care, ca la o comandă dată de un general de armată, a spus: <<Gata. Nu mai așteptăm...>>. Toți am înmărmurit când l-am auzit. Nimeni nu îndrăznea să se miște. Observând nedumerirea tuturor, a spus: <<Ce? Nu ați înțeles? Plecăm>>, și a pornit spre reședință. Profesorii și elevii ne-am îndreptat, bucuroși, spre internat, fără a comenta hotărârea sa”²⁸.

Alegerea ca patriarh al Bisericii Ortodoxe Române a coincis cu două evenimente notabile ale anilor '70: cutremurul devastator din 4 martie 1977 și greva minerilor din Valea Jiului. Cele două evenimente au lăsat urme adânci în politica lui Ceaușescu.

Cutremurul din 1977 în care a pierit și pr. prof. Nicolae Nicolaescu de la catedra de Studii Biblice a Institutului Teologic și coleg de catedră cu Patriarhul între 1946-1957, a reprezentat debutul planului de sistemizare al Bucureștiului. Sub lama buldozerelor au căzut monumente istorice valoroase (Spitalul brâncovenesc, Arhivele Statului, mănăstiri, biserici, case boierești). Urmare a ordinelor venite de la șeful Statului au dispărut trei cartiere: Uranus, Antim și Rahova, cartiere ale orașului de altădată, potopit de verdeață și bine șiruit de străzi înguste ce coborau și urcau la nevoie.

Sistemizarea din timpul lui Ceaușescu nu a fost un simplu proces de planificare; a fost o încercare de inginerie socială. Aceasta amenința să distrugă meșteșugurile și obiceiurile tradiționale, un mod de viață specific pământului, individualitatea satului și a locuitorilor lui²⁹.

Prin întregul proces a dispărut o lume, o istorie și o memorie singurul dușman de netăgăduit a oricărei dictaturi. De această distrugere au scăpat unele biserici și chiar Palatul Sinodal prin colaborarea dintre Patriarhul Iustin și ing. Eugen Iordăchescu care a reușit translarea mai multor lăcașuri de cult.

În calea buldozerelor au stat atât obiective de patrimoniu național dar și biserici mai noi. În locul demolărilor au apărut berării, blocuri de locuințe dar și spații verzi. În niciunul din aceste distrugeri nu a existat niciun acord din partea Patriarhiei implicit al Patriarhului Iustin. În multe din cazuri a existat doar ordin verbal de demolare, aceasta realizându-se în câteva zile, uneori în zi de sărbătoare: Duminica, Sfinții Împărați Constantin și Elena sau Schimbarea la Față a Domnului. Procedul folosit în distrugerea acestora a fost: dinamitarea lor, dar și folosirea buldozerelor pentru nivelarea terenului.

În multe din aceste cazuri Patriarhul Iustin a trimis studenții teologi pentru a salva obiectele de cult: icoane, cărți de slujbă, veșminte, policandre și strane ș. a..

26 †Visarion Rășinăreanu, „O duioasă evocare – Mitropolitul Iustin al Ardealului”, în vol. *Un stâlp puternic în vremuri de furtună. Dr. Iustin Moisescu, Mitropolitul Moldovei și Sucevei (1957-1977). În memoriam*, Ed. Trinitas, Iași, 2006. (Se va prescurta în continuare *Un stâlp puternic...*).

27 Mitropolitul Daniel, „Cuvânt înainte”, la vol. *Un stâlp puternic...*, p. 15.

28 Mihai Vizitiu, „Demnitare, sensibilitate, bunătate, ascunse sub o privire suverană și pătrunzătoare”, în vol. *Un stâlp puternic...*, p. 105-106.

29 Dennis Deletant, *România sub regimul comunist*, trad. Delia Răzdolescu, Ed. Fundația Academia Civică, București, 1997, p. 189.

Credincioșii pe de altă parte au inițiat proteste către autoritățile administrative punându-se în fața buldozerelor. De la demolarea bisericii Spirea Veche avem o astfel de mărturie: Oamenii care cu disperare înconjuraseră biserica spre a o apăra de amenințarea catastrofală au fost goniți de milițieni, în urmă alegându-se praful și pulberea. În durerea lor sfâșietoare, ei ridicau de jos câte o cărămidă, o sărutau, unii luându-o cu ei pentru a le sfinți casa și ca pe o relicvă ce le amintea frânturi ale propriilor trăiri, ale unor vremuri dispărute pentru totdeauna³⁰.

În anul 1981 și 1984 au fost demolate 10 biserici și mănăstiri: „Buna Vestire-Rahova” (1981), „Sfântul Nicolae-Crângași I”, „Izvorul Tămăduirii-Crângași II”, „Albă Postăvari”, „Izvorul Tămăduirii”, „Spirea Veche”, „Ghergiceanu” (1984). Tot în 1984 a fost demolat și Ansamblul Mănăstirii Cotroceni. În anii 1986-1985 au dispărut biserica Nicolae Sârbi și mănăstirea Pantelimon.

Tot în această perioadă au fost salvate prin translare 8 biserici și clopotnițe din București și 1 din țară: Schitul Maicilor (1982), Biserica Olari (1983), Sf. Ilie-Rahova (1984), Biserica Mihai Vodă, Clopotnița bisericii Mihai Vodă, Palatul Sinodal-Mănăstirea Antim (1985), Sf. Ioan-Piață (1986), Sf. Gheorghe-Capra (1986). La Reșița a fost translată biserica Pătru Iacob (1985).

Translarea bisericilor a vizat două etape: consolidarea bisericilor și apoi strămutarea pe un nou amplasament. Cel care a realizat acest procedeu a fost ing. dr. Eugen Lordăchescu.

Se păstrează mărturia unei audiențe a Patriarhului la Președenția țării și argumentul împotriva dărâmării bisericii Sfântul Gheorghe Nou: „Mi-a relatat apoi, pe scurt, că pe la orele 13,00 l-a chemat Ceaușescu ca să-i spună că îl critică în zadar pentru demolarea unor monumente bisericesti, de vreme ce cu un secol în urmă au mai fost dărâmate asemenea clădiri în București. Atunci Patriarhul i-a răspuns: <<Da domnule președinte, știu toate aceste lucruri, dar țineți seama că monumentele amintite au fost distruse de regimul burghez și nu de puterea populară!>>. La care Ceaușescu a rămas fără replică.

Este biserica –Sf. Gheorghe Nou– unde a fost înhumat voievodul-martir Constantin Brâncoveanu și unde au fost prohodîți Eminescu și Caragiale, domnule președinte...”. Și în acest fel lăcașul a fost salvat, fiind apoi restaurat pe banii Bisericii, sub atenta îndrumare a Patriarhului Iustin, în forma în care se vede astăzi³¹.

În cadrul Frontului Democratic al Unității Socialiste, Patriarhul Iustin l-a interpellat pe Nicolae Ceaușescu pentru refacerea Palatului de la Ruginoasa: „-Domnule președinte, Palatul făuritorului României moderne se află într-o stare jalnică, dacă statul nu are bani să-l restaureze va încerca Biserica să spele această rușine națională”. De aici i s-a tras mai multe necazuri, între care cea mai oribilă a fost otrăvirea de către generalul de securitate Nicolae Pleșiță³².

c). Erudit teolog și profesor dedicat teologiei;

Studiile teologice și cele de specializare au fost finalizate în compania unor savanți cu rezultate notabile pentru absolventul de teologie, Iustin Moiescu. La Strasbourg a lucrat cu profesorul Emil Ammann, director al Dicționarului de Teologie Romano-Catolică, iar la Atena cu „cel mai bun patrolog al timpului”, Dimitrie Balanos care i-a fost îndrumător la studiile doctorale. Teza despre Evagrie din Pont a obținut calificativul: „Excepțional”. Opera sa rămâne una de referință și pentru teologii care vor veni după noi. Cunoscutele sale lucrări: *Sfânta Scriptură și interpretarea ei în opera Sfântului Ioan Hrisostom*, în rev. „Candela” (1939-1941) și extras, 120 p.; *Originalitatea parabolilor Mântuitorului*, în „Candela” (1944-1945), 50 p.; *Activitatea Sfântului Apostol Pavel în Atena*, în „Candela”, 1946 și extras 227 p. și *Ierarhia bisericească în epoca apostolică*, Craiova, 1955, 80 p. Acestea li se adaugă teza de doctorat *Viața, scrierile și învățătura lui Evagrie din Pont*.

Părintele Arhiepiscop Calinic al Argeșului și Muscelului a realizat o nouă ediție în seria „Opere complete”. Integrala operei a fost tipărită la Editura Anastasia din București în 2002-2003, în 7 volume (iar vol. 8 cuprinde *Simbolica* lui Hr. Andrusos în traducerea sa).

Cunoștințele acumulate în urma studiilor au depășit sfera nevoilor didactice, Patriarhul Iustin Moiescu stăpânind la fel de bine, limbile clasice (greaca și latina), neogreaca și franceza des folosite atât în cercetarea teologică, cât și întrunirile ecumenice de peste hotare.

Un fost student dă o mărturie asupra Profesorului Moiescu: Niciodată nu l-am văzut pe profesorul Iustin Moiescu stând vreodată jos, la catedră, totdeauna vorbea drept și cuceritor. Pentru noi, tineri atunci, mă aflui în 1953, mai mult de jumătate de veac, în anul I și II la Biblice, preda cu Părintele Nicolaescu Noul Testament. Lui îi revenea Evanghelia după Ioan, Epistolele pastorale și Apocalipsa. N-aș putea să vă transmit acum ce simțeam în

30 Lidia Anania, Cecilia Luminea, Livia Melinte, Ana-Nina Prosan, Lucia Stoica, Neculae Ionescu-Ghinea, *Bisericile osândite de Ceaușescu, București 1977-1989*, Editura Anastasia, București, 1995, p. 50.

31 Cristian Moiescu, „Un gând de pioasă aducere aminte”, în vol. *Un stâlp puternic...*, p. 130-131.

32 Ștefan Oprea, *Slujirea preoțească și activitatea misionară în gândirea și scrisul patriarhilor Iustin Moiescu și Teoctist Arăpașu*, Editura Doxologia, Iași, 2015, p. 105.

aceste ore, nici nu mai aveam nevoie să învățăm pentru că era o literatură întreagă, nu bibliografia propriu-zisă, cât sentimentele prin care ne purta, de aceea nu e de mirare când a ajuns mai târziu să slujească și la altar, nu numai la catedră³³.

d). Susținător al lucrării teologice într-o perioadă dificilă;

O îngrădire a presei religioase și teologice a fost realizată în 1948, an în care au dispărut vechile publicații bisericești, excepția a făcut-o foaia șaguniană „Telegraful Român” care și-a continuat apariția. Pe lângă fiecare Mitropolie a apărut câte o revistă teologică la care colaborau profesorii și doctoranzii, care oferea credincioșilor „Cronica eparhială” și bineînțeles prezentări de carte.

Cenzura Regimului s-a manifestat și în raport cu presa bisericească în care erau scoase temele de spiritualitate ortodoxă, credința era prezentată în linii mari ca un dat istoric. Totuși și în aceste condiții în aceste reviste au fost publicate studii temeinice care pot fi folosite și astăzi în cercetarea teologică.

La Sibiu, Mitropolitul Iustin Moiescu a tipărit „Mitropolia Ardealului” pentru eparhiile Transilvaniei. Trecut la Iași, Mitropolitul Iustin a avut în grijă revista „Mitropolia Moldovei și Sucevei”. Sub directă sa îndrumare, Centrul Eparhial a editat și alte lucrări, între care: volumul *Monumente istorice-bisericești din Mitropolia Moldovei și Sucevei* (1974), *Psaltirea în versuri*, (ediție critică), 1974, monografiile *Catedrala mitropolitană din Iași* (1977), *Mănăstirea Cetățuia* (1977).

Filologii-învățăcei de prin anii 70 îl citeau pe Dosoftei de exemplu, prin „lentila” unui studiu precum *Psaltirea în versuri*, 1673, apărut în 1974, unde Iustin Moiescu oferea o judecată de valoare și situare de mai multe ori semnificativă: „Rod al unei trude cărturărești de peste cinci ani, traducerea românească în versuri a Psaltirii lui David, comoara poeziei lirice religioase a poporului evreiesc, a așezat pe Mitropolitul moldovean Dosoftei (1624-1693) printre ctitorii literaturii noastre culte”. În urma cercetărilor lui Iustin Moiescu, istoricii literari (N. A. Ursu, Elvira Sorohan, Dan Horia Mazilu, Eugen Negrici) l-au identificat, apoi, drept întemeitorul poeziei noastre moderne.

Valoarea cercetării lui Iustin Moiescu nu rezultă doar în această fermă și argumentată reevaluare a istoriei poeziei populare, Dosoftei și-a dezvoltat vocația sa poetică citind cărți din literatura română și a popoarelor ale căror limbi le știa; el a cunoscut desigur și unele traduceri străine în versuri ale psaltirii. Dar, împrrechind talentul său literar cu poezia populară a neamului nostru, Dosoftei „a tocmit” *Psaltirea în versuri*, adaptându-i uneori conținutul la situațiile reale din viața poporului nostru și îndreptându-i menirea spre slujirea năzuințelor înalte ale întregii suflări românești de redeştere spirituală, înnoire culturală și unitate națională. În sfârșit, Iustin Moiescu spune că *Psaltirea în versuri* se înfățișează ca o operă de creație literară originală³⁴.

Ca patriarh a publicat o nouă ediție sinodală a Sfintei Scripturi (1982) și una a Noului Testament (1979). Tot la inițiativa Patriarhului a debutat colecția „Părinți și scriitori bisericești” și „Arta creștină în România”.

La editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române au fost tipărite lucrări reprezentative pentru Teologia românească. Selectiv menționăm câteva: Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă* (3 vol., 1978); *Teologia Morală Ortodoxă* (1981); *Filocalia* (12 volume); I. G. Coman, *Patrologia* în 2 volume (1985-1984); *Scriitori bisericești din epoca străromână* (1979); Emilian Vasilescu, *Istoria religiilor* (1981); Dumitru Călugăr, *Catehetica* (1985); Ene Braniște, *Liturgica* (2 vol. 1980 și 1985); Mircea Păcurariu, *Începuturile Mitropoliei Transilvaniei* (1980); Ion Bria, *Dicționar de Teologie ortodoxă* (1981).

Tot Tipografia Patriarhiei a editat toate cărțile de slujbă și ritual³⁵.

e). Inițiator și promotor al colecției „Părinți și scriitori bisericești”;

Patriarhul Iustin Moiescu a inițiat și binecuvântat apariția colecției de carte patristică „Părinți și scriitori bisericești”. Proiectul însumează 90 de volume, din care în vremea arhipăstoririi inițiatorului au apărut 15.

Pentru ducerea la bun sfârșit a lucrurului s-a format o comisie de editare formată din: arhim. Bartolomeu Anania, directorul Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe în calitate de președinte și 11 membri și 1 secretar în persoana prof. Adrian Popescu. Traducătorii au fost profesori de teologie de la Institutul Teologic din București: Ene Braniște (Liturgică), Olimp Căciulă, Ioan G. Coman, Dumitru Fecioru (Patrologie), Nicolae Chițescu, Dumitru Stăniloae (Dogmatică), Alexandru Elian (Bizantinologie), Iorgu Ivan (Drept bisericesc) și Ioan Rămureanu (Istoria Bisericească Universală) și Sibiu: Teodor Bodogae (Bizantinologie) și Grigorie T. Marcu (Noul Testament). După pensionarea părintelui Bartolomeu Anania au fost făcute convenitele schimbări în Comisia de editare care va fi condusă de părintele Dumitru Soare, consilier patriarhal. În 1984 a trecut la cele veșnice profesorul de Liturgică și Pastorală Ene Braniște. Comisia a primit deci, în rândul ei: un nou președinte și un nou secretar în persoana lui Ion Ciutacu. În cadrul traducătorilor au fost primiți doi noi membri: profesorii Ștefan Alexe (Patrologie) și Constantin Cornițescu (Patrologie

33 Cuvântul Preasfințitului Timotei al Aradului, Ienopoliei și Hălmeagului, în vol. *Un stâlp puternic...*, p. 32.

34 Ioan Holban, „Cărturarul”, în vol. *Un stâlp puternic...*, p. 118-119.

35 Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii...*, p. 509-510.

și Noul Testament). Aceste Comisii a redactat 15 volume în vremea arhiepiscopiei Patriarhului Iustin însumând 6.091 de pagini.

Traducătorii au avut colaboratori, fie profesori de teologie cum au fost Nicolae Neaga (Vechiul Testament) și Constantin Galeriu (Catehetică și Omiletică), clerici, Ion Buga (parohia Sf. Gheorghe-Vechi din București), fie mireni specialiști în limbi clasice: profesori sau cercetători științifici: Eliodor Constantinescu, Paul Papadopol, Zorica (Teeodosia) Lațcu, Nicolae Barbu, Nicolae Chirică. O personalitate distinctă a fost cea a prof. David Popescu. Până în 1948 a fost profesor de greacă și latină la Liceul „Spiru Haret în București”, apoi îndepărtat de regimul comunist a rămas doar suplinitor în diverse școli din București și din apropierea orașului. A fost profesorul lui Dinu Zamfirescu și Octavian Paler. Patriarhul Iustin l-a scos dintr-o nedreaptă uitare încredințându-i spre tălmăcire mai multe texte patristice. În perioada aceasta de apariție a Colecției au existat și alți colaboratori: Cezar Vasiliu care a întocmit indicele onomastic al Sfântului Irineu din volumul *Apologeți de limbă greacă*.

Au fost tălmăcite așadar 15 volume în cursul anilor 1979-1984: *Scerile Părinților Apostolici* (PSB 1, 1979, traducere Dumitru Fecioru, 350 p.); *Apologeți de limbă greacă* (PSB 2, 1980, traducere Teodor Bodogae, Olimp Căciulă și Dumitru Fecioru, 340 p.); *Apologeți de limbă latină* (PSB 3, 1981, traducere Nicolae Chițescu, Eliodor Constantinescu, Paul Papadopol, David Popescu, 508 p.); Clement Alexandrinul, *Sceriri. Partea I* (PSB 4, 1982, traducere Dumitru Fecioru, 431 p.); Clement Alexandrinul, *Sceriri. Partea a II-a* (PSB 5, 1982, traducere Dumitru Fecioru, 582 p.); Origen, *Sceriri alese. Partea Întâia*, (PSB 6, 1981, traducere Teodor Bodogae, Nicolae Neaga, Zorica Lațcu, 472 p.); Origen, *Sceriri alese. Partea a II-a* (PSB 7, 1982, traducere Teodor Bodogae, Nicolae Neaga, Zorica Lațcu, 528 p.); Origen, *Sceriri alese. Partea a III-a* (PSB 8, 1982, traducere Teodor Bodogae și Constantin Galeriu, 408 p.); Sfântul Grigorie Taumaturgul și Metodiu de Olimp, *Sceriri* (PSB 10, 1984, traducere Constantin Cornițescu, 252 p.); *Actele martirice* (PSB 11, 1982, traducere Ioan Rămureanu, 372 p.); Sfântul Vasile cel Mare, *Sceriri. Partea Întâia* (PSB 17, 1986, traducere Dumitru Fecioru, 652 p.); Sfântul Grigorie de Nyssa, *Sceriri alese. Partea întâia* (PSB 29, 1982, traducere Dumitru Stăniloae, Ion Buga, 496 p.); Fericitul Augustin, *Confesiuni* (PSB 64, 1985, traducere Nicolae Barbu, 324 p.); Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua* (PSB 80, 1983, traducere Dumitru Stăniloae, 372 p) și Origen, *Sceriri alese. Partea a IV-a*, (PSB 9, 1986 traducere Teodor Bodogae, Nicolae Chirică și Teodosia Lațcu).

Părintele prof. Dumitru Fecioru a fost la o specializare în teologie la Atena în 1930-1932, pe când Patriarhul Iustin Moiescu a urmat cursurile de licență la aceeași facultate. Peste ani i-a închinat Patriarhului un „Omăgiu de prețuire” în volumul PSB nr. 4 în care a dezvăluit cititorilor: dragostea pentru elină și planul tipăririi în românește a operelor Sfinților Părinți:

„Preafericitului Părinte Patriarh, Dr. Iustin Moiescu, Omăgiu de prețuire, pentru a fi adus la îndeplinire, când bunul Dumnezeu l-a ajutat să fie Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, gândul nostru, al colegilor de studii de la Atena, care osteneau împreună la învățarea limbii grecești, și cu scopul deseori mărturisit de a traduce și tipări în limba noastră scrierile Sfinților Părinți și Scriitori bisericești din vechime” Pr. Dumitru Fecioru³⁶.

f). Inițiator și promotor al colecției „Arta creștină în România”;

A doua inițiativă enciclopedică după cea dedicată Sfinților Părinți este cea dedicată artei creștine din România. Lucrarea, *Arta creștină în România* a fost proiectată în 6 volume, din care în timpul Patriarhului Iustin au apărut 4 volume însumând 946 pagini în text (studiu introductiv și de caz și planșe) realizate pentru secolele III-IV, volumul 1 și sec. VII-XIII, volumul al II-lea de arheologul și profesorul universitar Ion Barnea; secolul al XIV-lea, volumul al III-lea de Dr. Corina Popa, critic de artă și profesor universitar și sec. al XV-lea, vol. al IV-lea, de Acad. Vasile Drăguț. Lucrarea prezintă cronologic și în mod selectiv cele mai reprezentative dovezi arheologice creștine de la străromâni și până în Evul Mediu. Fiecare exponat este însoțit de un comentariu de specialitate avizat.

g). Ctitor și păstrător de așezăminte ale Bisericii;

Ca Mitropolit la Sibiu și mai apoi timp de 20 de ani la Iași, și apoi la București, Patriarhul Iustin Moiescu a fost mereu preocupat de consolidarea și înfrumusețarea bisericilor, a Centrelor Eparhiale și protopopești sporind cu fiecare an zestrea materială a Bisericii.

Patriarhul Iustin a fost și un diplomat făcă cusur, reușind datorită culturii să găsească pârgurile prin care Biserica a fost scutită de la distrugere.

Din nefericire în ultimii ani de dictatură comunistă au dispărut peste 20 de lăcașuri de închinare din București. Dar în multe parohii s-au ridicat peste 500 de biserici noi, pictate și înzestrate cu toate cele trebuitoare, ori refăcute și înfrumusețate unele din cele vechi³⁷.

36 Clement Alexandrinul, *Sceriri. Partea I*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982, p. 4.

37 Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii...*, p. 513.

PROGRAME PASTORAL-MISIONARE PENTRU REVIGORAREA VIEȚII BISERICEȘTI ÎN MEDIUL RURAL

Preot PETRU DANCI
Parohia Zorile

După cum se cunoaște, anul 2019 a fost declarat în Patriarhia Bisericii Ortodoxe Române ca fiind Anul Omagial al Satului Românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari), al Patriarhilor Nicodim Munteanu și Iustin Moiescu, și al traducătorilor de cărți bisericești.

Una dintre temele propuse spre dezbatere se referă la „Identitatea satului românesc și viitorul incert al acestuia. Programe pastoral misionare pentru revigorarea vieții în mediul rural.”

În cele ce urmează vom încerca, în câteva cuvinte, să reflectăm tocmai la *Identitatea satului românesc*.

Ca urmare, această temă o vom structura în trei părți:

1. Identitatea satului românesc
2. Prezentul și viitorul incert al satului românesc
3. Programe pastoral misionare pentru revigorarea vieții în mediul rural.

1. Identitatea satului românesc

De la început se cuvine să precizăm că în cartea de identitate a poporului român stă scris: „popor ortodox de origine daco-romană și de limbă latină”. Cu această identitate a intrat în istorie, înfruntând vitregia vremurilor, spre a-și menține și afirma valorile sale etnice. De aici rezultă două lucruri:

Mai întâi că această identitate etnică aparține poporului român încă de la nașterea sa.

Apoi, că, așa cum spunea Mihai Eminescu, poetul nostru național, „*Biserica Ortodoxă este mama neamului românesc*”.

Aceasta înseamnă că identitatea satului românesc are un caracter propriu și în același timp specific, fiind dată de identitatea dintre credința creștină și conștiința etnică, sau, mai precis, de *legătura organică și funcțională dintre legea creștinească și legea românească*.

În cuvântul său ținut în *Plenul Parlamentului României* la 25 octombrie 2011, regele Mihai al României spunea că „un popor nu poate exista fără credință, fără morală și fără memorie”¹.

Pornind de la această pertinentă constatare, vom arăta, în continuare, că toate acestea au constituit specificul identității satului românesc și chezașia dăinuirii sale istorice.

În primul rând, prin „*credința dată odată și pentru totdeauna sfinților*” (Iuda 1, 3). E vorba de credința evanghelică, activă și dinamică, „*lucrătoare prin dragoste*” (Galateni 5, 6), așa cum ne-a lăsat-o Mântuitorul și cum au cultivat-o Sfinții Apostoli în comuniunea eclesială, și cum a statornicit-o Biserica de-a lungul vremii.

Astfel, „*Credința în Hristos e iubirea față de Hristos și însușirea iubirii lui Hristos față de oameni*. Altfel nu e adevărată credința”, arată Părintele Stăniloae. „Căci credința adevărată este ea însăși începutul acestei deschideri și încrederi în infinitatea iubirii lui Hristos. Credința fără iubire este încruntată, pentru că e efort individual nu comuniune; ea poate fi trufașă, poate ascunde în ea un individualism”².

S-a remarcat că „în societățile moderne laicizate omul este identificat în afara credinței, numai pe baza faptelor sale, iar criteriile de apreciere a acestor fapte sunt, în mare măsură, labile și aproximative. În societatea țărănească clasică credința reprezenta un factor important de identificare și de ierarhizare socială, absența sau insuficiența ei conducând la marginalizare și desconsiderare. A fi un „om fără Dumnezeu”, „fără frică de Dumnezeu” acționa ca un stigmat. Lipsa de credință era sancționată”³.

¹ *Discursul Majestății Sale Regelui Mihai I ținut în fața Camerelor reunite ale Parlamentului României, la 25 octombrie 2011*, <https://www.istoria-romanilor.com/wp-content/uploads/2011/10/regele-mihai-discurs-25-octombrie.pdf>, p. 2

² Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1978, p. 367

³ Costion Nicolescu, *Câteva repere identitare la țaranul român*, în Almanahul Bisericesc al Arhiepiscopiei Timișoarei pe anul 1991, p. 147

În discursul de primire la Academia Română, *Liviu Rebreanu* arăta că țăranul român se angaja activ în apărarea credinței, fiindcă aceasta „i-a dăruit puterea de a birui încercările veacurilor.”⁴

În acest context al identificării cu credința, *Părintele Dumitru Stăniloae* conchide fără echivoc: „Numai credința în Hristos ne poate reunifica și ne poate da puterea pe care am avut-o. Altfel ne prăpădim ca neam.”⁵

În al doilea rând, la credința poporului român se adaugă *moralitatea lui*. Pornind de la faptul că „ethosul” (morală) definește mentalitatea și comportamentul strămoșilor, eruditul reprezentant al școlii de psihologie

clujene, *Nicolae Mărgineanu*, se referă la legea omeniei, ca sinteză a *identității morale a satului românesc*, arătând că „omenia este suprema condiție a omului, pe care dacă el o împlinește, atunci în toate actele sale poți avea încredere. De aceea, judecata asupra oricărui om este întemeiată pe ea. Circulație în lumea toată are judecata asupra „binelui” sau „răului”... Expresia de „om bun” sau „rău”, o folosim mai des la orașe. Țăranul preferă criteriile de „omenie” și „neomenie”. În ele se materializează însăși judecata neamului... Ea exprimă de fapt toată „drama” noastră istorică, adusă de așezarea „în calea tuturor răutăților”⁶

Inspirată și susținută de *spiritul Evangheliei cultivat de Biserică* în sufletul sătenilor, *legea omeniei românești* s-a temeluit pe *spiritul comunitar ca părtășie reciprocă la bucuriile și necazurile vieții*. Transmis din generație în generație, acest *spirit comunitar* a generat și menținut *conștiința de neam*, reușind să se impună în istorie ca un *drept de recunoaștere legitimă printre neamurile conlocuitoare*. În acest sens, *Nicolae Iorga* remarcă faptul că „pentru român, orice om bun, cinstit, care-i vorbește pe limba lui, este un român și un creștin.”⁷

La fel într-o poveste, semnalată de *Tudor Pamfile*, se spune: „...datina noastră este să facem binele la oricine, fără a-l întreba de neam și de credință”⁸

Această *lege a omeniei românești* a străbătut veacurile, înfruntând vitregia vremurilor, datorită puterii sale morale, concretizată în păstrarea cu sfințenie a conștiinței etnice și a *virtuților specific creștine*, precum: bucuria comuniunii, spiritul de solidaritate (întrajutorarea reciprocă) și dreptate socială; răbdare și iertare;

4 Liviu Rebreanu, *Lauda țăranului român*, București, 1940, p. 9

5 Sorin Dumitrescu, *7 dimineți cu Părintele Stăniloae*, București, 1992, p. 72

6 Nicolae Mărgineanu, *Sub semnul omeniei*, Editura pentru Literatură, 1969, p. 138-139

7 Nicolae Iorga, *Istoria poporului românesc*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, p. 187

8 Tudor Pamfile, *Dușmani și prieteni ai românului* (antologie românească) col. Din viața poporului român, culegere de studii, XXIX, București, Academia Română, 1916

fermitate și îngăduință; hărnicie și înțelepciune; respectul față de părinți și de cei în vârstă; iubire față de oaspeți, de rude și de satul natal; înfrânarea prin post, rugăciune și milostenie; moralitatea tinerilor și a vieții de familie; fidelitatea prieteniei, a comunicării prin cuvânt și păstrarea cu frică de Dumnezeu și cu inimă curată a jurământului; cultivarea cu sfințenie și bucurie duhovnicească a rânduielilor bisericești, a datinilor și obiceiurilor străbune promovate de Biserica neamului.

Pe de altă parte, potrivit Legii lui Dumnezeu, *care era sfântă în conștiința satului românesc, păcatul, ca neîmplinire a voinței lui Dumnezeu, era blamat*. Ca urmare, necinstirea sub orice formă a lui Dumnezeu, nerespectarea vieții liturgice, uciderea, desfrâul, divorțul, avortul, furtul, minciuna, sudalma, lenea, lăcomia, zgârcenia, alcoolismul și alte păcate condamnate de Legea lui Dumnezeu, atrăgea, pentru cel ce le săvârșea, *rușinea și vinovăția...* Dar Biserica nu-i părăsea pe păcătoși, ci le ieșea în întâmpinare după un anume program de îndreptare în tot cursul anului bisericesc, spre a le reda bucuria mântuirii în comuniune cu Dumnezeu, cu semenii și cu întreaga creație.

De aici vedem că spiritul de omenie s-a născut și a fost cultivat la sat, pe măsură să formeze personalități de elită ale vieții sociale și culturii românești.

În al treilea rând, dănuirea și identitatea unui popor rezidă, alături de credință și morală, în păstrarea și cultivarea *memoriei sale etnice*.

Satul românesc a păstrat trează de-a lungul zbugiumatei sale istorii conștiința dănuirii etnice pe aceste meleaguri binecuvântate de Dumnezeu. Altfel spus, *oamenii satului românesc aflați sub stăpâniri străine nu au uitat niciodată că sunt români*, iar această conștiință a dănuirii etnice a fost totdeauna trează și plină de dinamism, precum sună versurile devenite adevărat imn al angajamentului *identitar românesc*: „Nu uita că ești român/ Că sus la deal la tine-n sat/ Popa Ioan te-a botezat/ Și Lelea Stanca te-a ținut un an la sân/ Nu uita că ești român/ Că tatăl tău a fost cioban,/ Bunicul tău a fost Traian/ Și-n țara asta te-ai născut să fi stăpân/ Nu uita că ești român/ Că rădăcina ta de-a veacuri/ Stă înfiptă în ogor/ Și nu o poate smulge un viscol trecător”... În același timp, pentru a menține și cultiva conștiința identității etnice, Biserica Românească a introdus chiar și în cultul liturgic acest ideal măreț al dănuirii istorice aflat sub părinteasca oblăduire a lui Dumnezeu. Așa este, bunăoară, cântarea cunoscută sub numele de „*Polieleul de la Var*” (Eparhia Caransebeșului), care glăsuiește astfel: „Lăudați-L, că e mare Dumnezeu/ El din veci ne-a fost Părinte și Stăpân /C-a păzit cu mână tare. /Pe români, poporul Său, Aliluia”/Nici de astăzi înainte/ N-o să-i uitate pe români, Aliluia. /El ne-a scris pe Sfânta Cruce: Biruiți./ Când purtam în grea robie lanțul greu,/.../ L-am chemat să ne ridice și-a venit /El ne-a dus la libertate și la drept/ Și din lanțuri inamice/ Și cu scuturi vom combate/.../ Cu credința Lui în piept, Aliluia”⁹

S-a păstrat astfel identitatea etnică prin conservarea valorilor tradiționale străbune, deopotrivă prin cultivarea pământului și a spiritului.

Unul din factorii cei mai importanți în păstrarea identității satului românesc l-a constituit *limba română* păstrată din generație în generație. În acest sens este vrednică de evidențiat declarația marelui *Andrei Șaguna* făcută în 1848 în fața împăratului Ferdinand al-V-lea: „*Tezaurul cel mai scump al românilor este legea și limba sa*”.

În oda închinată limbii române, preotul - poet Alexandru Mateevici evidențiază deosebit de sugestiv și plastic rolul pe care l-a avut de-a lungul veacurilor sfințenia limbii păstrată în conștiința etnică a țaranului român: „*Limba noastră-i limbă sfântă, / Limba vechilor cazanii, / Care o plâng și care o cântă / Pe la vatra lor țărani*. Conștient și îndrăgostit de valoarea limbii sale, românul a deprins să cânte plin de admirație: „Mult e dulce și frumoasă/ Limba ce-o vorbim,/ Altă limbă armonioasă/ Ca ea nu găsim.”

Interesant este faptul că s-a stabilit o identitate între limbă, credință și neam. Bunăoară, când se spunea în popor: „*Biserica românească*” se înțelegea „*Biserica Ortodoxă*”; precum „*Biserica nemțească*” definea Biserica romano-catolică sau evanghelică, iar „*Biserica ungurească*” se referea la *Biserica reformată*... Aceasta înseamnă că limba fiecărui popor s-a format și s-a dezvoltat prin identificarea cu credința sa, după cum remarcă *Liviu Rebreanu*: „Precum și-a păstrat limba, tot astfel a păstrat și a modelat țaranul român, după chipul și asemănarea lui, credința în Dumnezeu.”¹⁰

Pe lângă credință și limbă, s-a transmis din generație în generație și *tradițiile statornicite în viața satului românesc*. Astfel, ținerea cu evlavie a sărbătorilor bisericești, familiale, precum și a frumoaselor obiceiuri ale locului legate de anumite evenimente din viața națională, sau din viața fiecărui om, de la naștere și cununie, până la înmormântare și dincolo de moarte, au rămas puternic impregnate în conștiința sătenilor,

⁹ Pr. dr. Ionel Popescu, *Biserica bănățeană și Marea Unire*, în Almanahul Arhiepiscopiei Timișoarei, Editura Învierea, Arhiepiscopia Timișoarei, 2018, p. 198-199

¹⁰ Op. cit. p. 8

pe măsură să le cultive identitatea etnică.

Biserica a dezvoltat, apoi, în viața satului românesc *cultura și arta* prin întemeierea și întreținerea școlilor românești, la care se adaugă *creațiile artistice* concretizate în sfințitul locaș de cult, în portul popular, în folclorul românesc, în muzică și serbări populare, precum rugile sau nedeile, etc.

Ancorat adânc în cunoașterea vieții sociale, politice și culturale a poporului român, poetul nostru național, *Mihai Eminescu*, evidențiază faptul că la români viața socială „a fost din capul locului o comunitate religioasă care împlânzea prin iubire inegalitățile sociale și făcea pentru oameni o datorie din ceea ce în lumea modernă este un drept... În Ardeal vedem că ea a devenit totul pentru români: ea organizează și întreține învățământul primar, cel secundar clasic, ba chiar și cel real al poporului. Preotul de acolo nu a învățat numai canoanele, ci și disciplinele economiei de câmp; el e învățător și sfătuitor în interesele morale și materiale, ba chiar și în cele juridice ale poporanilor săi. Cu toată toleranța care caracterizează în sute de ani Biserica noastră, nu e de tăgăduit că îngăduința ei răsare din tăria ei organică. Firele vieții religioase se țineau în tot organismul social: în familie, în școală, în relațiile economice chiar.”¹¹ În același context reținem și mărturia unui distins dascăl-cărturar din Caransebeșul de altă dată, privind rolul hotărâtor pe care l-a avut Biserica Ortodoxă și școala confesională în susținerea și promovarea identității etnice a satului românesc: „... Preoții și dascălii au ridicat neamul nostru de pe aceste plaiuri atâta vreme înstrăinate, în rând cu neamurile conlocuitoare... Dâșii au călăuzit destinele neamului de-a lungul tuturor veacurilor învolburate... Ei au trăit alături de popor, au împărțit frățeste, cu toții, și binele și răul, toate amărăciunile și puținele bucurii ale vieții. S-au contopit cu toții într-o închegare puternică, din tăria căreia a răsărit viitorul. Avânturile spre zări mai luminoase ale asupritului nostru popor sunt opera acestor suflete mărețe, ce s-au mistuit și s-au stins luminând vatra satului până la ultima lor licărire...”¹² Iar pentru a confirma promovarea de către Biserica Bănățeană a conștiinței identității naționale, străjuiește ca mărturie, printre multe altele, și *crucea așezată în centrul municipiului Caransebeș* (vizavi de noua Catedrală eparhială), ridicată și sfințită cu mai bine de un veac înaintea Marii Uniri, purtând inscripția: „*Crucea identității și demnității naționale – 1810*”¹³.

Concluzionând, la sfârșitul acestui capitol, vom preciza că deopotrivă *credința, morala, memoria și cultura* au creat și dezvoltat identitatea proprie a conștiinței creștine și românești cu care satul românesc a intrat, a dăinuit și s-a afirmat în istorie, fiind apreciat de lumea întreagă pentru originalitatea valorile sale etnice și culturale, pe care le-a promovat de-a lungul vremii.

2. Prezentul și viitorul incert al satului românesc

După cum am văzut din cele până aici expuse, identitatea satului românesc s-a plămădit și statornicit într-un proces istoric bimilenar, temeluit pe îmbinarea armonică a celor trei factori determinanți: *credința, morala și memoria*, respectiv *cultura* creatoare de valori proprii, specific creștine și românești.

În ultimul secol însă, identitatea satului românesc a cunoscut un proces de destabilizare, datorită *secularizării și desacralizării*, inițiată, mai întâi, de *comunismul ateu*, iar apoi prin *dezorientarea culturală și economică actuală*.

1. Comunismul instaurat ilegal și abuziv în România a făcut din ateism politică de stat, orientată diabolic împotriva credinței susținută de Biserică. Astfel, Biserica fiind doar tolerată, i s-a interzis orice acțiune pe plan social. „*Omul nou*” ce se dorea să se formeze și să se afirme în noua ideologie atee, trebuia să fie total detașat de credința, de morala creștină și de memoria culturală a satului românesc de altă dată. În felul acesta s-a creat ruptura și contradicția dintre Biserică și Școală, ca factori educativi în societatea românească; Bisericii interzicându-i-se să-și catehizeze și proprii credincioși, în timp ce școala avea datoria să imprime în sufletul „*omului nou*” ideologia atee comunistă.

În același timp, *lupta de clasă*, la care trebuia să se înregistreze fiecare cetățean, s-a dovedit extrem de defavorabilă unității naționale de altă dată, încât s-a creat o învrâjbire generalizată, înlocuind duhul iubirii creștine cu ura și crima...

Pe de altă parte, promovând *internaționalismul proletar*, ideologia comunistă s-a angajat într-o acțiune distructivă a tradițiilor culturale promovate de Biserică de-a lungul vremii. Și tot în contextul aceluiași

11 Pr. Prof. Dumitru Radu, *Biserica și neamul românesc în opera lui Mihai Eminescu*, rev. Studii Teologice, nr. 1/1990, p. 30

12 Pavel Jumanca, *Amintiri*, Editura David Press Print, Timișoara 2011, p. 239

12

13 Ridicată prin daniile mai multor comercianți ortodocși români, din inițiativa protopopului Ioan Tomici și a lui Dumitru Băiaș (Liviu Groza, *Biserica strămoșească în Banatul Grăniceresc*, Ed. Nagard, Lugoj, 2007, p. 123)

internaționalism proletar s-a creat și ruptura dintre muncitorii de la orașe și țăranii de la sate.

Pe *plan economic*, satul românesc și-a pierdut identitatea prin colectivizarea forțată a agriculturii. Se știe că țăranul era atașat de pământul său printr-o legătură existențială, morală și de credință, formându-se o adevărată *simbioză* între *sufletul țăranului, glia strămoșească și credința în Dumnezeu*. Țăranul era conștient de faptul că activitatea lui agricolă se desfășura cu binecuvântarea și sub purtarea de grijă a lui Dumnezeu... Ori, prin ateizarea forțată a satului românesc, s-a căutat ruperea de trecutul său creștin în care s-a format.

Privind însă destrămarea satului românesc și implicit pierderea identității sale în perioada comunistă, putem adăuga la cele până aici expuse, și faptul că *industrializarea forțată* a determinat *urbanizarea forțată* pe măsură să depopuleze satul românesc...

Dar pe lângă propaganda comunismului ateu, la destabilizarea identității satului românesc, și-au adus contribuția și *cultele și sectele neoprotestante*, care au pătruns pe teritoriul României mai ales după Primul Război Mondial. Deși în opoziție cu ideologia comunistă, și independent de aceasta, cultele și sectele neoprotestante, autorizate sau neautorizate, au acționat în direcția înstrăinării credincioșilor de autoritatea duhovnicească a preotului, ca și de sfințenia lăcașului de cult, precum și de datinile tradiționale creatoare de valori culturale și spirituale statornicite în bimilenara dăinuire a satului românesc.

2. În altă ordine de idei, vom arăta că aceeași destrămarea a satului românesc se menține sub o altă formă și în actualitatea postmodernă din România.

După cum se știe, secularismul care definește separarea dintre stat și Biserică, dintre societate și religie, sau mai mult, dintre om și Dumnezeu, se impune ca o dominantă în mentalitatea și viața lumii postmoderne, încât asistăm și la procesul de desacralizare a activităților dependente de religie, precum: arta, cultura, tehnica, etc. Astfel, cultura tradițională dispare sau se prefacă în spectacol și marfă, iar cultura umanistă este eliminată tot mai mult de tehnosciența inovatoare... În acest context, se remarcă și o schimbare a mentalității satelor românești prin pierderea memoriei sale etnice și culturale.

Dar la pierderea identității etnice și culturale a satului românesc, cauza prioritară o are însăși înstrăinarea locuitorilor, datorită confuziei și dezorientării economice.

În acest context, se apreciază, în primul rând, faptul că practica agricolă în România este rudimentară și ineficientă, deși potențialul agricol al țării este foarte ridicat. În concret, statisticile oficiale arată că România are o suprafață de 9,4 milioane hectare de pământ arabil, din nefericire 800 mii de hectare este nelucrat, iar în perioada 1991 – 2016, 4 milioane de hectare au fost înstrăinate (vândute străinilor).¹⁴ Dar, în același timp, 326 000 de hectare au intrat în proprietatea „oamenilor cu bani” din România, aceștia devenind mari latifundiari pe întinse suprafețe agricole.¹⁵

Pe de altă parte, 128 de sate nu mai există pe harta României, unele dintre ele au fost desființate sau strămutate în perioada comunistă, datorită lucrărilor de infrastructură (hidrocentrale, canale, baraje, etc.), iar altele au fost desființate sau depopulate în ultimii 30 de ani din cauza migrației masive spre Occident.¹⁶

În al doilea rând, satul românesc își pierde identitatea etnică prin criza demografică ce se intensifică tot mai mult.

În general, se remarcă faptul că satele românești sunt din ce în ce mai îmbătrânite și depopulate, datorită faptului că numărul deceselor întrece numărul nasterilor și al întemeierii familiilor stabilite în mediul sătesc. În această situație s-a ajuns pe deoparte, prin *procesul de urbanizare*, că mulți oameni se transferă la oraș, unde pot întreprinde o activitate prosperă, sau, emigrează în alte țări care le oferă posibilități de afirmare și de prosperitate mult superioare țării de origine. Statisticile oficiale arată că procesul de emigrare a românilor este de 3,4 milioane de persoane. Mai dureros este faptul că cei mai mulți dintre emigranți sunt tinerii. Statisticile arată că 17% sunt între 25 – 29 de ani; iar procentul de 14% îl reprezintă tinerii între 20 – 24 de ani.¹⁷

Pe de altă parte, în jur de 300 000 de copii au rămas în țară ca niște orfani, întrucât unul din părinți, sau în unele cazuri, ambii părinți, lucrează în străinătate. De asemenea, în jur de 600 000 de copii ale celor care au emigrat, s-au născut în străinătate, unde își vor urma destinul după alte criterii decât cele românești¹⁸...

Mai tragic este însă faptul că, potrivit ultimelor informații, 81 de copii din România sunt declarați ca fiind dispăruți „fără urmă”, iar 16,8% din elevi au abandonat școala; ca să nu mai vorbim de foarte multele școli din

14 Radu Borcea, „*Ce facem cu pamantul tarii: il vindem la straini, Il lasam sa se imbolnaveasca*” <https://adevarul.ro/locale/focsani/ce-facem-pamantul-tarii-vindem-strainir-il-lasam-imbolnaveasca-m-1>

15 <https://agointel.ro/4567/topul-mosierilor-din-romania/>

16 https://www.dcnnews.ro/Satele-din-romania-unde-nu-mai-exista-niciun-locuitor-harta_482023.html

17 *Conform Comunicatului de presă al Institutului Național de Statistică nr. 215/29 august 2018*, <http://www.Insse.ro/cms>

18 https://www.presidency.ro/files/userfiles/Raportul_Grupului_de_lucru_Interinstitucional_dedicat_situatiei_copiilor_cu_părinți_plecați_la_muncă_in_străinătate.pdf

mediul sătesc care și-au încetat activitatea datorită lipsei de elevi...

De menționat că majoritatea emigranților din România cu greu își găsesc un loc stabil și onorabil de muncă în străinătate. Majoritatea activează pe unde apucă, oferind serviciile cu retribuții sub nivelul muncii prestate... Iar pentru mulți dintre ei condițiile de muncă sunt total necorespunzătoare. În același timp, potrivit statisticilor, în România lucrează peste 25000 de străini¹⁹, iar numărul acestora este în continuă creștere...

În acest context al înstrăinării, Biserica Ortodoxă Română, conștientă de calitatea ei de „*mamă a neamului românesc*”, cum am văzut că o numea poetul nostru național, Mihai Eminescu, se implică legitim și activ în cultivarea valorilor creștinești și românești, neprecupețind nici un efort spre a-și ține fiii la sânul ei...

3. Programe pastoral – misionare pentru revigorarea vieții în mediul rural

În cuvântul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel la deschiderea lucrărilor Conferinței pastoral – misionare din 13 – 14 mai 2019 se arată că „Biserica Ortodoxă Română militează cu responsabilitate pentru dezvoltarea rurală și pentru salvarea satului românesc, deoarece majoritatea populației române din mediul rural aparține Bisericii noastre, iar preoții noștri de la sate se confruntă cu multe probleme de ordin economic, social și pastoral”²⁰

În principiu, *Preafericirea Sa* arată că „preotul ortodox trebuie să fie implicat profund în viața comunității”

În primul rând, „se constată tot mai mult că în satul în care nu este biserică deschisă permanent, nu este preot, nu este casă parohială sau preotul nu locuiește în sat, există mai multă suferință și mai multă singurătate, mai puțină solidaritate între oameni, mai puțină comuniune și mai puțină bucurie. În schimb, acolo unde biserica este deschisă, unde preotul aduce speranță, organizând programe de înțajutorare frățească și mobilizând oamenii credincioși să-i ajute pe cei săraci, situația spirituală și socială a parohiei se ameliorează... Desigur, este nevoie de cooperarea tuturor instituțiilor care doresc să ajute concret satul românesc și pe țăranul român care se confruntă adesea cu boala, cu sărăcia și cu singurătatea. Nu putem cere credincioșilor noștri să contribuie foarte mult la dezvoltarea activității social – pastorale a Bisericii în comunitatea rurală dacă ei sunt foarte săraci. În același timp, nu trebuie să așteptăm doar ajutorul autorităților, ci trebuie să încurajăm și să prețuim inițiativele din sânul comunității care vizează binele comunității. Suntem interesați ca satul românesc să fie un sat în care viața să fie o binecuvântare, nu o înstrăinare a oamenilor de propriul pământ și de propria identitate etnică și culturală...”²¹

În acest sens, *Preafericirea Sa* recomandă următoarele măsuri concrete:

1. Înfrățirea parohiilor mai darnice din mediul urban cu parohii mai sărace din mediul rural.
2. Organizarea de biblioteci la sate prin donarea de cărți.
3. Acordarea de burse elevilor inteligenți și harnici de la sate ca să continue școala în mediul rural și apoi eventual în mediul urban.
4. Cumpărarea, renovarea și dotarea unor case de la sat, care au și grădină, de către parohii de la oraș, pentru folosirea lor drept case de vacanță și pentru a dezvolta activități în favoarea satului.
5. Încurajarea și ajutorarea concretă a sătenilor de a păstra și cinsti memoria înaintașilor prin îngrijirea cimitirului, a crucii eroilor dar și oferirea de date pentru întocmirea monografiei fiecărui sat românesc de astăzi.
6. Organizarea de tabere de tineret la sate, pentru a desfășura pelerinaje, activități culturale, social – filantropice și ecologice în mediul rural în colaborare cu preoții de la sate și cu autoritățile locale.
7. Încurajarea tinerilor de a dezvolta proiecte economice atractive în mediul rural, ca de pildă ferme de familie rentabile (zootehnice, legumicole, pomicole, apicole, etc.)²²

În încheiere, se cuvine să rămănem încrezători în ajutorul lui Dumnezeu, care așa cum spune psalmistul, „risipește sfaturile neamurilor, leapădă gândurile popoarelor și defaimă sfaturile căpeteniilor. Iar sfatul Domnului rămâne în veac, gândurile inimii lui din neam în neam. Fericit este neamul căruia Domnul este Dumnezeul lui, poporul pe care l-a ales de moștenire Lui” (Psalmul 32, 10 – 12)

Fie ca prin strădania noastră, harul Duhului Sfânt să restabilească identitatea satului românesc pentru ca Biserica lui Hristos să-și poată împlini misiunea sa mântuitoare în lume, precum și pe binecuvântatul de Dumnezeu pământ românesc.

¹⁹ <https://www.manager.ro/articole/analize-83/cati-muncitori-straini-lucreaza-in-romania-93625.html>

²⁰ Preafericitul Părinte Patriarh Daniel „*Satul românesc trebuie ajutat mai mult de către locuitorii orașelor*”, ziarul „*Lumina*”, marți, 14 mai 2019, p 4

²¹ Ibidem

²² Ibidem, p. 5

GÂNDURI DESPRE MAICA DOMNULUI

Preot NICOLAE IFTIMIE CĂLIN – TIBERIU
Parohia Uivar

Cinstirea Maicii Domnului în cultul public al Bisericii s-a manifestat, încă de la început, prin mai multe forme sau modalități de expresie dintre care cea dintâi ca importanță este instituirea de sărbători sau zile enumerate din cursul anului bisericesc.

Gradul superior de cinstire acordat Maicii Domnului în cultul ortodox se vede și din numărul mare al sărbătorilor închinatelor ei. Sfânta Fecioară este sărbătorită în chip special, de mai multe ori în cursul anului bisericesc, prin praznice care comemorează momente importante din cursul vieții sale:

- *Nașterea Preacuratei Fecioare Maria* - 8 septembrie
- *Intrarea în biserică a Maicii Domnului* - 21 noiembrie
- *Soborul Maicii Domnului* - 26 decembrie
- *Bunavestire* - 25 martie
- *Adormirea Maicii Domnului* - 15 august

În cultul pe care i-l oferă, Biserica are aceeași conștiință a Elisabetei. Numele de Maica Domnului, inspirat Elisabetei, este pentru Biserică numele consacrat al Fecioarei Maria. Biserica o privește pe Maica Domnului ca pe una ce întrupează credința, speranța și așteptarea neamurilor. Prea cinstirea pe care Biserica o aduce Maicii Domnului este reflectarea cinstirii pe care însuși Fiul o acordă Maicii Sale, în cadrul creației ca celei dintâi făpturi.

Capul Bisericii este Hristos, format din sânghiurile Prea Curatei Fecioare, fapt care evidențiază rolul Maicii Domnului în comunitatea eclezială. Maica Domnului își exercită prezența în viața Bisericii prin rolul de propovăduire, mijlocire și model desăvârșit pentru membrii Trupului tainic al Fiului ei și Dumnezeu nostru, Iisus Hristos.

Evlavia creștină mărturisește petrecerea Sfintei Fecioare Maria la cer, cu trupul înviat în nemijlocită comuniune cu Domnul, unde își aminteste pururea de noi și se roagă cu Sfinții și cu dreptii neîncetat pentru noi, de unde ne învață, ne propovăduiește, ne inspiră ca una care este împreună cu Domnul, cu unicul Fiul al lui Dumnezeu și al ei: Iisus Hristos. Se roagă mai eficient pentru că participă în unitatea persoanei la bucuria și fericirea divină pe care le gustă plener.

Prezența Maicii Domnului în cer constituie temeiul evlaviei creștinilor ortodocși. Sub icoana și candela Maicii Domnului, în rugăciunile adresate ei, credinciosul ortodox se simte sub fluxul de putere și iubire, sub valul de viață și lumină al lui Hristos. El simte că prezența candidă a Fecioarei Maria, aleasă să ne mijlocească

întruparea și venirea în lume a Celui Preaînalt, ne conferește calitatea de prunci ai ei și calitatea de frați ai Domnului.

De aceea, dacă pe Sfinți care sunt *prieteni* apropiați ai lui Dumnezeu, îi chemăm ca ei să fie solitori și împreună-rugători cu noi la Dumnezeu, Prea Sfintei Fecioare Maria îi cerem nu numai să se roage pentru noi, ci ea însăși să ne ajute, în calitate de Maică a Fiului lui Dumnezeu, fapt de care se leagă mijlocirea ei special pentru noi¹.

Creștinul ortodox are cunoștința prezenței evidente a Maicii Domnului în toate momentele de răscruce ale vieții, în care el se roagă cu încredere și duioșie Mamei dăruite nouă de Fiul lui Dumnezeu. Creștinul o simte foarte aproape și o venerază cu conștiința că cinstindu-o pe ea îl preamărește și pe Iisus Hristos, pentru că viața ei însăși este Hristos.

Prin cuvântul ei atât de sobru în Sfânta Scriptură, prin viața ei atât de sfântă și, mai ales faptele dumnezeiești

¹ Pr.Prof.Dr.Dumitru Stăniloae, *Învățătura despre Maica Domnului la ortodocși și catolici*, p 608

săvârșite prin ea este adânc călăuzitoare, ocrotitoare, rugătoare, solitoare, luminătoare pe căile dreptei credințe. De aceea această suită de invocări o întâlnim în evlavia creștină, în teologie, în cateheze, în rugăciune și în cult.

Cultul Maicii Domnului implică și un aspect moral. Credincioșul orthodox știe că în ordinea vieții morale și sacramentale, Maica Domnului este modelul supreme al viețuirii noastre în Hristos. Cinstirea pe care o aducem ei trebuie să aibă un ecou în viața morală a familiei creștine și a fiecărui creștin în parte.

Preacurata Fecioară a zămislit în sânul ei pe Dumnezeu-Cuvântul și orice creștin primește prin credință cuvântul vieții veșnice în inima lui, de aceea e chemat să-l întrupeze duhovnicește. După cum Fecioara a primit în pântec pe Emanuel, creștinul vrednic primește Trupul preacurat al lui Hristos, avându-l întreg în ființa sa.

Numai în Maica Domnului credinciosul evlavios vede modul unei experiențe murale privind legătura noastră cu Persoana Divină că în taina fecioriei sale întrezărește sensul castității, puritatea, măteția stăpânirii de dine și a smereniei, credința și discreția, sfiala de apucăturile ușurate și de vârtejul amețitor al pasiunilor înrobitoare, virtuși prin care sufletele noastră își dobândesc curăția și pășesc pe linia unei frumuseți morale, a unui caracter superior.

Datorită calității sale de Maică a lui Dumnezeu, dar și a vieții Sale de o frumusețe, sfințenie și smerenie fără pereche, Maica Domnului nostru Iisus Hristos s-a impus de la început în dogmele Bisericii, în cultul creștin și în inimile credincioșilor de pretutindeni.

Dezvoltarea pe care cultul marial a luat-o de-a lungul timpului, își are baza în primele secole creștine, de atunci rămânând neschimbat și nealterat, având în conținut adevăruri revelate și ziditoare a învățăturilor creștine ortodoxe.

Cerul se umanizează, se sensibilizează, el nu mai este distant, înspăimântător și depărtat de noi, căci în cer acum este o Maică ce stă alături de Dumnezeu, având pe de o parte autoritatea de Maică asupra Lui atunci când se roagă pentru noi nevrednicii și păcătoșii, iar pe de altă parte, ea este cea duiosie de Maică pentru greutățile noastre trupești și sufletești.

Cultul de supravenerare dat Sfintei Fecioare, preamărirea ei de către toate neamurile, imnele alcătuite în cinstea sa, icoanele care o reprezintă în biserica creștină ca pe cea mai aleasă mijlocitoare între om și Dumnezeu. Mijlocirea Maicii Domnului prin rugăciuni este pentru noi mai presus decât cea a tuturor sfinților și îngerilor.

Domnul nostru Iisus Hristos, primind a fi născut și crescut, ca om, de către o femeie, a șters pentru totdeauna stigmatul disprețului cu care lumea veche înfierase femeia și aridicat-o pe aceasta la cea mai înaltă teaptă a demnității.

Sunt notabile în acest sens cuvintele marelui teolog ortodox, Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloiaie: Temeiul acestei demnități stă în uimitorul fapt că Fiul lui Dumnezeu binevoiește a se face Fiul femeii. Prin faptul că El vine pe lume ca bărbat, femeia nu rămâne în lume pe al doilea plan, ci i se dă marele rol de a-l fi Maică... Singura și cea mai înaltă autoritate omenească, față de care se compară cu gingașa reverență în veci Dumnezeu – Cuvântul, este autoritatea de Maică a unei femei².

Toate religiile afirmă că Dumnezeu se află deasupra vieții, după cum duhul este deasupra trupului, iar cerul deasupra pământului. Creștinismul, însă, afirmă spre deosebire de ele, că Dumnezeu, prin întrupare, pătrunde în realitatea vieții omenești. Recunoașterea acestui adevăr e una cu cinstirea pe care o aducem Sfintei Fecioare Maria. Acel creștinism care nu cinstește cum se cuvine pe Fecioara Maria este un creștinism ciuntit și incomplete, dacă nu e desființat cu totul.

Departate de a fi o piedică în apropierea de Hristos, cultul Fecioarei Maria este calea care ne conduce spre dobândirea puterii divine transformatoare, spre comuniunea cu Domnul. În cuvintele din Evanghelia de la Ioan, pe care Fecioara Maria le adresează slujitorilor de la nunta din Cana, îndemnându-i să asculte de Iisus: *"Orice va zice vouă, faceți!"*³, observăm că Preacurata însăși este aceea care ne trimite mai departe, ne îndreaptă spre Fiul lui Dumnezeu.

Sfânta Mamă a Dumnezeu – Omului este Fecioara Maria, în afara condițiilor omenirii căzute, este noua Evă alături de noul Adam, indisolubil unită cu El, în opera de mântuire. Fecioara Maria este tipul perfect al umanității regenerate, în care Dumnezeu și-a realizat idealul Său și modelul tuturor virtuților. În fața plinei de dar femei binecuvântate, care a născut ce adevărat pe Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, trebuie să se plece toate mințile și inimile credincioase.

Maica Domnului și Pura Fecioară Maria este maica celui ce a îndeplinit mântuirea oamenilor. Ea este maica, care lucrează, împreună cu trupul și sufletul său, la cea mai mare taină a Creștinătății, împreună suferind încă pentru mântuirea noastră.

Așadar, se cuvine, să dăm slava cuvenită singurei femei, care prin curăția ei totală, s-a făcut vrednică de împărtășire a Logosului creator. Să luăm dar exemplul de restabilire a comuniunii primare și de vrednicia ei pentru a ne face părtași vieții veșnice întru Domnul nostru Hristos Iisus căruia I se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea în vecii veciilor. Amin!

² Pr.Prof.Dr.Dumitru Stăniloiaie, *Iisus Hristos sau Restaurarea omului*, Craiova,1993, p166

³ Ioan, 2,5

IUBIREA DE DUMNEZEU ȘI IUBIREA DE OAMENI, DUPĂ PĂRINTELE ARSENIE BOCA (EXTRASE DIN " CĂRAREA ÎMPĂRĂȚIEI ")

Preot NICOLAE DALE
Parohia Beregsău- Mic

Tot războiul potrivnicului acesta a fost: ca să-l facă pe Domnul să calce dragostea către Dumnezeu ca Tată . Căci știa vrăjmașul ca plăcerea pământească, pentru cine umblă după ea, are drăceasca putere să desfacă pe om de dragostea lui Dumnezeu și să i-o întoarcă spre plăcerea a orice altceva afară de Dumnezeu. Prin urmare dacă mai avem inima prinsă de ceva de pe pământ, stăpânitorul lumii acesteia încă ne mai ține legați în împărăția Lui, de vreme ce dragostea noastră către Dumnezeu încă n-a ars și așa aceea.

"Neputând vrăjmașul să-l facă pe Domnul să calce porunca iubirii de Dumnezeu, prin cele i le-a făgăduit în pustie, s-a străduit pe urmă, după ce a venit în lume, cu ajutorul nelegiuitorilor iudei, să-l facă să calce porunca iubirii de oameni. O, minunat război! În loc de ură, Iisus arată iubirea și răpune pe tatăl răutății prin bunătate. În acest scop, răbdând atâtea rele de la ei, mai adevărat vorbind, pentru ei, s-a străduit până la moarte în chip omenesc, pentru porunca iubirii și dobândind biruința deplină împotriva diavolului, a primit cununa învierii pentru noi. Astfel Adam Cel Nou a înnoit pe cel vechi" (Sf. Maxim Mărturisitorul, Cuvânt ascetic, Filocalia, ed. I, vol 2, Sibiu 1947, p.30).

Iubirea de Dumnezeu și iubirea de oameni în care atârână toată Legea și Proorocii (Mt.22, 37-40), împlinindu-le Iisus ca nimeni altul, prin aceasta se vedea limpede că Iisus e Dumnezeu și Dumnezeu este iubire (Ioan 4,8).

Prin acestea două ni le-a dat ca porunci. Aici stă taina pentru care poruncile lui Dumnezeu bat pe vrăjmașul, când are cine le trăiește. Căci iată : Dumnezeu se ascunde în poruncile sale, după cum ne asigură Sfinții Marcu Ascetul (Despre legea duhovnicească, Filocalia, Sibiu, 1946, ed. I, vol 1, p 249 și ed. II, vol I, Sibiu 1947, p.247) și Maxim Mărturisitorul (Capete gnostice, Filocalia , Sibiu, 1947, ed. I, vol 2, p.193).

În societatea omenească Iisus l-a bătut pe potrivnic prin iubirea de oameni, oricât îl lovea vrăjmașul printr-înșii cu ispita durerii. Și pe urmă de tot, a venit prin orânduire dumnezeiască- ispita, tot prin durere, asupra trupului Domnului, ispita pe care a biruit-o, dându-și trupul ca " din neputință" (2 Corinteni 13,4) să fie răstignit pe cruce ca un făcător de rele. Nu-și dădea satana seama că rastignind " omul" pe cruce, după ce-l va înghiti cu poftă, sau cu ura cea mai mare, va afla că prin cruce a înghitit pe Dumnezeu. Nu-și putea da seama vicleanul de Taina Crucii care îi va rupe cele dinlăuntru, și, Hristos Iisus, Omul-Dumnezeu îi va învia pe dreptii cei din Vechiul Testament, făcând biruință veșnică asupra răului pe care o va da omului, fratelui sau (Mt.28,10) și ucenic pe aceași cale.

Această biruință a lui Iisus, prin omul în care se ținea ascuns, a făcut restabilirea firii omenești, a deschis Împărăția lui Dumnezeu, a vestit Învierea și a dat mântuirea în dar (Efeseni 2,8). " Asa a iubit Dumnezeu lumea încât și pe singurul Său Fiul l-a dat, ca tot cel ce crede într-însul, să nu piară, ci să aibă viață veșnică" . E mai mare iubirea aceasta decât iubirea care a creat lumea. De data aceasta stăvilarele dragostei se ridică și dragostea se naște pe pământ, în persoana lui Iisus, e pârjol de cer în inimile oamenilor. Minunea adunării puterilor sufletului (mintea și inima), învrăjbite de fapta ucigașă a păcatului, nu e cu puțință decât în numele lui Dumnezeu. Rugăciunea neâncetată a fericitului nume: "Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieste-mă pe mine păcătosul" după îndemnarea Sf. Pavel : " Neîntrerupt vă rugați" săvârșește minunea unirii în dragoste a celor învrăjbite întreolaltă de păcat.

Dragostea în duhul lui Hristos, în trei vârste se vede :

- În iubirea aproapelui ca pe tine însuși (Mt.19,19),
- În iubirea mai mult ca pe tine însuși- iubirea de vrăjmași (Mt.5,44),

- În iubirea ca jertfă pentru oameni (Mt 15,13).

Până la măsura iubirii de vrăjmași sunt datori să ajungă toți creștinii care au de gând să se mântuiască, pe când la vârsta a treia a iubirii foarte puțini ajung. Iubirea n-are marginile omului, nici spațiul, nici timpul; nu pierde niciodată, e puternică încât străbate dincolo de mormânt și ajunge pe cel iubit. Străpunge iadul care nu-i poate sta împotriva și străbate cerul. Iubirea e însușirea lui Dumnezeu, prin care a creat lumea văzută și nevăzută, și toată făptura care-l cunoaște de Tată, e străbătută de iubire. Dacă am stăruii cum trebuie în iubirea aceasta fără margini, s-ar răsfrânge și în noi mulțime de însușiri dumnezeiești, prin har nu prin natură, în primul rând n-am fi așa de mărginiți într-o mulțime de privințe.... Cu adevărat, iubirea e calea cea mai scurtă și mai presus de orice cale, spre desăvârșire (I Cor. 12,31) printr-înșă avem înlăuntrul nostru Împărăția Cerurilor. Adevărata restriște a omului stă în faptul că nu iubește deplin. Când viața omului iese teafără din rătăcirile eului și își găsește în suflet unitatea sa cu Dumnezeu, atunci conștiința veșniciei e un dat imediat al existenței, tot așa ca lumina într-o flacăra. Toate conflictele vieții se dezleagă, toate contradicțiile se împacă; știință, iubire și acțiune se armonizează. Bucuria și durerea se contopesc în frumusețe, plăcerea și renunțarea se egalează în puritate, fiecare clipă vestește pe cel veșnic.

Învățătura cea desăvârșită a lepădării de sine o avem de la "Cel ce în chipul lui Dumnezeu fiind nu a ținut ca la o pradă la egalitatea sa cu Dumnezeu, ci s-a golit pe sine, a luat chip de rob, făcându-se asemenea oamenilor și la înfățișare desăvârșindu-se ca un om. S-a smerit pe sine ascultător făcându-se până la moarte și încă, moarte pe cruce" (Fil 2, 6-8). Așadar, desăvârșita lepădare de sine e totuna cu smerenia. Iar cu aceasta s-a definit desăvârșirea. Atunci când oricine întreba pe Sf. Isac " - ce e desăvârșirea?", sfântul răspunde: " o prăpastie de smerenie !". Prin urmare, pe căile desăvârșirii lăuntrice nu poți merge decât sperând, primind cu bucuria acestui rost toate împotrivirile și absurditățile ce ni se întâmplă în fiecare zi.

ANA POP SÎRBU, LUDOVICA¹

Dr. FLORIN-CORNELIU POPOVICI

Întoarcerea ficei risipitoare

Două sunt reperatele onomastice de forță care-mi trec prin gând la auzul numelui de Ludovica, de o sonoritate și noblețe aparte: Ludovica Rebreanu, personalitate puternică, marcantă și autoritară, mama celebrului scriitor Liviu Rebreanu, cel dintâi născut în Târlișua bistrițeană (dintr-o serie de 14 copii), pentru care mama făcuse un adevărat cult, și Ludovic al XIV-lea, Le Dieu-Donné, „Darul lui Dumnezeu”, Regele-Soare francez, monarhul cu cea mai longevivă domnie din istoria caselor regale europene, 72 de ani, cunoscut, între altele, drept ctitor al Palatului Versailles și autor al celebrei butade „Statul sunt eu!”

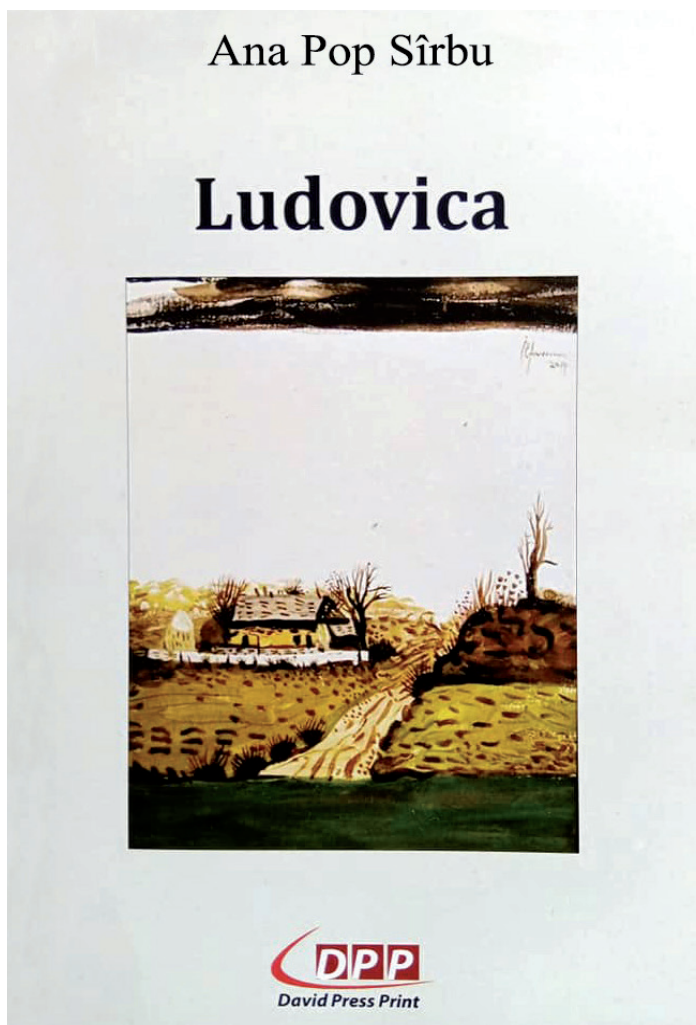
Cartea pe care o trimite-n lume astăzi Ana Pop Sîrbu, precum brăzdau odinioară zmeele cerul încărcat de sacralitate al Teacăii, momentul ei auroral de debut ca prozator, dincolo de puternica amprentă autobiografică (există o nepoată Ludovica, după cum există bunica Ludovica –un fel de Geea Mater în jurul căreia gravitează și se coagulează întreaga familie-, la fel de bine ca Ana-Ludovica), anacronică în structură și în conținut, e „contaminată” de măreția acestui nume, Ludovica, în cazul de față apărținător de ruralul românesc, personaj principal al unui volum redus ca întindere, dar cu valoare de experiment, „regina” în opinci, căreia îi poate fi atribuită o butadă la fel de celebră ca și a augustului suveran menționat: „Satul sunt eu!” Nu e o formă de infatuare și nici de sperjur, ci expresia unor trăiri sufletești profunde față de locul de baștină, față de Axisul ardelenesc al propriei lumi, Teaca bistrițeană, din care își revendică originea și seva. Interesant este că numele explicit al Tecii apare evocat abia către jumătatea cărții, semn că aducerile-aminte își conțin doza de traumă, la mijloc fiind și strategia scriitoricească a suspansului, a amânării. Ana Pop Sîrbu scrie din dor, scrie ca să-și mai ostoiască dorul de Teaca. Întâlnirea cu amintirile se consumă la modul festiv-creator: „-Ce avea comuna asta, Teaca, pe timpuri, Ludovica?”

-De ploua, îți puneai un chepeneag pe tine și te duceai seara cu laptele la domniile din sat. Nu-ți era frică nici măcar de câinii din sat. Știai că ai în straiță un lopățau cu care-i poți lovi, de sar la tine. Nu veneau buluc pe ștrec, poate din cauza licuricilor, credeați tu, copilă fiind. Călcai buiastră pe șinele de ștrec, uitându-te din când în când la hăiașurile de dincolo de grădini. Apoi, coborai iute și te-ntindeai să prinzi o prună hitioană. Aveai un leiber bine lipit de trup, cu bumbi de os.

-Mergeam cu tine împreună la <<joururi>> la gară. Numai țârâitul greierilor se mai auzea sau tic-tacul pământului.” (78-79).

Ana Pop Sîrbu nu este la prima întâlnire fericită cu experimentul literar. Ca poet, ce deține în palmares opt

¹ Timișoara, Editura David Press Print, 2019, 162p.

volume (cele mai recente apărute cu o cadență de un volum la un an, fapt ce atestă prolificitatea autoarei în manieră de lirism), domnia sa se legitimează prin *Versuri&Reversuri* (2014), un experiment literar realizat în tandem cu profesorul Ilie Gyurcsik, în care reveriile poetice ale scriitoare sunt subtil tălmăcite hermeneutic de eruditul om de cultură.

Ana Pop Sîrbu înveșnicește prin/în scris veșnicia născută la sat. Astăzi, în timp ce unii fug sau se dezic de limba română sau de satul natal ca de-o boală rușinoasă, confruntat astăzi cu drama depopulării și a aneantizării, scriitoarea se plasează în contra curentului și, la vârsta maturității biologice și a creației, se autoextrage, autorecuperează din cele patru puncte cardinale ale existenței, își restrânge simbolic ființa, refăcând un joc de puzzle în scop identitar. Referitor la ideea de joc, Ludovica este înseși expresia jocului, rădăcina lud-ludă fiind ilustrarea ludicului, căruia i se circumscrie și joaca de-cuvintele la care se dedau protagonistele cărții, Ludovica și Petra, personaje-pretext, tot atâtea identități de împrumut ale scriitoarei Ana Pop Sîrbu. Întoarcerea acasă în chip de fică risipitoare nu-și propune să refacă itinerariul biblic veterotestamentar, ci echivalează cu un pelerinaj la locurile sfinte simbolizate de satul natal, pe care îl percepe cu ochii omului de la oraș revenit la matcă după îndelungi, nostalgice și sinuoase peregrinări prin viață (în realitate, sentimental, sufletește vorbind, Ana Pop Sîrbu nu și-a părăsit niciodată satul, topos de tip alfa și omega).

Din punct de vedere cultural, și aici e un punct forte al cărții, prin Ludovica, Ana Pop Sîrbu întinde punți, devenind un fel de „pontif” în variantă feminină, vine în întâmpinare, desenează o acoladă drăgăstoasă imaginară între două spații învecinate geografic, dar și împărțâșind un destin comun: Banatul și Ardealul, în ambele regăsindu-se în egală măsură (nu în calitate de „venetic” sau de „vinitură”, cum plastic se exprimă limbajul popular, ci ca cetățean român cu drepturi depline), pe ambele experimentându-le, trăindu-le cu plenitudine. De aici și caracterul recuperator. Există pasaje din Ludovica de același calibru calitativ narativ ca fragmente extinse din cartea Anișoarei Odeanu, *Acele lucruri mari*. Pentru ardeleanca Ana Pop Sîrbu, ca și pentru bănățeanca Anișoara Odeanu (născută în Pădureni, județul Timiș), satul românesc e unul dintre lucrurile mari care le conturează biografia.

Țară-țaran-țarină, substantive comune aparținând de aceeași familie lexicală, sunt percepute de Ana Pop Sîrbu cu Majusculă. Nu e o simplă carte, ci o veritabilă carte de identitate, carte verde, act de legitimare prin care scriitoarea continuă să (se) descopere. În același timp, e ilustrarea apartenenței sale la un spațiu cu încărcătură magică, atestat de mândrie locală și națională. Cum personalitatea marelui Rebreanu copleșește, situându-se, chiar și geografic, în imediata sa vecinătate, Ana Pop Sîrbu consideră o datorie de onoare să ducă mai departe vorba despre satul ardelenesc, să potențeze și să împrăștie (Po)vestea, fapt ce o transformă într-un autentic și iscusit mesager, altfel spus, scoate din teacă Teaca de obârșie, o expune la lumină, punând-o-n valoare ca pe-un odor.

Dacă unii scriitori au devenit prozatori „din silă” (așa cum îi mărturisește Viorel Marineasa lui Robert Șerban în recenta carte de interviuri), Ana Pop Sîrbu-cea-lăută îmbracă haina nouă cu eleganța, cochetăria și demnitatea cu care o fac personajele sale feminine din Ludovica, semn că ieșirea lor în lume nu se produce oricum, cantonarea scriitoare pe detaliile vestimentare nefiind una întâmplătoare, ci „croi” nou, rezultat al unor speculații de natură hermeneutică, după strălucitul model al Arlechinului purtător de mantie plămădit de profesorul Ilie Gyurcsik în revelatoarea sa carte *Paradigme moderne*. Autori. Texte. Arlechini (2000). La fel de bine, Ludovica se înscrie în contextul Anului omagial al satului românesc, proiect demarat de Patriarhie, la 100 de ani de Românie modernă.

Ana Pop Sîrbu își trăiește satul natal, pentru ea e mereu viu, rămâne pentru eternitate acel sat de legendă perceput încă de pe vremea când se prindea în horă. Legătura sa cu glia, vatra, ulița sau ograda este una organică, ombilicală. Reușește scriitoarea să spună totul despre Teaca, alimentându-și astfel vocația integratoare? Cu siguranță că nu, de unde și caracterul fragmentar al rememorărilor, satul respectiv continuând să-și păstreze nealterată doza de mister, istoriile necunoscute sau, după caz, isprăvile despre care încă nu a sosit momentul să fie făcute publice. Important este că prozatoarea nu uită, nu uită să se întoarcă la origini, să se raporteze la ele, să se hrănească dintr-un univers rural plin de sensuri, de eresuri și de semnificații profunde.

Ana Pop Sîrbu aruncă sămânța în brazdă, durează, temeluieste, sfințește locul, adaugă la zestrea culturală ardelenescă, rodește, înmulțește cuvântul. Din dragoste de loc, din dragoste de dor, satul, echivalent al nemărginirii, al orizontului fără capăt, al drumului fără capăt, al Axis-ului Mundi, satul-altar, satul-biserică este venerat cu pioșenie. Pentru domnia sa, Teaca natală niciodată nu se va „prescrie”, de aceea își îngăduie răgazul să(-l) scrie. Ea nu se dezice, ci zice de sat. Din Teaca bistrițeană, Ana Pop Sîrbu face un credo rural. Fără toposul în jurul căruia își organizează și proiectează ființa, care nu e un loc oarecare, un contur banal pe o hartă, ci un univers în sine, ea ar fi incompletă, piezișă. Ana-Ludovica este unul dintre oamenii locului. Din această postură scrie, mărturisește, primește și deopotrivă lasă moștenire.

Ludovica este o carte a patimilor, scrisă cu patimă (în genul Îndreptarului pătimaș al lui Emil Cioran), dar și contracronometru, cu respirația tăiată și cu penelul înmuiat în sânge, după spusele prozatoarei. Ana Pop Sîrbu

trudește la această carte (echivalentă cu drumul spre Centru, cu întoarcerea la sacru sau la valorile perene), se nevoiește, dezgăzduiește energii în stare latentă și baiere/bariere sufletești, concentrează, esențializează, se întoarce la matricea-i existențială. E spațiul întâlnirii de bun augur dintre rurala Ana și orășeana Ana, dintre juna Ana și matura Ana. Concretizare a nevoii acute de a spune, de a împărtăși și a se împărtăși, Ludovica poartă amprentele genetice ale satului din care provine scriitoarea, se conectează deopotrivă la „atunci” și la „acolo”, e prezentă. Maria Americana sau bunica Ludovica, regina-țărăncă sau țărâncă-regină, fără coroană și fără sceptru, duce povara eredității, a ei și a satului din care se trage. Pe de altă parte, nepoata Ludovica sau, prin extensie, alter ego-ul Anei Pop Sîrbu, nu lasă în urmă un sat oarecare, ci o carte, satul ca o carte deschisă: „Bunica dinamiza totul în jurul ei. Orice rochie pe care o purta duminica avea semitonurile ei. Oh, corsetul! Ce era opulent, strângea. Din poza găsită de tine, Petra, bunica Maria este cea din mijloc, din rândul al doilea de sus. S-a dus în Cleveland o țărăncă mică, slabă și iat-o, revenită în România. Vorbea englezește cu preotul din satul vecin. Avea un colorit plăcut al feței, dar era osoasă, fără siluetă. În poză purta o rochie de mătase în valuri. Parcă ar fi niște margarete albe de câmp. O evoc acum, de Rusalii, pentru că întotdeauna, înainte de a merge la Liturghie, mă puneam să-i leg corsetul roz-pal, adus, firește, din America. M-ar fi vrut blondă, nu șatenă. Stăteam în fața ei cu ochii plecați și-mi frecam mâinile de emoție.” (110)

Întoarcerea la origini, la locul de baștină e privită de Ana Pop Sîrbu ca o datorie morală. De la un om cu carte, Ana Pop Sîrbu se întoarce la obârșie ca un om cu cărți. Teaca-Mamă e un simbol protector, feminin, înveliș ocrotitor, de tip incintă. Pentru autoare, Bistrița, Ardealul, la modul general și Teaca, la modul particular, sunt parte din România profundă. De ce se întoarce tocmai acum la kilometrul zero al propriei existențe? Pentru că a ajuns să înțeleagă cum se cuvine sensuri și semnificații labirintice, rosturi și meniri ascunse, pentru că maturitatea îi permite să privească, să compare și să evalueze.

Ana Pop Sîrbu nu scrie, ci brodează cu și pe firul amintirilor, cu cipcă. Ceea ce rezultă e o carte albă, de tip iie, costum popular ardelenesc. În același timp, desțelenește, aduce un elogiu extins Ardealului, Bistriței, Tecii, mamei, tatălui, strămoșilor, meleagurilor natale.

Ceea ce frapează dintru început e prezența personajelor cu nume „domnești”, de „esență” tare care deschid narațiunea: Ludovica și Petra, descendente din Teaca, „corupte” de civilizație, arhitect și pictor, care revin în locuri familiare și familiale într-o vacanță de vară, prilej de a da frîu liber aducerilor-aminte, de a explora ce se mai păstrează intact din specificul și tradiția locului. Primele pasaje ale cărții le găsim explorând podul casei strămoșești, însă nu oricum, ci urcând pe-o scară de lemn, gest plin de semnificații. E un spațiu conservator de tradiție (ruralitatea idilică, atemporală, cu o identitate clar conturată) care, inițial, li se refuză, opune rezistență, încearcă să se apere de intruși, cere ofrandă din partea acelor aflați în trecere (Ludovica se rănește, sângele îi curge, în ton cu roșul aprins al buzelor date cu ruj ale Petrei, amprentează genetic locul). Urcatul pe scară aduce cu sine schimbarea de perspectivă (pe parcursul cărții vom vedea cât de importantă este perspectiva pentru poeta, prozatoarea și criticul de artă Ana Pop Sîrbu), de unde binomul sus-jos, ascensiune-coborâre, spațiu-timp, creație-analiză, ființă-neființă. Deloc întâmplător, scara e în strânsă legătură cu pedagogia privirii, cu raportul dintre privitor și cel privit. Sub aparența gestului simplu, banal, urcușul pe scară e sinonim cu urcușul în viață, cu arderea etapelor existențiale firești, cu evoluția în plan personal și profesional.

În debut, propozițiile sunt simple (cu rol de fixare și ritm de metronom), dialogul dintre cele două fete pare restrîns la fila de abecedar, economia de cuvinte evidentă. E însă un tertip scriitoricesc, strategie a (de)punerii în pagină, ce marchează, pe de-o parte, liniștea și sacralitatea locului (unde nu se cuvine să se rostească vorbe de prisos, să fie perturbată sau să se împietreze, prin discurs inadecvat, starea de împietrire-încremenire), pe de alta pregătește terenul pentru fraza de tip fluviu și pentru dizertațiile pe marginea tehnicii clar-obscurului din pictură, pentru dialogurile docte despre artă, calofilie și estetism dintre cele două tinere cochete, modelate prin cultură, obișnuite să se poarte decent, asortat și îngrijit (a se vedea detaliile vestimentare), cunoscătoare a tehnicilor/artei coloristice combinatorii. Lor li se adaugă diferențele de ton (când adolescentin, când matur), inserțiile/faliile temporale semănate subtil de autoare, momentele comemorative, pătrunderea în și focalizarea pe lumea propriu-zisă a satului (tablouri rurale), cu tot ce presupune acesta: obiceiuri, port popular, sărbători, datini, oameni, fapte, întâmplări, limbaj popular și credințe populare, gastronomie locală, herbarii, leacuri etc., lucruri care fac din Ludovica o carte „altfel”.

În termeni moderni, Ana Pop Sîrbu își externalizează trăirile, emoțiile și simțirile, împământenește același stil cald, blând, molcom, așezat, duios cu care ne-a obișnuit în volumele-i de poeme ce au consacrat-o. Structural vorbind, ea se găsește la intersecția ruralului cu citadinul, experimentează starea de mijloc, răscrucea, scindarea între și între. Ce îi lipsește unui topos compensează celălalt, însă singurul în stare să înrobească sufletește este satul, în care progresul este, paradoxal, și o formă nedorită de regres. Tocmai amprenta rurală originală și originară este

căutată cu acribie de scriitoare, gest prin care își motivează absența de la fața locului, de la locul faptei, de la locul (în)ființării. Și, la fel de paradoxal, dacă Ana Pop Sîrbu ar fi rămas locului, nealipindu-se de Banat, poate că nu ar fi fost atât de nostalgică, atât de motivată să spună și să revină ritualic. Părăsind satul natal, are răgazul detașării, al ieșirii în afara spațiului de locuit și în afara sinelui, are posibilitatea de a-și obiectiva subiectivitatea. Plec ca să pot/să fiu în stare să mă întorc, plec ca să fiu în stare să rămân atașată de plai, pare a spune Ana Pop Sîrbu, filosofia ei de viață. Cum se întoarce acasă cea modelată de cultură, de educație și de civilizație? În niciun caz înstrăinată, ci îmbogățită, (de)plină, semețată, capabilă să (se) scrie, să plămădească Povestea, precum țărăncile din Teaca aluatul în covată, semn că „uceniciile” la porțile orașului i-au prins bine, i-au fost cu folos. Drama ruperii e înlocuită acum de bucuria regăsirii. Asemenea poemelor sale, Ludovica e lepădare de întunericul nepăsător din sine, e perindare nostalgică prin cămărilor sufletului. În poeme și în proză, indiferent de statut sau de identitate, personajul predilect al Anei Pop Sîrbu e Îngerul din zid, personaj-contur, eterat, prezență hierofanică.

Ludovica e o carte de locuire, carte de imobil. „Gloria întinereste”, remarca poeta în Comete tinere din volumul Morfologia nopții (2013), volum care, asemenea celor șapte ce îi preced sau succed, anticipează cumva personajul Ludovica. La Ana Pop Sîrbu cartea e vie, e făptură de lumină, iar scrisul o modalitate terapeutică de dezînsingurare. Nu știu ce își va fi imaginat poeta când privea cerul înstelat din Teaca natală, nu știu ce legi morale interioare o guvernau în manieră kantiană, nu știu ce-și va fi imaginat când a părăsit Teaca maternă, nu cunosc dimensiunea holocaustului-ardere de tot interioară, însă pot doar să intuiesc bucuria care-o încearcă oridecâteori revine la matcă, azi poate mai pregnant ca oricând, prin cartea de față, omagiu adus strămoșilor.

Bizarele treceri ale scriitoarei de la o idee la alta („Sari de la una la alta, Ludovica [...]”-95), de la un topos la altul, de la o stare sufletească la alta, pendulările între închipuire și vis, între realitate și realitatea confecționată după bunu-i plac, ruperile de fir narativ, evitarea monotoniei, unitatea în diversitate, tendința de a cuprinde cât mai mult pe un spațiu restrâns, inserțiile intertextuale ce privesc tehnica picturii și a clar-obscurului, comentariile punctuale despre artă, virarea bruscă de la idilismul rural la pasajele intens tehnicizate (acelea în care se resimte profesionalismul criticului de artă, dar și a expertului în policromie, în tehnica fotografică și a alternării luminilor cu umbrele), au rolul de a contraria și de a bulversa cititorul mai puțin familiarizat cu tehnica divagației, a stop cadrelor și a schimbării perspectivei. Nefiind o carte de tip „clasic”, „tradițional”, cât, mai curând exerciții de prestigiu propriei unui scamator, Ludovica mizează pe spontaneitatea scriitoarei, pe abaterea de la canon, pe strădania de amalgamare a problemelor extrase din repertoriul rural și cel citadin, pe alternarea elementelor de limbaj popular (ardelenisme) cu elementele de limbaj specializat. Din această perspectivă, Ludovica e valoroasă din perspectivă etnografică, lingvistică, folclorică, antropologică, dar și a criticului și consumatorului de artă. Pentru scriitoare, Teaca însăși e Artă cu metodă, calofilie extinsă: „Expresia feței era firească, fără niciun simulcaru” (12), „Simt cum lumina laterală cade altfel, e ușor violetă.” (18), „...simțea cum se fărâmițează culorile de pe această fotografie de carton [...]” (22), „E o abatere de la regulă să privești din umbră ceea ce poți privi din față.”, „Am învățat că poezia policromă în pictură se naște și când vezi norii cum trec ca din întâmplare, dar pe suprafața picturii se alternează planurile de culoare.” (27), „...văzu pe umerii ei o lumină cu reflexe reci ce cădea de niciunde.” (33), „Roșul bătea într-un ton rece.” (46), „Efecte de închis spre mai închis, efecte tari.” (51), „Totul iradiază lumină. Nicio semiobscuritate.” (84), „Ce urmărim acum? Studiul expresiei unui chip sau mijloacele tehnice prin care-l realizează?” (99), „Amândouă aveau un simț subtil al culorilor.” (100), „Lumina din colțul mesei dă tensiune comunicării celor două personaje. În aparență, doar. Simți, privindu-le, gradația fină a lipsei de comunicare. Cafeniul închis, verdele dominant și negrul șters dau echilibru tabloului.” (112-113), „Suprafața, aparența, scheletul unei lucrări sunt fundamentale. Trebuie să o porți mult timp în gând și numai după aceea ești liberă în fața materialului.” (122)

La fel de bine, lucru evident în Ludovica, este tentația Poeziei.

Ardelenismele presărate de Ana Pop Sîrbu aduc savoare lexicală, ilustrează stilul poporan, sunt cuvinte-cheie ce permit reconstituirea unui univers rural domestic cu valențe magice: „șirepuri” (11), „cipcă”, „cioareci”, „drod”, „pășură”, „opinci”, „gurgui”, „nojițe” (14), „fuștei”, „ștrec” (18), „țâncule” (19), „șuștar”, „sfeter”, „otavă” (20), „târnaț”, „ciont”, „poiata” (24), „pozar”, „șpiler” (36), „pontoș” (37), „bărbuncași (29), „tilăveau”, „țucăr”, „vălău” (38), „covată”, „căpiță de fân” (42), „dohot”, „lespede de tuci” (43), „pleul” (51), „ștrimf”, „șură”, „șperlă”, „șoprul”, „șurluie”, „șuștarul” (53), „teleleu”, „pospăiat”, „crida” (54), „durige”, „delevar” (57), „corliță” (58), „silvoizul”, „coșarca mare de nuiele” (62), „vorovit”, „nime” (63), „durigat”, „culpător” (64), „pitula”, „beteag” (66), „bolânzala”, „Acuieste-te”, „haida”, „șugubăț”, „tăte” (67), „Fideul, laboșul cu popricașul de pui”, „plocțan”, „hăizașurile” (68), „cantă” (81), „urdaș” (82), „zama” (83), „batule” (84), „zbruși” (85), „gorduna”, „turnării”, „straița” (87), „ștricălea”, „jăb (89), „balmoș” (91), „șagă” (92), „învârtecușurile” (93), „cioareci”, „chimir”, „Pieptarul” (97), „poiata”, „găbănaș”, „fărină”, „făcălețul” (99), „vălău”, „ciacliile” (100), „blid” (103), „curechi pângălit”, „palanețe din varză călită sau din silvoiz”, „guiaș de cartofi” (105),

„oablă”, „foale” (108), „canapeiul cu părnăjac din pănuși uscate de porumb”, „gătejele” (125).

La fel de importante sunt toposurile rurale, personajele aparținătoare, obiceiurile, credințele populare, amintirile, viețuitoarele, panoplia de obiecte gospodărești – momente de referință, tot atâtea monumente clădite pe fundal sufletesc, cu ajutorul cărora Ana Pop Sîrbu baleiază, trece în revistă cam tot ce înseamnă zestrea culturală a satului Teaca: podul casei țărănești, scara, porumbarul, grădina, ograda, grajdul, caii, livada, ulița, lanul de ovăz, șura, grădina cu mușcate, clopotele și turla bisericii, costumul popular, caietul de însemnări, lada cu fotografiile-document (migrația ardelenilor către Lumea Nouă a anului 1914), poșeta roșie cu Albumul de Artă, sâmbăta morților și „țigăncile din Iuda” (23), anii de școală, clasa a șaptea, cântarea Imnului de Stat, profesorul de geografie, curtea liceului, parcul cu scenă și halviță, hora, adăparea vitelor și a cailor, strânsul fânului, baia ritualică în covată, străina venită-n sat să cerceteze crucile din țintirim, drezina și mocănița, confecționarea zmeelor, ștreclul, lădița cu rățuște, uliul, praștia, cuferulele bunicii, curățitul pomilor și al zăpezii, poza regelui Mihai, vița de vie, spaimele copilăriei, la cireșe, în târgul de luni, ritualul plămădirii Pascăii, cuptorul de pâine din ograda, Săptămâna Luminată, taina spovedaniei, mulsul vacilor, locul pisicilor, „grădina mică de flori de pe lângă târnaț” (74), ritualul urcării fânului în pod, masa de Rusalii, „Crucea Mântuitorului din vârful dealului Tecii” (81), prânzul secerătorilor, culesul usturoiului, războiul de țesut, pădurea Lunca, viile sașilor, drumul Hăgăului, intrarea în Post, sărbătorile de An Nou, pregătirea magiunului, culesul bostanilor, „piramida” de la Archiud.

Un loc important în economia cărții îl ocupă herbariile, descrierile de plante de leac, semn că satul e depozitarul unei comori fitoterapeutice de neprețuit, laolaltă cu cunoștințele vaste ale celor din popor, transmise din generație în generație, parte din fabuloasa cultură arhaică.

Paleta personajală este una bogată, de la personajul individual, trecând prin cuplu-tandem, la cel colectiv: moșul Niculăiță; Hardy; Olimpia; Eugenia; Dora și Mary; Leonora și Vasile; preotul Samoilă; Candic; familia Demeter; învățătoarea; Vioala, vaca năvălășă; Minu; Nicolae; Eva; Olguța; Ita; Dida; Emil; Lucian; Ionica; Mărcuș; Kati; Narița; Nana; Rodica; Maricica; Victoria; Binder, muzicantul satului; profesoara de Fonetică de la Facultatea de Litere din Cluj; pictorița Eugenia D., pictorul Daniel Ursache; jupânul Harwig. La Ana Pop Sîrbu vântul devine personaj. La fel și Teaca. Culoare, cuvânt, miros –tripleta care înveșnicește, care readuce în actualitate toposul, varietatea narativă.

Jocul de-a cuvintele, obsesivul „Hai să ne jucăm de-a cuvintele!”, „Hai să scriem o poveste!”, „Hai să facem un text în proză!”, gimnastică a minții, dar și abilitatea de a mânuși vorbele, nevoia de Vers și de Poveste (48), ce presupune spontaneitate, libertate și creativitate, echivalează cu o provocare. Ana Pop Sîrbu se dedă jocului, se abandonează lui, copilărește, se confundă, contopește, identifică cu el, joacă leapșa cu propriile-i amintiri. Ludovica („Numai eu știu rânduiala!” -32) și Petra se stârnesc una pe alta, întrebă, răspund, își aduc aminte, improvizează ad hoc, își imaginează, își dau „pase” și întâietatea la cuvânt, scopul fiind acela de a transmite cititorului cât mai mult din imaginea satului ardelenesc. Predispoziția la joc, în completarea herbariumului sau a rețetarului naturist prezente în carte, denotă o concepție sănătoasă despre lume și viață, pozitivă, solară, ce ține cont de folk și de –lore, de înțelepciunea populară. Ana Pop Sîrbu exploatează din plin o calitate pe care o are: aceea de fică a satului bistrițean Teaca. În cartea ei (temeluire, autozidire în scopul de a fi una cu satul natal, de a-și pecetlui legătura indisolubilă cu Matricea), compoziția textuală se împletește armonios cu compoziția picturală. Țarancă sau doamnă de la oraș, Ana Pop Sîrbu e un spirit liber, creator, ludic, artist care-și suprimă în scris nevoia de creație și de analiză. Bun practician, dar și teoretician al operei de artă, ea e „liberă, adânc spirituală, nestânjenită” (96).

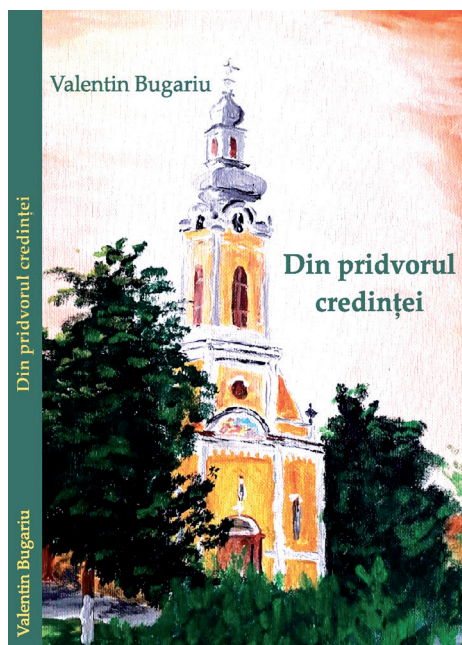
Precum Maria Americanca, ce-și ia cu împrumut numele domnesc de Ludovica, în periplu-i efemer prin Lumea Nouă, replică dată Lumii Vechi reprezentată de Teaca ardelenescă, Ana Pop Sîrbu nu rezistă să rămână departe de origini, ci se întoarce periodic, cu evlavie, la matcă. Ca și Americanca ce-și face un rost dincolo de Atlantic, Ana Pop Sîrbu, cea care, asemenea Petrei, „șurluie bine cânepa cuvintelor” (53), își face un rost publicând Ludovica, mica sa comunitate de avere.

Carte de tip foaie de zestre, carte cu miros de lavandă sau de mere coapte pe credenț, carte naivă (asemenea picturilor naive), carte de tip șevalet, „cuvenete den bătrâni”, „ușă fermecată (44), carte de leac(uri), caracterizată prin frecvența detaliilor, prin dese intrări-ieșiri ale personajelor din scenă, carte cu valoare (foto)documentară, literară, carte a contrastelor, neconvențională, cu un autor greu de „prins”, carte-colecție de stări, două cărți într-una singură, prima, dedicată satului, a doua criticii de artă, pendulând între labirint, impresie și expresie, Ludovica e certificarea faptului că, pentru Ana Pop Sîrbu, Ardealul, respectiv Teaca natală nu sunt uși interzise, ferecate, ci dimpotrivă, un „drum fără capăt (132), lucru evident în finalul deschis, pretabil interpretărilor multiple: „Acum merg pe un drum îngust cu unghiuri dure, tăioase. Deschid ușa. Nu mi se pare nimic palpabil. Am ochii speriați și colțurile gurii în jos. Lipită și mai strâns de perete, nu știu cum să înaintez, unde să mă așez.” (148)

VALENTIN BUGARIU, DIN PRIDVORUL CREDINȚEI (STUDII, NOTE ȘI ÎNSEMNĂRI PAROHIALE)¹

MIRCEA-GHEORGHE ABRUDAN

Biserica Ortodoxă Română a avut întotdeauna între slujitorii ei devotați și unii care s-au distins prin cărturărie, împodobind în acest fel ostenele lor pastorale cu edificarea culturală a poporului încredințat lor spre păstorie. Alături de profesorii de teologie din învățământul liceal și universitar, aceștia formează elita corpului clerical românesc, de care Ortodoxia românească are și astăzi atât de mare nevoie.

Părintele Valentin Bugariu, din anul 2011 preot paroh la parohia Birda, județul Timiș, face parte dintre slujitorii cărturari ai Bisericii Române nu numai prin studiile și diplomele de licență, de masterat și doctorat, acumulate în tinerețe, ci și prin activitatea publicistică și de cercetare științifică desfășurate de mai bine de un deceniu și ale cărei roade sunt reprezentate de o serie întreagă de articole, studii, cronici, recenzii și volume publicate de-a lungul anilor. Cea mai recentă izbândă editorială, apărută în vara anului 2019, restituie la un loc rezultatele scriitoricești ale autorului din ultimii cinci ani. Acestea au fost reluate și puse împreună în acest volum din dorința laudabilă de a „reliefa contribuția Bisericii Ortodoxe Române la realizarea marilor deziderate naționale: de unitate, de consolidare a culturii românești și de păstrare a identității naționale” (p.6).

Volumul este structurat pe trei secțiuni: Studii, note și însemnări, precedate de o „precuvântare” a autorului. Prima secțiune numără 17 articole și studii (p.7-206), prezentate de autor sub forma unor comunicări susținute la diferite simpozioane naționale și conferințe internaționale, după cum urmează: „Tiparul și cartea bisericească în vremea lui Constantin Vodă Brâncoveanu”; „Anul comemorativ al Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul și al tipografilor bisericești”; „Elemente de educație religioasă în predica Sfântului Antim Ivireanul”; „Anul comemorativ al Sfinților Martiri Brâncoveni”; „Un participant la Marea Unire: Preotul dr. Nicolae Popovici (1883-1956)”; „Protopopul Dr. Ștefan Cioroianu (1886-1970)-Evocare”; „Mircea Eliade – istoric al religiilor”; „100 de ani de la Unirea Bucovinei cu România-Contribuția Bisericii”; „Rolul Bisericii românești din zona Deta la Marea Unire”; „Satul bănățean în perioada interbelică. Studiu de caz: Zona Deta”; „Slujire și martiriu în epoca regimului comunist (1948-1989). Biserica, învățământ teologic, carte și presă bisericească. Clerici, monahi, teologi în închisorile comuniste”; „Mitropolitul Vasile Lăzărescu – 50 de ani de la trecerea la Domnul”; „General de corp de Armată Ion Șuța (1919-2007). Biobibliografie”; „Viața bisericească în Banat în timpul păstoririi patriarhului Iustinian Marina (1948-1977). Studiu de caz”; „Patriarhul Iustin Moiescu, apărătorul bisericilor bucureștene”; „Două reviste religioase rurale din Banatul timișean”; „Fenomenul presei rurale la Gătaia”.

A doua secțiune (p.207-266) cuprinde 14 cateheze („Taina Mărturisirii. Excurs catehetic”; „Taina Împărtășaniei. Excurs catehetic”), mesaje și cuvântări aniversare („Vatra satului”-10 ani de apariție neîntreruptă; „Forumul publiciștilor bănățeni”; „Împreună cu Hristos în Spitalul de Psihiatrie din Gătaia”; „Minima pastoralia. Mesaj de felicitare adresat revistei Învierea”; „Convergențe aniversare. 15 ani de presă comunitară la Giarmata Vii”; „O provocare a Bisericii. 5 ani de activitate misionară on-line: 23 noiembrie 2010 – 23 noiembrie 2015”; „Parohia Ortodoxă Română Birda. Istorie și viață bisericească”), evocări omagiale („Pomenirea protopopului și scriitorului Mihail Gașpar la Birda”; „Comemorarea Profesorului Ion Murariu la Giroc”; „Satul românesc din vremea lui Cuza Vodă”; „Satul lui Eminescu”), cronici culturale („Întâlnirea monografiștilor bănățeni la Partoș”) și amintiri („Trecut-au anii...”), publicate în reviste culturale și bisericești din Banat, precum „Vatră nouă”, „Ziarul Lumina. Ediția de Banat” și „Morisena”, dar și în mediul on-line, pe blogul parohiei ortodoxe Birda, administrat de același harnic autor.

A treia secțiune (p.267-292) însumează șase recenzii și note de lectură pe marginea unor reviste și cărți literare, istorice și religioase, semnalate de autor pe blogul parohiei Birda și în revistele culturale și bisericești din Banat în scopul popularizării și invitației la lecturarea acestora de către publicul larg.

¹ Editura Hoffman, Caracal, 2019, 294 p.

Merită reținut că alături de câteva abordări istorico-teologice, dedicate unor figuri proeminente ale culturii române și ale ierarhiei Bisericii Ortodoxe Române, părintele Valentin Bugariu scoate la lumină, în contextul centenarului României Mari, viața și activitatea câtorva preoți și cărturari care au contribuit la realizarea Marii Uniri. Între aceștia din urmă evocați, preotul profesor Nicolae Popovici și protopopul Ștefan Cioroianu ar merita o cercetare bio-bibliografică de amploare din partea autorului, având ca finalitate câte o monografie, care să le restituie și să le analizeze în detaliu viața, activitatea și opera. Părintele Bugariu nu este un neofit pe acest teren de cercetare monografică, cercetarea sa doctorală dedicată protopopului Mihail Gașpar, un alt cărturar făuritor al Marii Uniri în Banat, reprezentând o dovadă concretă a abilităților sale istoriografice, lucrarea bucurându-se la momentul respectiv de aprecierea mediului academic bănățean. În acest fel, efortul părintelui Valentin Bugariu ar aduce un serviciu serios istoriografiei bisericești românești și ar întregi imaginea luminoasă a elitei clerului ortodox român din Banatul de altă dată.

Aflându-ne încă sub semnul centenarului Marii Uniri, nu pot să nu semnalez în acest rânduri câteva versuri ale pictorului bănățean Filip Matei (1853-1940), un luptător național prea puțin cunoscut, citat de Valentin Bugariu în studiul despre „Rolul Bisericii românești din zona Deta la Marea Unire”. În primul deceniu al secolului XX, Filip Matei l-a învățat pe Aurel Novac un poem care doinea dorul unirii românilor ardeleni și bănățeni cu frații lor din România, oferindu-ne tuturor celor de astăzi o dovadă clară a dorinței românilor din Austro-Ungaria de a ieși de sub sceptrul habsburgilor și de sub stăpânirea ungarilor: „Până când frate ardelenel,/ Să te lupti tot cu nevoi –/ Până când o bănățene,/ Râde-or, râde-or ungarul de noi?/ ... / Frați români scăpați moșia,/ Faceți toți piept bărbătesc –/ Reîntocmiți iar România/ Măriți, măriți neamul românesc./ ... / S-arătăm în lumea toată/ Că românul n-o pierit/ El în vorbă și în faptă/ Este, este vrednic de trăit./ Că nici timpuri grele,/ Nici maghiarul cel păgân –/ N-a curmat zilele mele,/ Căci am, căci am fost și sunt român!” (p.88).

Stilul părintelui Valentin Bugariu este unul îngrijit, îmbrăcat într-un limbaj accesibil, coerent și plăcut, care nu trădează amprenta discursului clerical. De asemenea, trebuie să subliniez că atât studiile, cât și celelalte texte sunt rezultatul unei documentări temeinice, discursul său istoric fundamentându-se pe un aparat critic viguros dovedind conștiințiozitate, acribie și asumarea unor competențe caracteristice cercetării științifice, istorice și teologice deopotrivă.

Adresat, în primul rând, credincioșilor pe care-i păstorește și abia apoi mediului de specialitate, volumul „Din pridvorul credinței”, semnat de preotul cărturar bănățean Valentin Bugariu, îi face cinste mai întâi autorului, apoi corului clerical ortodox românesc și, nu în ultimul rând, Universității de Vest în care s-a format din punct de vedere intelectual. Astfel părintele Bugariu se înscrie în frumoasa tradiție cărturărească a românilor din Banat, în general, și a elitei preoțești, în particular, plasându-se în decendența cultural-vocațională a faimosului cronicar sacerdot Nicolae Stoica de Hațeg, protopopul Mehadiei.

CÂNTĂ COPILE...

Cântă copile... când ești trist și supărat,
Că toți te-au părăsit tocmai acum
Cântă copile că la bine toți te-au înconjurat,
Precum copertile noi de la album.

Cântă copile când ai vrea să plângi și să suspini,
Că necazurile vin ușor dar nu se mai dau duse
Cântă copile când ai vrea să implori și să strigi,
Simțindu-te parcă înlănțuit de mii de catușe.

Cântă copile când soarele se strecoară în întuneric,
Sărutând luna-n treacă cu dorul nemistuit
Cântă copile când dintre nori nerabdător și puternic,
Se arată iară îmbrățișând pământul de parcă-i părăsit.

Cântă copile dorurile tale cum te-au învățat părinții,
Doinind din inimă o baladă veche, de demult
Cântă copile cum numai în ceruri pot să cânte sfinții,
Cântări mândre de slavă Preabunului Domn Iisus.

CÂND MERG PE DRUM

Când merg pe drum îndepărtat
Iisus ești cu mine
Să fie drumul cât de greu
E mai ușor cu Tine.

Tu-mi ești prietenul cel Bun
În boli și în suspine
Iisus, Tu mă-nsoțești în drum
Să fiu mereu cu Tine.

Tu-mi ești comoara care ai fost
De mine mult-căutată
Și acum eu nu Te-aș mai lăsa
Nici pentru lumea toată.

ILONA GYURICZA

Preot CONSTANTIN MILIN

DACĂ DOR ȚI-ERA

Dacă dor ți-era
De o rugăciune în viața ta
Ziua nu s-ar însera
Ar rămâne tot așa
Și mereu te vei ruga

Doamne rogu-te pe Tine
Vino, locuiești cu mine
Și mă apără de rău
Că ești bunul Dumnezeu
Și mi-e drag cuvântul Tău

Dacă dor ți-era
Inima nu te-ar lăsa
Și mereu ae întreba
Încotro e calea ta?
O fi bună, o fi rea?

Eu îndată aș răspunde
N-am de cine mă ascunde
Ce văd ochii ce vor spune
De păcatele din lume?

Câte sunt și câte dor
În suflet și în inima lor
Tu nu uita cât viu vei fi
Roagă-te ca în turma Lui
Și a Lui să fii
Că bun și blând este păstorul
Poartă de grijă la tot poporul.

PETRU IOSIF TOMA

BISERICI BĂNĂȚENE

Din lut și scândură,
Din credință și adevăr,
Din pereți și cupole,
Din jerbe de icoane,
Din aureole și sfinți,
Din trupurile noastre,
Așa au fost construite
Aceste lăcașuri de cult,
Semnele credinței noastre ...
Între cer și pământ,
Biserici bănățene!

PETRU JICHICI

MĂTÂNII DE CEARĂ

Geamăna mea caldă de lumină celestă,
sângele meu te caută sub stele;
creanga din cireș e dalbă de petale,
în palmele verzi, crescute-mi pe umeri,
dihorii nesomnului crestează înserarea.

De ce fugi de roata luminii selenare!
și te-ngropi chiar sub roata amurgului;
jocul acesta păgân l-ai purtat în sân
iar ca și pașii împlețiți de ursitoare –
vrajba oarbă a ielelor îți înnoadă visul.

Îcnești în somn, vârcolacii te-au umbrit,
pântecul ți-e cotropit de liliicii setoși;
lipitorile gândului ți-au înroșit sânii –
laptele din sfârcuri curge printre oglinzi,
arhanghelii cad răpuși pe scuturi sacre.

PETRU NOVAC DOLĂNGĂ

CU MAMA ÎN GÂND

O regăsesc pe mama mea în casă,
În amintiri câte în gânduri vin,
Și lacrimile, sufletul mi-apasă
Că nu-i în preajmă chipul ei senin.

În amintiri îmi mângâie pruncia
Și mâinile i le sărut în gând,
Ea-mi dăruie în suflet veșnicia,
Eu, dalbe flori la geamuri colindând.

În suflet am mireasmă de tămâie
Aprinsă de-ale mamei mele mâini,
O rog în gând de-a pururi să rămâie,
Să-mi frângă-n duh ale prunciei pâini.

Preot COSTICĂ MOROIANU

IMN

Când vântul colindă prin codrii de-aramă
Și tainice glasuri se țes și se cheamă,
Izvoare de-argint când spre șesuri se-avântă,
Pe Tine Te cântă.

Și munții străvechi dăltuiți în tărie,
Semeți voievozi ce se-nchină doar Ție
Și marea-n tumult și câmpiile line
Te laudă pe Tine.

Și bobul de rouă sclipind în petale
Vorbește de slava minunilor Tale
Și firul de iarbă și trilul ce-ncântă
De Tine cuvântă.

Și cerul purtându-și hlamida de stele
Și soarele-n aurul spicelor grele
Și noaptea ce pleacă și ziua ce vineri vorbesc despre Tine.

Când zările largi își revarsă lumina
Și-n strai fastuos înflorește grădina
Mireasma ce urcă-n văzduh parcă spune
Spre cer rugăciune.

Când viața răsare și crește în pace
Și bobul din brazdă în rod se preface,
Când cresc Cosânzene și Feți ca-n povești,
În cer Tu zâmbești.

Când crucea veghează pe turnuri înalte
Și cerul trimite seninul s-o scalde,
Puterea ei sfântă, curată și vie
E scut în vecie.

Când clopote cântă vibrând în tărie,
Mărețe ecouri din veacuri învie
Și crește solemn, în acorduri divine,
Un imn către Tine.

La voia Ta ziua de mâine se naște
Și-a lumii zidire ca Domn Te cunoaște,
Mărire și cinste, precum se cuvine,
Se-nalță spre Tine.

Căci mare ești, Doamne, Stăpâne al firii,
Părinte-al luminii, Izvor al iubirii,
Ești Cel Care vede și știe și poate
Și-n Tine sunt toate.

Tu poți cu-a Ta mână să iei și să dăruie,
Cu-n semn poți, Părinte, să-nalți sau să năruie
Și toată nădejdea ce dănuie-n mine
E numai la Tine.

MARIA ANIA

MAICĂ PREACURATĂ

O, Maică Preacurată, Stăpâna mea din cer
Spre tine-mi plec genunchii și ajutor îți cer
În clipe de-ncercare, de greu și de nevoi
Rămâi, oh, Maica Sfântă alătura de noi.

Îmi este suferința ușor de îndurat
Când știu c-a mea Maicuță nu m-a îndepărtat
M-ajută la durere, mă scoate din păcat
Îți mulțumesc Măicuță, pentru că m-ai iertat.

Cu îngerii din ceruri, tu stai deasupra lor
Și în neazuri grele îmi vii în ajutor
Că spre a Ta mărire îți cad de-acum înainte
Și către tine-nalț o rugă prea fierbinte.

Rămâi mereu cu mine, în suflet și în gând
Atât cât mai trăiesc, Maicuță pe pământ
Oh, Maică Preacurată, cu umilință-ți cânt
Mărita ești Măicuță, în cer și pe pământ.

FLORINA - ARIANA COLGIA

O NOUĂ ZI

M-am trezit de dimineață
Și mi-am zis: «O nouă zi!
O să fac ce mi-am propus
Astăzi, orișice ar fi”.

Dar deodată ce aud?
Cineva parcă îmi spune:
“Tot efortul tău zadarnic
Va fi, dacă nu vei pune

Rugăciunea înainte
Și nădejdea-n Dumnezeu
Și orice lucru vei face
Să - l începi cu El mereu”.

Preot IOAN VASILE CHEREGI

ACTUALITATEA BISERICESCĂ

ÎNTRUNIREA SFÂNTULUI SINOD, LA PATRIARHIE

În ziua de 28 octombrie 2019, în Sala Sinodală din Reședința Patriarhală, sub președinția Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, a avut loc ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în cadrul căreia au fost luate mai multe hotărâri, între care menționăm:

1. Declararea anului 2021, în Patriarhia Română, ca „Anul omagial al pastorației românilor din afara României” și „Anul comemorativ al celor adormiți în Domnul; valoarea liturgică și culturală a cimitirelor”, precum și aprobarea programului cadru teologic-educațional, cultural și mediatic.

2. Au fost aprobate mai multe texte liturgice: completarea *Slujbei Sf. Mare Mc. Chiriachi* (7 iulie); *Acatistul Sf. Mc. Nicandru și Marcian* (8 iunie); *Slujba și Acatistul Sf. Mc. din Dobrogea: Macrobie, Gordian, Ilie, Zotic, Lucian și Valerian* (13 septembrie) și *Slujba și Acatistul Mc. Chiril, Chindeu și Tasie din Axiopolis* (26 aprilie), precum și includerea acestor texte în cărțile de cult ale Bisericii Ortodoxe Române.

3. S-a luat act de propunerea *Sinodului mitropolitan al Mitropoliei Ardealului* de canonizare a părintelui Arsenie Boca și de documentația înaintată în acest sens.

A fost aprobată transmiterea acestei propuneri *Subcomisiei sinodale pentru canonizarea sfinților români*. Această comisie va invita specialiști din diferite domenii de competență să redacteze referate privind canonizarea părintelui Arsenie Boca din perspectiva expertizei lor teologice, de pictură bisericească și de disciplină monahală.

De asemenea, vor fi evaluate și referate ale cercetătorilor istorici permanenți desemnați de mitropolii să cerceteze documentele CNSAS pentru a prezenta activitatea părintelui Arsenie Boca în perioada 1945-1989.

Până la luarea unei decizii finale, *Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe recomandă clericilor și credincioșilor – indiferent dacă susțin canonizarea sau se opun acesteia – să aștepte cu rugăciune și răbdare rezultatul final al subcomisiei sinodale, evitând atât idealizarea excesivă a persoanei părintelui Arsenie Boca, cât și denigrarea lui.*

Canonizarea sfinților fiind un proces anevoios, nu se face în pripă sau sub emoții de moment, mai ales când este vorba despre persoane trecute de curând la Domnul, iar mărturiile prezente despre acestea sunt contradictorii.

4. În perspectiva alegerilor prezidențiale din anul 2019 și a celor locale și parlamentare din anul 2020, au fost reafirmate principiile enunțate în mai multe rânduri de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe cu privire la responsabilitatea clericilor pentru păstrarea neutralității politice în perioada electorală (**Biroul de Presă al Patriarhiei Române**).

VIZITĂ PASTORALĂ LA PAROHIA ORȚIȘOARA

În Duminica a XXI-a după Rusalii, Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului a poposit în mijlocul credincioșilor Parohiei Orțișoara din cadrul Protopopiatului Timișoara I.

Chiriahul a fost întâmpinat de părintele Protopop Ioan Bude, de pr. paroh Ionuț Mura și de ceilalți preoți invitați din parohiile învecinate. Apoi, a fost săvârșită Sfânta Liturghie, în cadrul căreia mulți credincioși s-au împărtășit de cuvântul Sfintei Scripturi, dar și de Trupul și de Sângele Domnului nostru Iisus Hristos.

Cuvântul de învățătură, pe marginea pericopei evanghelice duminicale, de la Luca VIII, 5-15, a fost rostit de către Părintele Mitropolit Ioan, care a asemănat sămânța cea bună cu holdele de grâu din Banatul nostru frumos.

După săvârșirea Sfintei Liturghii, împreună cu primarul comunei Orțișoara, dl. Aleodor Gheorghe Sobolu s-a pornit în procesiune spre noua capela destinată

înmormântării credincioșilor din comună, unde a avut loc slujba sfințirii capelei de către Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Ioan.

Parohia Orțișoara este situată în partea de nord a județului Timiș, în Câmpia Vinga, la 24 km de Timișoara. Biserica parohială are hramul „Adormirea Maicii Domnului”, iar comunitatea de credincioși de aici, 400 de familii este păstorită de către părintele Ionuț Mura.

HRAMUL MĂNĂSTIRII DOBREȘTI

În ziua de prăznuire a Sfintei Cuvioase Parascheva, la 14 octombrie, Mănăstirea Dobrești din Arhiepiscopia Timișoarei și-a serbat hramul principal. Cu acest prilej, Sfânta Liturghie a fost oficiată de Preasfințitul Părinte Siluan, episcop al ortodox al românilor din Ungaria și de Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei.

Credincioși din întreg Banatul și-au îndreptat pașii spre mănăstirea ocrotită de Sfânta Cuvioasă

Parascheva pentru a lua parte la slujbele religioase oficiate de obștea condusă de protos. Matei Buliga, starețul așezământului și pentru a se închina la veșmântul Sfintei primit ca binecuvântare din partea Părintelui Patriarh Daniel. La sărbătoarea hramului au participat numeroși credincioși din Timișoara și din întreg Banatul, precum și reprezentanți ai autorităților locale și județene.

Din soborul slujitorilor au făcut parte părinții protopopi de la Lugoj și Făget, preoți și diaconi de la parohiile și mănăstirile învecinate așezământului monahal din localitatea Dobrești, ctitorie a Preafericitului

Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Cuvântul de învățătură a fost adresat credincioșilor prezenți la praznic de către Preasfințitul Siluan care a subliniat modelul de aleasă viață al Sfintei Cuvioase Parascheva, ocrotitoarea Moldovei și a întregii țări, și care prin rânva întru cele duhovnicești a dobândit darul Duhului Sfânt.

În finalul Sfintei Liturghii, a fost oficiată slujba de sfințire

a prinoaselor și panihida mică. Răspunsurile liturgice au fost date de către grupul psaltic "Sf. Ierarh Nicolae", condus de diac. dr. Ion- Alexandru Ardereanu.

VIZITĂ PASTORALĂ LA PAROHIA VALCANI

De praznicul Sfintei Cuvioase Paraschieva, Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului a efectuat o vizită pastorală în parohia Valcani, din protopopiatul Sânnicolau Mare, cu ocazia hramului bisericii, dar și urmare a unor ample lucrări desfășurate la turnul și fațada bisericii.

Astfel, de la primele ore ale dimineții Chiriarhul a fost întâmpinat de preoții slujitori, de copii și tineri îmbrăcați în port tradițional, precum și de credincioși, cu toții emoționați de importanța evenimentului, care cu siguranță că se va adăuga popasurilor istorice ce au compus și compun viața parohiei.

Printre slujitorii prezenți s-au numărat protopopul locului, părintele Marius Podereu, părintele arhid. ing. Timotei Anișorac – consilier patrimoniu și construcții bisericești, preotul paroh Ilie-Ioan Faur, preoți din parohiile învecinate, soborul fiind condus de preotul Marius Sfercoci – inspector eparhial.

Cuvântul de învățătură a fost rostit de către Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, care a evidențiat viața Sfintei Cuvioase Paraschieva, ca model de smerenie și milostenie, dobândind sfințenia încă din tinerețea vieții sale arătând totodată că, Sfânta, nu a încetat să facă minuni timp de aproape patru secole de când se află pe teritoriul Moldovei, ajutând cu rugăciunile ei toate comunitățile creștine, care au așezat-o ca și ocrotitor spiritual.

După Sfânta Liturghie preotul paroh Ilie-Ioan Faur a fost hirotesit iconom, Înaltpreasfinția Sa, binecuvântând lucrările efectuate timp de doi ani de zile, mulțumind credincioșilor prezenți, dar și autorităților locale și județene pentru efortul conjugat depus la refacerea exterioră și interioară a bisericii, a cărei șarpantă și turn au fost grav afectate după furtuna violentă din toamna anului 2017.

Biserica parohiei Valcani a fost construită între anii 1789-1799, iar târnosirea ei s-a făcut un an mai târziu, adică la anul 1800. Pictura inițială a fost executată de un pictor sârb necunoscut imediat după finalizarea lucrărilor de construcție. De-a lungul timpului pictura a fost renovată de către pictorul Ioan Băleanu în anul 1927, respectiv pictorul Victor Jurcă în anul 1958.

În prezent comunitatea numără 638 de enoriași, preotul actual slujind în parohie de 17 ani, fiind instalat odată cu hirotonia sa, din 2 martie 2002.

ÎNTÂLNIREA DECANILOR FACULTĂȚILOR DE TEOLOGIE, LA TIMIȘOARA

În perioada 17-15 octombrie 2019 a avut loc la Timișoara întâlnirea decanilor Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română, eveniment ce se înscrie în seria de manifestări dedicate Zilelor Învățământului Teologic Românesc.

Miercuri, 16 octombrie, în dimineața zilei, în în biserica de lemn cu hramul „Învierea Domnului” din incinta Centrului eparhial s-a săvârșit slujba Acatist de către părinții profesori din cadrul Facultății de Teologie din Timișoara.

După acest moment liturgic, participanții la întâlnire s-au deplasat în sala de festivități a Centrului eparhial, unde în

prezența Înaltpreasfințitului Părinte Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului a avut loc deschiderea lucrărilor Colegiului decanilor Facultăților de Teologie din Patriarhia Română.

Au luat cuvântul prof. dr. Adrian Lemeni, consilier patriarhal onorific, pr. conf. Nicușor Beldiman, consilier patriarhal, Sectorul teologic-educational, pr. prof. dr. Ioan Moldoveanu, decanul Facultății de Teologie din București, precum și decanii facultăților de teologie.

Din partea Universității de Vest din Timișoara, conf. dr. Dana Percec, decanul Facultății de Litere, Istorie și

Teologie a adresat un cuvânt de bun venit decanilor facultăților, care s-au reunit pentru prima dată la Timișoara, marcând în acest fel cei 75 de ani de existență ai Universității de Vest din Timișoara.

PREASFINȚITUL PĂRINTE EPISCOP-VICAR PAISIE LUGOJANUL, LA CEAS ANIVERSAR

Membrii Permanenței Consiliului Eparhial, împreună cu angajații Centrului Eparhial au felicitat Joi, 24 octombrie, pe Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, cu prilejul aniversării zilei de naștere. În dimineața acestei zile, Preasfinția Sa, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi de la parohiile și mănăstirile din eparhie, a oficiat Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie la Catedrala mitropolitană din Timișoara. În cadrul slujbei au fost înălțate rugăciuni de mulțumire pentru toate binefacerile revărsate asupra Preasfinției Sale în cei 48 de ani de viață și asupra întregii Biserici Ortodoxe bănățene. După Sfânta Liturghie, clericii și credincioșii s-au deplasat la Centrul eparhial, unde au fost întâmpinați de Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului. Cu acest prilej au fost adresate cuvinte de felicitare și apreciere din partea tuturor clericilor și monahilor timișeni, pentru dragostea părintească și purtarea de grijă arătate în cei 13 ani de slujire și păstorie a clericilor și credincioșilor Arhiepiscopiei Timișoarei în demnitatea de episcop-vicar eparhial.

VIZITĂ PASTORALĂ LA PAROHIA TIMIȘOARA CETATE

De sărbătoarea Sf. Mare Mucenic Dimitrie, Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și

Mitropolitul Banatului, a fost prezent la hramul bisericii Parohiei Timișoara Cetate, unde a participat la Sfânta Liturghie oficiată de un sobor de preoți, condus de părintele paroh Marcel Vlaicu. În cadrul slujbei s-au înălțat rugăciuni pentru toți militarii români care s-au jertfit pe câmpurile de luptă. Alături de numărul mare de credincioși, la Dumnezeiasca Liturghie au participat reprezentanți ai Armatei Române, dar și militarii Brigăzii 18 Cercetare-Supraveghere „Decebal”.

Biserica cu hramul „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir” a Parohiei Timișoara Cetate a fost sfințită prima oară în anul 1935, în timpul lui Carol al II-lea, de episcopul militar dr. Ioan Stroia de Alba-Iulia și de episcopul dr. Grigore Gheorghe Comșa al Aradului. Aceasta a purtat hramul „Învierea Domnului” și a fost timp de mai mulți ani biserică militară, aflându-se sub administrația Primăriei Timișoara. La 26 octombrie 2000, biserica a fost sfințită pentru a doua oară de către Înaltpreasfințitul Nicolae, Mitropolitul Banatului, când a fost pusă sub ocrotirea unuia dintre cei mai reprezentativi sfinți ostași ai Bisericii, Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir. Construcția actuală datează din anii 1740-1750 și este unul dintre cele mai vechi așezăminte din oraș păstrate, alături de Spitalul Militar, Tribunal și Complexul Bastion, făcând parte din complexul arhitectural al Cetății vechi a Timișoarei. Pictura lăcașului

de cult a fost realizată între anii 2000 și 2003, de către familia de pictori bisericești Ion și Ana Bădilă.

SFINȚIREA CAPELEI MORTUARE DIN PAROHIA TOPOLOVĂȚU MARE

Joi, 24 octombrie, un sobor de preoți, format din clericii comunei Topolovățu Mare, împreună cu părintele Ioan Cerbu, protopopul Lugojului, au oficiat slujba de binecuvântare a capelei mortuare în prezența câtorva zeci de credincioși. Cu acest prilej, a fost săvârșită și o slujbă de pomenire pentru toți credincioșii parohiei trecuți la Domnul, care dorm somnul de veci în cimitirul parohial.

În cuvântul de învățătură, părintele Ioan Cerbu s-a referit la importanța unui asemenea edificiu în condițiile de astăzi, când lumea evoluează și însăși nevoia de civilizație ne aduce în situația de a evita procesiunile lungi, traseul pe șosea, îngreunând circulația și punând în pericol viața oamenilor. „Este a doua capelă ce se dă în folosință în protopopiatul Lugojului și prima în mediul rural, ceea ce scoate în evidență faptul că edilul-șef și preotul

paroh Ovidiu Pavel Foale merită toată cinstea și aprecierea comunității. Este o clădire nouă, cu toate dotările corespunzătoare”.

Și primarul comunei Topolovățu Mare, Ovidiu Doța, a subliniat în cuvântul său faptul că era necesară o asemenea clădire, spre a se împlini cele de cuviință, în condiții optime, în acord cu legislația și cu nevoia de bună rânduială creștinească. „Vremea depunerii defunctului în casă, apoi în biserică și încolonarea de-a lungul șoselei până la cimitir a trecut. Aveți condiții bune aici, unde să vă depuneți trupurile neînsuflețite ale celor dragi și să-i privegheați în liniște, cu pietate și smerenie. Vom construi capele și în celelalte localități în anii următori”.

La eveniment luat parte și pastorul bisericii pentecostale din Topolovățu Mare.

SFINȚIRE DE TROIȚĂ LA PAROHIA JDIOARA

În data de 6 octombrie, în duminica a XX-a după Rusalii, Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului, a poposit în mijlocul credincioșilor din parohia Jdioara, protopopiatul Lugoj, prilej cu care a sfințit troița din curtea bisericii, închinată eroilor din primul și al doilea Război Mondial.

La sosire, ierarhul a fost întâmpinat de primarul comunei Criciova dl. Cătană Cristian și de către dl. Viceprimar Cesea Ioan, iar în fața sfântului lăcaș de un sobor de preoți în frunte cu preaonoratul părinte Ioan Cerbu, protopopul Lugojului. A urmat oficierea Sfintei Liturghii, la finalul căreia Înaltpreasfinția Sa a rostit, în fața credincioșilor prezenți, un bogat cuvânt de învățătură, legat de minunea învierii din morți a tânărului văduvei din Nain, .

La rândul său, preotul paroh Vali Petrică Ungar a mulțumit Înaltpreasfințitului pentru dragostea și grija arătată bisericii din Jdioara și pentru implicarea directă în amplasarea troiței, domnului primar pentru sprijinul financiar acordat, membrilor consiliului parohial și credincioșilor care au susținut realizarea acestui impresionant monument.

La final, Înaltpreasfințitul a oficiat slujba de sfințire a troiței în cadrul căreia i-a pomenit pe toți eroii din sat, căzuți pe câmpurile de luptă „pentru apărarea patriei și a credinței strămoșești”. Apoi, preotul paroh a oferit autorităților locale și consiliului parohial, acte de cinstire în semn de recunoștință pentru sprijinul oferit.

Crucea - troiță a fost donată parohiei Jdioara, la sfârșitul anului 2018, de către Ieromonahul Serafim din Sfântul Munte Athos și are o înălțime de 7 m.

ANUL NOU UNIVERSITAR LA FACULTATEA NOASTRĂ DE TEOLOGIE

Studentții de la catedra de Teologie Ortodoxă, din cadrul Facultății de Litere, Istorie și Teologie din Timișoara, au marcat luni, 30 septembrie, deschiderea noului an universitar 2019-2020 cu un moment de rugăciune. Evenimentul a debutat în Paraclisul cu hramul „Învierea Domnului” din incinta reședinței mitropolitane, cu slujba de Te Deum, în prezența profesorilor și a studenților.

După slujbă, în sala de festivități a Mitropoliei Banatului, Conf. dr. Dana Percec, decanul Facultății de Litere, Istorie și Teologie, pr. conf. Constantin Jinga, șeful catedrei de teologie și pr. Zaharia Pereș, consilier cultural al Arhiepiscopiei Timișoarei, au rostit alocuțiuni despre valoarea și importanța învățământului vocațional, într-o

lume asaltată de diverse pseudo-culturi. Cu acest prilej, studenții din anul I au fost familiarizați cu profesorii și îndrumătorii de an, precum și cu locațiile unde se vor desfășura cursurile, respectiv sediul Universității de Vest din Timișoara, din Bulevardul Vasile Pârvan nr. 4 și complexul din Calea Bogdăneștilor, nr. 32 A.

Catedra de teologie ortodoxă din cadrul Universității de Vest din Timișoara a luat ființă în temeiul Convenției nr. 2669 din 25 martie 1993, încheiată între Arhiepiscopia Timișoarei și rectoratul Universității de Vest.

HRAMUL MĂNĂSTIRII LUNCANII DE SUS

Marți 1 octombrie, de sărbătoarea Acoperământul Maicii Domnului s-a serbat hramul principal al mănăstirii Luncaii de Sus din eparhia noastră.

Încă din ziua de luni, 30 septembrie de la orele serii, s-a oficiat privegherea de către mai mulți slujitori, în biserica mănăstirii.

În dimineața zilei de 1 octombrie s-au oficiat sfințirea Aghiazmei Mici și Taina Sfântului Maslu, apoi, de la orele 10 Sfânta Liturghie de către 17 preoți slujitori în frunte cu P.Cuv. Părinte exarh Simeon Stana. Mulți dintre credincioșii pregătiți au primit la momentul potrivit Trupul și Sângele Mântuitorului.

După Sfânta Liturghie s-a oficiat un parastas pentru părintele arhimandrit Ieronim Stoican, slujitor al acestei mănăstiri până în anul 2011, care așteaptă învierea de apoi în mormântul de lângă biserică.

De față au fost numeroși credincioși veniți din diferite părți ale eparhiei și numai. Obștea monahală condusă de maica stareță Filotea Nistor a oferit celor prezenți pachete cu prinoase, ca semn de binecuvântare.

Mănăstirea Luncaii de Sus mai are un hram la sărbătoarea Sfinților Împărați Constantin și Elena – 21 mai.

SIMPOZIONUL „ICOANA DIN BANAT”, LA TIMIȘOARA

În perioada 14-1 octombrie 2019 se desfășoară la Bastionul Theresia din Timișoara o serie manifestări organizate în cadrul primei ediții a Simpozionului artistic „Icoana în Banat”, organizat la inițiativa mai multor iconografi timișoreni dornici de a cultiva și a promova în zona de vest a țării tradiția autentică a zugrăvirii sfințelor icoane.

Simpozionul se desfășoară cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului și cu purtarea de grijă a Preasfințitului Părinte Paisie Lugojanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei

Timișoarei, precum și cu sprijinul Consiliului Județean Timiș, al mai multor parohii timișorene și al ASCOR – Timișoara.

La începutul acestei săptămâni a avut loc debutul evenimentului prin vernisajul expoziției „Icoana în Banat” – Galeria Bastionului „Theresia”, la care au fost prezenți pr. Ionel Popescu, vicar eparhial, pr. Zaharia Pereș, consilier cultural al eparhiei, dar și alți clerici de la Centrul eparhial, preoți, iconari și mulți iubitori ai artei bisericești. Apoi, în cea de-a doua zi a avut loc conferința susținută

de către lect. univ. dr. Sorin Albu cu titlul „Interdisciplinaritate în arta bizantină. Iconografie, cânt și arhitectură”, unde conferențiarul a prezentat aspecte ale tradiției bizantine în mod iconic, așa cum se reflectă ele în icoană, în viața liturgică și în arhitectura bisericilor ortodoxe; conferința s-a bucurat și de participarea Preasfințitului Părinte Paisie.

În continuarea activităților participanții la eveniment s-au deplasat joi, 3 octombrie la Mănăstirea Săraca, unde specialiști în arta icoanei, prof. Dorina Sabina Părvulescu și pictorul bisericesc Ioan Popa, au realizat analiza stilistică in situ a programului iconografic și a picturii post-brâncovenești a celei mai vechi mănăstiri din Arhiepiscopia Timișoarei.

Vineri, 4 octombrie, participanții la manifestare au discutat pe tema artei liturgice contemporane cu iconograful Ioan Popa, care a prezentat referatul „Redeșteptarea tradiției bizantine în spațiul bănățean”, apoi în partea a doua a zilei s-a desfășurat un atelier de frescă susținut de iconograful Ioan Popa.

FESTIVITĂȚI LA COLEGIUL NAȚIONAL „C.D. LOGA” DIN TIMIȘOARA

În luna octombrie a acestui an, Colegiul Național „Constantin Diaconovici Loga” din Timișoara a organizat o serie de manifestări, prilejuate de împlinirea a 100 de ani de existență și de predare în limba română.

Programul activităților dedicate centenarului a debutat în sala festivă a unității de învățământ, cu un moment intitulat „Evocarea istoriei unei școli centenare”, în cadrul căruia au fost marcate reperele istorice din viața liceului și din învățământul românesc din capitala Banatului. A doua zi a fost dedicată dialogului promoțiilor, prilej cu care mai multe promoții s-au întâlnit depănând amintiri despre anii de școală. La Catedrala Mitropolitană „Sfinții Trei Ierarhi” din Timișoara, Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului, înconjurat de un sobor de preoți, a oficiat slujba parastasului pentru profesorii și elevii trecuți la Domnul. La slujbă au participat directorul liceului, cadre didactice, elevi, absolvenți, dar și profesori pensionați. În Sala de festivități a colegiului, au avut loc conferința cu tema „Per aspera ad astra – sau mic manual practic despre cum să transformi visele în realitate”, evocarea personalității elevului erou Silviu Iordan, dar și lansări de carte (lansarea mai multor volume centenar, precum și a volumului „Silviu-Sebastian Iordan 1971-1989. In memoriam, in perpetuam memoriam”). Totodată, la poarta de intrare în colegiu, a fost dezvelită placa memorială „C.D. Loga – 100 de ani de învățământ românesc”. Cu acest prilej a avut loc și un consiliu profesoral solemn, la care au participat și cadrele didactice pensionate, apoi, în holul central, a avut loc dezvelirea bustului cărturarului Constantin Diaconovici Loga și a bustului profesorului de limba română Silviu Bejan, primul director al școlii. De asemenea, la Paraclisul mitropolitan „Sfântul Ioan Teologul și Sfântul Luca Evanghelistul”, aflat în incinta unității de învățământ, a fost săvârșită slujba de pomenire a elevului martir Silviu Iordan. La Teatrul Național din Timișoara s-a difuzat cu un film despre Colegiul Național „C.D. Loga”, realizat de Brîndușa Armanca și Roxana Morun.

În data de 7 august 1919, unitatea de învățământ este preluată de administrația românească și devine primul liceu românesc din Timișoara, purtând numele cărturarului Constantin Diaconovici Loga. Școala preia sistemul de organizare al învățământului secundar românesc: ciclul inferior (clasele I – IV) și ciclul superior (clasele V – VIII). Printre absolvenții acestui colegiu se numără și Înălpreasfințitul Părinte Timotei Seviciu, Arhiepiscopul Aradului, absolvent al promoției 1953.

PELERINAJ AL PREGOILOR DIN PROTOPOPIATUL FĂGET ÎN EPISCOPIA COVASNEI ȘI HARGHITEI

În pragul toamnei, din îndemnul părintelui protopop Bujor Păcurar și cu binecuvântarea Înălpreasfințitului Ioan, preoții din protopopiatul Făget au făcut un pelerinaj de două zile la Mănăstirea Izvorul Mureșului din Episcopia Covasnei și Harghitei. Am plecat în pelerinaj cu rugăciune și cântări duhovnicești cerând ajutorul lui Dumnezeu și al Maicii Domnului având de urmat un traseu cu multe popasuri duhovnicești la mănăstirile întâlnite în cale.

Primul loc în care am poposit a fost orașul Aiud la umbra crucilor înălțate spre cer ce alcătuiesc monumentul numit „Calvarul Aiudului” ridicat în anul 1992. Aici la schitul cu hramul „Înălțarea Sfintei Cruci” am înălțat o pioasă rugăciune pentru toți aceia care au suferit în timpul prigoanei comuniste și care și-au găsit sfârșitul în temnița Aiudului care își dorm somnul de veci în „Râpa Robilor”.

Profund emoționați am pornit mai departe în periplul nostru, oprindu-ne pașii în partea vestică a județului Mureș, la mănăstirea Recea cu hramul Nașterea Maicii Domnului situată la 14 km de orașul Târgu Mureș, unde într-o oază de liniște am vizitat frumoasa biserică a mănăstirii în stil rustic românesc, zidită pe un postament de piatră având ca element decorativ un frumos brâu brâncovenesc, fiind impresionați și de podoaba iconografică interioară a bisericii realizată în tehnica mozaicului, biserică fiind sfințită de patriarhul Teoctist în anul 2003.

Având mult drum înainte ne-am îndreptat spre următorul nostru popas în partea de nord a județului Harghita, oprindu-ne la mănăstirea cu hramul „Sfântul Prooroc Ilie” de la Toplița, ctitoria Patriarhului Miron Cristea, care în anul 1910 așează în grădina părintească o frumoasă biserică de lemn datând din anul 1847 adusă din comuna vecină Stânceni. Din anul 1911 se ia hotărârea înființării unui așezământ monahal de călugari aici, sfințirea mănăstirii făcându-se la data de 21 octombrie 1928. Bucuria noastră a fost deosebită, deoarece în anul 1911, episcopul Caransebeșului la acea vreme, viitorul patriarh Miron Cristea, în urma vizitei de sfințire a bisericii din Făget, lua hotărârea înființării unei mănăstiri în părțile Făgetului, lângă localitatea Românești, mănăstire cunoscută astăzi sub numele „Izvorul Miron-Românești”, aceasta fiind prima mănăstire înființată de patriarhul Miron Cristea.

Am vizitat biserică veche de lemn a mănăstirii fiind însoțiți de părintele stareț Arhimandritul Emilian Telcean, care ne-a vorbit foarte frumos despre biserică veche în care sunt înmormântați ctitorii ei, părinții patriarhului Miron Cristea, George și Domnița, apoi biserică nouă, muzeul mănăstirii și trapeza. Aici am zăbovit încercând să ne bucurăm cât mai mult de ospitalitatea părintelui stareț și a monahilor prezenți, pe

chipurile cărora puteam citi bucuria că frații din Banat sunt prezenți în mijlocul lor.

Am mai fi rămas însă pentru că seara se apropia, ne-am luat rămas bun cu promisiunea că vom reveni și ne-am îndreptat spre ținta pelerinajului nostru Mănăstirea cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”- Izvoru Mureșului.

Am ajuns când se întunecase de-a binelea, am parcat autocarul în curtea mănăstirii și am fost întâmpinați de maica stareță Miriam Oprea. După ce am descărcat alimentele aduse în dar care au umplut camera mănăstirii am servit masa și apoi am fost cazați urmînd ca a doua zi să vizităm mănăstirea. A doua zi de dimineață am săvârșit în biserica mănăstirii Acatistul sfântului Nicolae urmat de slujba Ceasurilor și Sfânta Liturghie la care au slujit trei dintre preoții noștri, ceilalți dînd răspunsurile la strană. După slujba sfintei Liturghii maica stareță ne-a prezentat mănăstirea și astfel am putut afla următoarele: în 1996, după Schimbarea la Față, s-a pus piatra de temelie a Sfintei Mănăstiri cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, prin purtarea de grijă a Înaltpreasfințitului Ioan Selejan (episcop în acea vreme), ctitorul și arhitectul Sfântului locaș. Pe 15 august 2000 a avut loc sfințirea Bisericii de către Preafericitul Patriarh Teoctist, înconjurat de un sobor de episcopi și preoți. Mănăstirea este așezată lângă șoseaua națională, la altitudinea de 1000m., în apropierea vârfului muntos Hășmașul mare, de unde izvoraște Mureșul și Oltul, trezind admirația și stîrnind curiozitatea călătorului, care este surprins să vadă dintr-o dată, un zid masiv de piatră, care amintește de epoca medievală și o clopotniță înaltă, albă și frumoasă. Sfântul locaș este pictat în întregime în tehnica frescă, în stil neobizantin, după erminia picturii bizantine, de către pictorul Liviu Dumbravă din Gura Humorului. Catapetasma bisericii este sculptată în lemn de

păr sălbatic. Icoanele de pe catapetasma sunt pictate de maici în atelierul mănăstirii. Sfânta Biserică adăpostește racla cu o părticică din Sfintele Moaște ale Sf. Ierarh Nicolae aduse de la Bari. Toate clădirile sunt împodobite în interior cu pictură foarte bogată prin tematică și culoare, un caz unicat în țară și în lume. Am rămas impresionați de parterul și etajul

corpului de chilii, care sunt împodobite numai cu sfinți români, în ordine cronologică după lunile anului, începând de la martirii primelor secole creștine, primii ierarhi, cuvioși întemeietori de mănăstiri, apărători și mărturisitori ai credinței noastre străbune, nevoitori și rugători pentru neam și țară și terminând cu sfinții care au strălucit în zilele noastre.

Viața mănăstirii a fost rânduită de Înaltpreasfințitul Ioan, după rânduiala mănăstirilor din Oltenia și Moldova. Obștea celor 25 de maici sub îndrumarea maicii starețe Stavrofora Miriam Oprea și a părintelui duhovnic Protosinghelul Emanuel Manța, trudește zilnic la întreținerea și înfrumusețarea sfintei mănăstiri. În incinta mănăstirii se găsesc atelierul de pictură, tricotașia, croitoria, sculptura și tâmplăria, unde maicile se ostenesc cu dăruire și migală.

Dupa vizitarea mănăstirii, am servit masa în trapeză și ne-am pregătit de plecare, căci aveam înaintea un drum de peste 400 de kilometri. Ne-am luat rămas bun de la maica stareță și de la părintele duhovnic cu promisiunea că vom reveni.

Am străbătut Episcopia Covasnei și Harghitei dintr-o parte în alta, trecând prin Miercurea Ciuc, Sfântu Gheorghe până la Brașov.

În drumul nostru de întoarcere ne-am mai abătut și la mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de sus, ctitorie a domnitorului Constantin Brâncoveanu din anul 1696, distrusă în anul 1785, restaurată de Mitropolitul Dr. Nicolae Bălan în anul 1926 și sfințită în anul 1946. Ghidul nostru părintele Arhimandrit Visarion Joantă ne-a spus că după război a slujit aici ca stareț al mănăstirii și Părintele Arsenie Boca, înainte de a fi prigonit, închis, schingiuit și strămutat de regimul comunist. Al treilea ctitor al mănăstirii a fost Mitropolitul Dr. Antonie Plămădeală, sub îndrumarea căruia s-a rezidit din temelie incinta mănăstirii, s-au făcut reparații capitale și s-a restaurat pictura de la vechea biserică, lucrări începute în anul 1985, iar la 15 august 1993 s-a sfințit biserica nouă, ce poartă hramul Sfinților Martiri Brâncoveneni. Mănăstirea Sâmbăta de Sus este un loc de cultură ortodox important. Există un muzeu în interiorul zidurilor cu chilii, și o clădire exterioară denumită Academia Sâmbăta de Sus, unde se țin regulat conferințe și cursuri.

Am lăsat în urmă și această oază de ortodoxie urmându-ne drumul nostru spre casă unde am ajuns pe înserat. Am mulțumit lui Dumnezeu și Maicii Domnului că ne-am întors cu bine și cu sufletele pline de bucuriile duhovnicești dobândite în timpul acestui pelerinaj ne-am îndreptat spre parohiile noastre urmând să împărtășim credincioșilor noștri despre locurile binecuvântate pe unde am fost (**a consemnat Preot Cristian Farcaș**).

VIZITE ALE PROTOPOPULUI LA PAROHII DIN PROTOPOPIATUL TIMIȘOARA I

În ziua de duminică, 6 octombrie protopopul Ioan Bude și preotul misionar Ioan-Gelu Vasiescu, au efectuat o vizită pastoral-misionară la parohia Dudeștii Noi, protopopiatul Timișoara I.

Fiind slujba Veceraniei, preotul-paroh Ionuț Cristea a rostit cateheza cu tema: „Galateni 1, 11-19: Chemare și râvnă apostolică paulină”, în completarea căruia protopopul a mai adăugat câteva date esențiale de cronologie absolută paulină.

Apoi, protopopul Ioan Bude și preotul misionar Ioan-Gelu Vasiescu s-au întreținut cu parohul și corporațiile parohiale, apreciind atât operativitatea dovedită în construcția și finalizarea casei parohiale, în incinta bisericii. Preotul Ionuț Cristea a prezentat, cu acest prilej, perspectiva apropiată a extinderii actualei biserici până la dimensiunile necesare cuprinderii a cât mai multor enoriași, conform soluțiilor propuse, cu competența-i cunoscută, de către I.P.S. Părinte Mitropolit Ioan, precum și o perspectivă de continuitate, a repictării locașului astfel restructurat. Ceea ce contează foarte mult în împlinirea acestor deziderate este perfectă armonie între preotul paroh și credincioși, precum și cea dintre parohie, primărie și celelalte instituții din comună.

*

În ziua de joi, 17 octombrie, protopopul Ioan Bude de la Protopopiatul Timișoara I, s-a deplasat la parohia Timișoara Nord - Sfântul Nicolae, unde s-a ținut întrunirea pe grupe de preoți, la care au fost invitați și preoții de la parohiile: Timișoara-Fratelia; Timișoara-Steaua; Timișoara-Blașcovici; Timișoara-Freidorf; și Timișoara-Ronaț.

Cu excepția parohiilor Timișoara-Fratelia și Timișoara-Steaua, toate celelalte parohii au fost reprezentate de preoții lor. După oficierea slujbei de mulțumire, de către preoții parohiei Timișoara Nord – Sfântul Nicolae, referatul cu tema: „Efeseni 2, 4-16: Cum „funcționează” darul și Harul mântuirii noastre în Hristos?”, a fost prezentat de P. On. Părinte Petru Itineanțu de la parohia Timișoara-Freidorf, cu completările de rigoare, făcute de protopopul Ioan Bude.

Întrunirea s-a desfășurat într-o atmosferă caldă, de colegialitate și frățească dragoste preoțească.

FESTIVALUL LITERAR ÎN GRAI BĂNĂȚEAN „MARIUS MUNTEANU” LA PAROHIA MURANI

Duminică 13 octombrie, a XXI-a după Rusalii, în parohia Murani din protopopiatul Timișoara II a avut prima ediție a Festivalului literar în grai bănățean „Marius Munteanu”, în organizarea Asociației Culturale „Acasă, la Murani”, în colaborare cu parohia ortodoxă română Murani, Consiliul local Pișchia, Asociația „Pro Datina” și Asociația „D.A.R.”.

Manifestarea a început la orele 13 cu un parastas pentru pomenirea poetului în grai bănățean Marius Munteanu (1920-2005), originar din Murani, oficiat de protopopul locului, preotul Mircea Szilagyi, împreună cu preotul Petre Temelie din Murani și preotul pensionar Mihai Petrovici (fost paroh în sat), precum și cu preoții Lucian Spath și Ilia Pavlovici Pătruț din parohiile Pișchia și Mașloc. După slujba de pomenire protopopul a transmis binecuvântarea

Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Ioan al Banatului și a rostit un cuvânt în care a evidențiat în mod special legătura ce există între cultura rurală și literatura dialectală bănățeană ilustrată și de opera poetului Marius Munteanu, așezate în contextul *Anului omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari)*.

În continuare, manifestarea s-a derulat în căminul cultural al satului Murani unde profesorul și teologul Sorin Dinea a făcut deschiderea festivalului prin prezentarea unei scurte biografii a poetului Marius Munteanu. Au luat cuvântul personalități de seamă ale culturii precum prof. univ. dr. Cornel Ungureanu, prof. univ. dr.

Viorel Boldureanu, prof. univ. dr. Ioan Hațeganu, prof. Vasile Livius Ianoșev, primarul comunei Pișchia Ioan Sas și alții. Luările de cuvânt au fost alternate cu redarea unor înregistrări audio cu poetul Marius Munteanu recitând poezii în grai bănățean.

Evenimentul literar s-a încheiat cu un buchet de pricesne și cântări populare intonate pe scena casei de cultură de corala „Epifania” a protopopiatelor Timișoara I și II, condusă de prof. Nicu Șincari.

Asociația Culturală „Acasă, la Murani” este o organizație activă ce urmărește promovarea portului, culturii sătești și a personalităților din satul Murani. Colaborează îndeaproape cu parohia din sat și cu alte organizații de profil din arealul bănățean (**a consemnat protopop Mircea Szilagy**).

CREDINCIOȘII PAROHIEI ȘIPET, ÎN PELERINAJ

Prin grija P. C. Părinte Marcel Nicolae Moclinda, parohul bisericii ortodoxe din Șipet a fost organizat un pelerinaj pentru credincioșii parohiei Șipet dar și pentru alți doritori la schiturile și mănăstirile: Piatra Scrisă, Sfânta Ana – Orșova și Vodița.

Organizat prin Centrul de Pelerinaje „Sfântul Iosif cel Nou” al Arhiepiscopiei Ortodoxe a Timișoarei, credincioșii au putut observa: vechimea creștinismului din zona Banatului de Sud fiind pe urma pașilor Sfântului Nicodim de la Tismana, organizatorul vieții monahale din veacul al XIV-lea și ctitorul Vodiței. La mănăstirea Sf. Ana, pelerinii au putut vedea muzeul de aici precum și colecția documentară a ctitorului și ziaristului Pamfil Șeicaru.

Îmbogățiți sufletește, pelerinii s-au reîntors la caselor lor cu gândul ca pe viitor să pornească din nou pe urmele sfinților.

ZIUA PĂMÂNTULUI BĂNĂȚEAN, LA VOITEG

Joi, 17 octombrie a fost sărbătorită Ziua Pământului bănățean în comuna Voiteg, jud. Timiș. Manifestarea cultural-artistică ajunsă la cea de a V-a ediție a fost organizată de Centrul Româno-German de Pregătire și Perfecționare Profesională în Domeniul Agriculturii din localitate condus de conf. univ. dr. Ciprian G. Fora.

Proiectul a fost cofinanțat de Consiliul Județean Timiș reprezentat de dl. Adrian Valentin Negoită care a apreciat truda Centrului de Pregătire și Perfecționare în Agricultură care prin astfel de activități reușesc să creeze o stavilă împotriva deșezării de astăzi.

Alocuțiuni au fost susținute de prof. univ. dr. Gheorghe Dărăbuș, președintele Senatului Universității de Științe Agricole și Medicină Veterinară „Regele Mihai I” din Timișoara și conf. univ.

dr. Dorin Carmen, decanul Facultății de Horticultură și Silvicultură din cadrul aceleiași Universități timișorene. Vorbitorii au prezentat oferta educațională precum și importanța domeniului de studiu pentru realizarea unei dezvoltări durabile a mediului înconjurător.

P. C. Părinte Dragan Giorgiev de la parohia Voiteg a adus un cuvânt de binecuvântare, de mulțumire față de actul creației. Omul este doar un administrator al pământului care trebuie îngrijit cu înțelepciune și cu dragoste.

Moderatorul Spectacolului folcloric, prof. Sorina Groza a prezentat școlile care au evoluat: Școala Gimnazială „Take Ionescu”, nr. 16 din Timișoara precum și cele din: Banloc, Birda, Denta, Liebling, Livezile, Voiteg. Pentru prima dată au participat Școlile din Margina și Variaș. Aceștia li s-a adăugat Ansamblul Edelweiss din Deta.

Elevii însoțiți de profesori, instructori, coregrafi și directorii școlilor au pregătit și susținut un bogat program artistic compus din poezie dialectală, cântec și joc bănațean, dansuri cu specific german, sârbesc, muzică instrumentală.

În partea a doua a sărbătoririi Pământului bănațean copiii s-au bucurat de 7 ateliere de creație între care amintim pe cele de olărit, aranjamente florale, pictură, sculptură și mecanizarea agriculturii.

De reușita acestei activități s-a ocupat dl. conf. univ. dr. Ciprian G. Fora, directorul Centrul de Pregătire și Perfecționare în Agricultură din Voiteg.

TAINA SFÂNTULUI MASLU LA PAROHIA BIRDA

Duminică, 20 octombrie a fost oficiată Taina Sfântului Maslu de obște în biserica cu hramul „Nașterea Maicii Domnului” din parohia Birda, protopopiatul Deta.

Cu acest prilej au slujit P. On. Părinte Ioan Prisăcean, protopopul Detei, P. C. Părinți Codruț Matei (capela Spitalului de Psihiatrie din Gătaia), Valentin Bugariu (parohul locului), Zoran Milovanov (parohia Berecuța), Dragan Giorgiev (parohia Voiteg), Călin Negrea (parohia Gătaia), Sebastian Andrei Petrescu (parohia Percosova) și Tiberiu Gherasim (parohia Ferendia).

Cuvântul de învățătură a fost susținut de P. On. Părinte Protopop care a scos în priveliște importanța Tainei Sfântului Maslu pentru iertarea păcatelor și tămăduirea de boli sufletești și trupești.

S-au împărtășit de bucuria comuniunii și a rugăciunii, precum și de eleungerea cu untdelemn sfințit mai mulți credincioși din parohie și din cele vecine comunei Birda.

ÎNTRUNIREA CERCULUI MISIONAR PREOȚESC LA PAROHIA TIMIȘOARA – ELISABETIN

Luni, 21 octombrie, cercul misionar II din Timișoara s-a întrunit în parohia Timișoara - Elisabetin. Cercurile sau grupele misionare au ca scop întărirea comuniunii frățești între preoții dintr-un grup de parohii învecinate, a împărtășirii de experiențe pastorale comune și de comunicare a unor informații și dispoziții din partea conducerii Bisericii noastre.

La întrunire au participat preoții parohi și slujitori din parohiile timișorene Calea Martirilor – Sf. Arhid. Ștefan, Ciarda Roșie, Elisabetin, Sf. Cosma și Damian, Zona Pârvan, Zona Soarelui și Zona Soarelui Sud.

Ședința a debutat cu un moment de rugăciune după care protopopul a rostit un cuvânt de început transmițând cuvântul de binecuvântare al Înaltpreasfințitului părinte mitropolit Ioan al Banatului și îndemnul de intensifica misiunea preoțească în parohii. În continuare preotul Bogdan Neaga de la parohia Timișoara – Elisabetin a susținut un referat în care a evidențiat aspectele semnificative legate de *Anul omagial al satului românesc* și mai ales cele

privitoare la contribuția Bisericii Ortodoxe la plămădire ethosului românesc.

Au urmat luări de cuvânt din partea fiecărui preot participant în care s-au făcut completări la referatul susținut. S-au discutat și dificultățile sau deficiențele din parohii și s-au căutat soluții unitare pentru rezolvarea lor. Discuțiile nu s-au limitat la aspecte administrative ci s-au avut în vedere și probleme liturgice și tipiconale, precum și aspecte legate de slujirea în sobor.

La finalul întrunirii s-au definitivat concluziile acestei întâlniri și s-a încheiat cu obișnuita rugăciune (a **consemnat protopop Mircea Szilagy**).

ZIUA ARMATEI ROMÂNE SĂRBĂTORITĂ LA LUGOJ

Ziua Armatei a fost marcată și anul acesta în data de 25 octombrie în orașul de pe malurile Timișului. Sute de lugojeni, oficialități, conducători de instituții și militari au comemorat soldații români căzuți pe câmpurile de luptă.

Manifestarea a debutat la orele 10, primul moment al zilei fiind întâmpinarea oficialităților. A urmat intonarea imnului de stat al României și oficierea subjei religioase de către P. On. Ioan Cerbu - protopopul Lugojului și PC. Pr. Emanuel Gafița - preot militar al Garnizoanei Lugoj. Activitatea a continuat cu

ceremonia de depunere a coroanelor și jerbelor de flori din partea Primăriei, Poliției, Pompierilor, Jandarmeriei, personalităților politice și a altor persoane care au dorit să comemoreze astfel lupta eroică a soldaților români. Discursul evenimentului a fost susținut de către domnul Colonel Ion Teca, comandantul Batalionului 183 Artilerie Mixtă General „Ion Dragalina”, care a vorbit despre tradițiile Armatei Române și despre importanța alianței nord-atlantice, ce a adus un plus de securitate țării noastre.

Evenimentul s-a încheiat cu o defilare militară în aplauzele participanților (**a consemnat preot militar al Garnizoanei Lugoj, Emanuel Gafița**).

COMUNIUNE LITURGICĂ LA PAROHIA TIMIȘOARA – VIILE FABRIC

Sâmbătă, 29 iunie, de praznicul Sf. Ap. Petru și Pavel, parohia Timișoara – Viile Fabric și-a prăznuit hramul și totodată a aniversat 86 de ani de la înființarea ei. Cu acest prilej protopopul locului, preotul Mircea Szilagyî a participat alături de preoții acestei parohii la slujirea frățească a Sfintei Liturghii și la împărtășirea bucuriei comuniunii frățești.

Soborul preoților împreună-slujitori a fost alcătuit din protopop, preotul Marius Sfercoci – paroh și inspector eparhial și preoții Sorin Lungoci, Petru Drăghicescu, Mihai Petrovici – slujitori ai acestei parohii, precum și preotul Florin Băran – paroh la Șag.

La Sfânta Liturghie, săvârșită la altarul de vară din curtea bisericii, au participat foarte mulți credincioși dintre care mulți s-au și împărtășit cu Sfintele Taine. Cuvântul de învățătură a fost rostit de protopop care, a prezentat viața și activitatea Sf. Ap. Petru și Pavel. Totodată vorbitorul a prezentat porunca lui

Hristos, adresată tuturor credincioșilor, „Fiți sfinți, pentru că Eu sunt Sfânt” (1 Petru 1, 16), ceea ce presupune efortul fiecărui creștin de a lupta pentru curățire și desăvârșire. Mai mult, prin căutarea și atingerea sfințeniei, noi căutăm firescul și normalitatea pentru care Dumnezeu ne-a creat.

După Sfânta Liturghie preoții parohiei au decernat premii și diplome de participare copiilor care au luat parte la tabăra de creație creștină din acest an de la parohie (ediția a cincea), în cadrul căreia cei mici au fost inițiați în tainele iconografiei și au realizat câteva icoane pe sticlă care au fost expuse în curtea bisericii. După acest moment, preotul paroh Marius Sfercoci a prezentat succinct activitatea preoțească de 40 de ani a preotului slujitor Mihai Petrovici, care a împlinit 65 de ani de viață, ieșind la pensie, și i-a dăruit o icoană ca semn de apreciere pentru activitatea sfinției sale. Protopopul Mircea Szilagyî a dat citire Actului de cinstire oferit părintelui Petrovici de către Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Ioan al Banatului.

HARAMUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE DIN SĂRCIA – EPISCOPIA DACIEI FELIX

La sărbătoarea Sfântului Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir, credincioșii creștini ortodocși din filia Sărcia și-au sărbătorit hramul bisericii. Un moment deosebit de rugăciune, comuniune și bucurie între credincioșii din localitate precum și cei veniți din satele românești din Voivodina și orașe și sate din România l-a reprezentat cinstirea Sf. Mucenic Dimitrie. Pentru români Sâmedrul are o importanță deosebită, el

împreună Sângeorzul împarte anul pastoral în două anotimpuri simetrice, vara și iarna, între 26 octombrie și 23 aprilie.

Sfânta Liturghie a fost oficiată de un sobor de șapte preoți condus de P. On Părinte Protopop ic. stavr. Petru Berbentia (parohia Sfinții Apostoli Petru și Pavel – Govândari, Reșița), Prot. Gabriel Bandu (parohia Ecica, protopop de Torac), P. C. Părinți Ciprian Costiș (parohia Bocșa Montană), Dumitru Popa (pens. de la parohia Dobra, jud. Hunedoara), Valentin Bugariu (parohia Birda), Emanuel Mojic (parohia Toracu Mic) și Cristian Popi, parohul locului.

Cuvântul de învățătură a fost pregătit și susținut de părintele prot. Petru Berbentia care a accentuat importanța credinței și a mărturisirii ei de către Sf. Mc. Dimitrie și martirii mărturisitori ai poporului român.

La momentul potrivit s-au împărtășit cu Trupul și Sângele Domnului mai mulți credincioși.

După otpustul Sfintei Liturghii a fost înconjurată biserica rostindu-se rugăciuni sub formă de ectenii și s-a intonat troparul Sf. Mare Mc. Dimitrie. În biserică s-a săvârșit ritualul frângerii colacului, cu alegerea nașilor hramului bisericii pentru anul viitor.

Au fost rostite scurte alocuțiuni și s-au oferit gazdelor daruri sub forma icoanelor și a cărților bisericești. Părintele Petru Berbentia a subliniat faptul că adunarea românilor laolaltă în rugăciune reprezintă un motiv de bucurie în vremurile de astăzi.

Răspunsurile liturgice au fost date de Corul bisericesc al parohiei Toracu Mare.

Au fost prezenți la rugăciunea euharistică credincioși din Sărcia, precum și cei din parohia Govândari și Bocșa Montană înfrățiți cu aceștia, credincioși din Dobra și Birda. Asociațiile Culturale „Armonia” din Săcălaz și „Reșița Română” au avut delegați la această sărbătoare a satului Sărcia.

Cuvinte de mulțumire se cuvin Consiliului și Comitetului Parohial pentru organizarea acestui eveniment, nașilor hramului pentru jerfa arătată, corului pentru răspunsurile date, credincioșilor prezenți cu această ocazie festivă.

AGENDA ÎNALTPREASFINȚITULUI PĂRINTE MITROPOLIT IOAN AL BANATULUI PE LUNA SEPTEMBRIE

7 septembrie

A luat parte la manifestarea prilejuită de întâlnirea tinerilor ortodocși din Patriahia Română, desfășurată la Craiova și organizată de Arhiepiscopia Craiovei.

8 septembrie

A luat parte la sfințirea bisericii Mănăstirii Maglavit cu hramurile „Nașterea Maicii Domnului” și „Izvorul Tămăduirii”, alături de Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, Mitropolitul Olteniei, de Înaltpreasfințitul Părinte Daniel, Mitropolitul Vidinului, de Înaltpreasfințitul Părinte Gheorgheos de Kitros, Mitropolit de Katerini, din Grecia, de Înaltpreasfințitul Părinte Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, de Preasfințitul Părinte Qais Sadiq, Episcop de Erzurum (Patriarhia Antiohiei), de Înaltpreasfințitul Părinte Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului, de Preasfințitul Părinte Galaction, Episcopul Teleormanului, de Preasfințitul Părinte Nicodim, Episcopul Severinului și Strehaiei, de Preasfințitul Părinte Sebastian, Episcopul Slatinei și Romanașilor, de Preasfințitul Părinte Ignatie, Episcopul Hușilor și în prezența a mii de tineri participanți la ITO Oltenia 2019.

9 septembrie 2019

A participat la festivitatea prilejuită de deschiderea noului an școlar, la Liceul Teologic Ortodox „Sfântul Antim Ivireanul”, din Timișoara.

10 septembrie

A prezidat examenul de licență, proba scrisă, a absolvenților Facultății de Teologie, sesiunea de toamnă, desfășurat în Sala de festivități a Centrului Eparhial;

A primit pe domnul prof. univ. dr. Liviu Laurențiu Pop, de la Facultatea de Medicină și Farmacie „Victor Babeș”, din Timișoara.

11 septembrie

A primit pe preotul lect. dr. Mihai Aurel, vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor;

A primit pe domnul prof. univ. dr. Marius Bizerea, de la Universitatea Politehnică din Timișoara.

12 septembrie

A prezidat examenul de licență, susținerea tezei, a absolvenților Facultății de Teologie, sesiunea de toamnă, desfășurat în Sala de festivități a Centrului Eparhial;

A primit pe preotul Bujor Păcurar, protopopul Oficiului protopopesesc Făget.

13 septembrie

A participat la ședința Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Aradului, desfășurată la reședința episcopală din Arad.

A luat parte la slujba de priveghere oficiată în biserica mănăstirii Partoș, cu prilejul hramului istoric al „Înălțării Sfintei Cruci”.

14 septembrie

A luat parte la slujba de priveghere oficiată în catedrala mitropolitană și la procesiunea cu sfintele moaște, cu ocazia celui de-al doilea hram al catedralei mitropolitane „Sf. Iosif cel Nou de la Partoș”.

15 septembrie

A oficiat Sfânta Liturghie în catedrala mitropolitană, dimpreună cu Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei și Preasfințitul Emilian Crișanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Aradului.

16 septembrie

A primit pe domnul prof. univ. dr. Adrian Prodan, din București.

17 septembrie

A primit pe preotul paroh Ioan Sălvan, de la parohia Folia, din protopopiatul Deta;

A primit pe preotul paroh Cosmin Panțuru, de la parohia Timișoara Fabric – Sf. Ilie, din protopopiatul Timișoara II;

A primit pe domnul Călin Costinaș, director Profi Food România.

18 septembrie

A primit pe preotul asist. dr. Iosif Stancovici, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Timișoara;

A primit pe domnul prof. univ. dr. Dumitru Mnerie, de la Universitatea Politehnica din Timișoara;

A primit pe domnul prof. univ. dr. arh. Ioan Andreescu, de la Facultatea de Arhitectură și Urbanism din Timișoara;

A primit pe domnul prof. univ. dr. Mihai Ionac, de la Facultatea de Medicină și Farmacie "Victor Babeș", din Timișoara.

19 septembrie

A primit pe preotul paroh Cristian Tomescu, de la parohia Timișoara Fabric Est, din protopopiatul Timișoara II;

A primit pe stavrofora Filoteia Nistor, stareța mănăstirii Luncanii de Sus, din protopopiatul Făget;

A primit pe Preasfinția Sa, Iosif Csaba Pal, episcop romano-catolic al Diocezei de Timișoara;

A primit pe domnul Ilie Stepan, solist vocal și compozitor din Timișoara;

A primit pe domnul Adrian Iancu, medic din Timișoara;

A primit pe domnul chestor de poliție Tiberiu-Gim Giurea, Inspector Șef al Inspectoratului Teritorial al Poliției de Frontieră Timiș.

20 septembrie

A primit pe preotul și medicul chirurg Vasile Andoni, din Iași;

A primit pe domnul Boca Ioan, directorul AJOFM – Timiș;

A primit pe preotul paroh Sergiu Zaharia, de la parohia Buziaș I, din protopopiatul Lugoj;

A primit pe preotul paroh Florin-Ionel Băran, de la parohia Șag, din protopopiatul Timișoara I.

23 septembrie

A primit pe preotul pensionar Alexandru Rusandru, din Timișoara, dimpreună cu doamna preoteasă Silvia Rusandru;

A primit pe preotul paroh Sorin Vasii, de la parohia Giarmata, din protopopiatul Timișoara II;

A primit pe domnul prof. dr. Milin Tihomir, directorul Colegiului Național C.D. Loga din Timișoara.

25 septembrie

A participat la Adunarea Generală anuală a membrilor Federației Filantropia, ședință desfășurată la sediul Centrului eparhial din Timișoara.

26 septembrie

A prezidat o nouă sesiune de examen pentru obținerea gradelor profesionale în preoție, definitivat și gradul II, examen desfășurat în Sala festivității a Centrului eparhial și cu participarea clericilor din cele trei eparhii sufragane Mitropoliei Banatului.

27 septembrie

A participat la slujba de pomenire și dezvelire a bustului vrednicului de pomenire mitropolit dr. Nicolae Corneanu al Banatului, acțiune desfășurată în Parcul Central din Timișoara, pe aleea personalităților;

A primit pe preotul paroh Cristian Niculescu, de la parohia Timișoara Elisabethin, respectiv preotul Bogdan Neaga de la parohia Timișoara "Sf. Cosma și Damian", din cadrul protopopiatului Timișoara II;

A primit pe preotul paroh Ionel-Manuel Popescu, de la parohia Uihei, din protopopiatul Sânnicolau Mare.

28 septembrie

A participat la ceremonia de deschidere a anului universitar, a Universității de Vest din Timișoara.

29 septembrie

A oficiat Sfânta Liturghie în parohia Ohaba Forgaci, din protopopiatul Lugoj, unde a binecuvântat lucrările de renovare de la biserica parohială și a hirotesit întru sachelar pe preotul paroh Valentin Voicu.

30 septembrie

A participat la București, la Palatul Patriarhiei, la manifestările prilejuite de împlinirea a 12 ani de la întronizarea în demnitatea de patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, precum și la ședința de lucru a Sfântului Sinod.

A consemnat preot MARIUS SFERCOCI